

POLICIJA

TURINYS

Policijos šventę švenčiant, A. Jakobas.	1
Iš vidaus reikalų ministerijos darbuotės pirmais Lietuvos valstybės gyvenimo metais, P. Leonas.	5
Šis tas iš policijos organizavimo, R. Skipitis.	6
Sunkūs laikai, Dr. E. Draugelis.	7
Apskritis viršininko atsiminimai, P. Kerpė.	9
Policijos veiksmai karių bylose, baudžiamuoju ir karo baudž. procesu einant, J. Bobelis.	12
Svetimšaliai Lietuvoje, J. Jasiukaitis.	15
Privatinio kaltinimo bylos, S. V.	16
Keli mano atsiminimų bruožai iš pirmutinių valstybės kūrimo darbų, Bronius.	22
Keletas minčių dėl pasienio taktikos, J. Basevičius.	24
Šis tas iš geležinkelių policijos gyvenimo, V. Gričius.	29
Žemesnioji policijos mokykla, A. P.	30
Pirmos dienos prie demarklinijos, J. B—s.	31
Kai kas iš policijos veikimo, Matas.	32
Policininkai, P. Kupčiūnas.	34
Kontrabandos judėjimas Klaipėdos krašte.	36
„Policijos“ redakcijai atsiųstos knygos.	36
Medžioklės įstatymui vykdyti instrukcija (atskiras priedas)	

Šiuo turime garbės pranešti visiems gerb.
vartotojams, jog pasaulio žinomoji firma

V. Vysocky ir B-vė,

kuri turi savo nuosavas plantacijas Kinijoje ir Ceilono saloje,
taip pat ir skyrius visose Europos valstybėse, dabartiniu laiku
atidarė taip pat ir Lietuvoje SAVO ARBATOS SVARSTYKLĘ

Rekomenduojame mūsų rinktos Ceilono arbatos
Nr. Nr. 220 ir 74 ir neturinčios sau panašios
Kinų arbatos skardinėse mėgėjams

Parsiduoda visose krautuvėse ir Karių Ekonominės Bendrovės skyriuose

Atstovas įgaliotinis Lietuvai ir Klaipėdos kraštui
B. GOLDBERGAS, Laisvės alėja 76, pasažas. Telef. 503.

Lengvos pirkimo sąlygos

Lengvos pirkimo sąlygos

Medžiotojai, ginklų žinovai ir šiaip mėgėjai pirke mūsų krautuvėje
visokios rūšies ginklus, šovinius bei šiaip medžioklės reikmenas
visumet lieka dideliai pasitenkinę, kaip pirktos prekės kokybė, taip ir kainos pigumu

Maloniai kviečiame kiekvieną atsilankyti mūsų krautuvėje, persitikrinti

Liekame iš anksto įsitikinę, kad visi bent kartą pirke mūsų
krautuvėje, taps nuolatiniais mūsų pirkėjais

S. MUŠKATAS ir Co.

K a u n a s, Laisvės alėja Nr. 61, telefonas 869.

B-vės „MAISTAS“ krautuvėse 5% pigiau

Valstybės įstaigų tarnautojams, bendrabučiams, prieglaudoms, moksleiviams
ir draugijų bei organizacijų valdyboms mūsų krautuvėse Laisvės, al.
42 nr., Rotušės aikštė 15 nr. ir Šančiuose prie fabr. buv. br.

Šmidt visi mūsų gaminiai ir mėsa pardavinėjama 5% pigiau
B-VĖ «MAISTAS»

POLICIJA

LIETUVOS POLICIJOS MĖNESINIS LAIKRAŠTIS

REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: KAUNAS, V. R. M. PILIEČIŲ APSAUGOS D-TAS, TELEF. 566

Metinės policijos šventės dieną sveikiname visus mūsų laikraščio draugus bendradarbius, skaitytojus ir platintojus, ypačiai linkėdami visiems Lietuvos tvarkos saugotojams tą dieną pakilti dvasia ir ateities darbams paskatinimo pasisemti.

„Policijos“ redakcija

A. Jakobas

Policijos šventę švenčiant

137801
2454

Pono ministerio įsakymu spalio mėnesio 2 diena skelbiama visos Lietuvos policijos šventės diena. Ši diena parinkta ne pripuolamai, bet turi jau kai kurių ryšių su policijos praeitimi: 1921 metais, esant vidaus reikalų ministru p. Skipičiui ir vice-ministru p. Kerpei, policija apvaikščiojo pirmą sykį savo šventę, ir tos šventės diena buvo parinkta spalio mėn. 2 diena; todėl šiame pakartojame tik tai, kas buvo jau 1921 metais.

Kuriantis mūsų valstybės aparatui, pirma eile kūrėsi policija. Policijos kūrimosi šaknys siekia 1918 metų rudens. Kuria, būtent, dieną galima būtų laikyti Lietuvos policijos įsikūrimo diena — sunku pasakyti; pirmieji įsakymai vidaus reikalų ministerijai išėjo 1918 metų gruodžio mėnesio pirmomis dienomis, bet tie įsakymai toli gražu nesiriša su policijos organizavimosi pradžia, — jie liečia daugiausia aukštesniųjų valdininkų skyrimus, o tie skyrimai mums rodo, kad vietose šis tas jau buvo organizuota, jau veikė. 1921 metais policijos šventei

spalio mėn. buvo parinktas greičiausia todėl, kad rudens laikas tos šventės apvaikščiojimui buvo patogias. 1921 metais policija apvaikščiojusi savo šventę, iki šių metų daugiau nešventė. Šiais metais duotas įsakymas vėl tą pačią dieną laikyti policijos šventės dieną; norima įvesti, kad ši diena būtų tradicinė, būtų kasmet švenčiama. Kiekvienai organizacijai tradicijos turi labai didelės svarbos. Įvedimas tradicijų, kad policija turėtų kasmetinę šventę, yra labai sveikintinas dalykas. Kariuomenėje kiekviena atskira dalis turi savo dalies šventę, kurią kasmet iškilmingai švenčia, atsimindama nuveiktus darbus, minėdama žuvusius draugus ir demonstruodama savo jėgas, savo pažangą. Policijoje atskirų dalių nėra, jei jos neskirstyti apskritymis ir specialybėmis (pav., geležinkelių, pasienio ir t. t.). Todėl geriausia visai valstybinei policijai švęsti vieną dieną, visiems iškilmingai ją praleisti ir parodyti savo pilną solidarumą, kuris reiškiasi ir turi reikštis policijos veikime, nežiūrint ar tai bus viešoji, ar pasienio, geležinkelių, ar

vandens kelių, politinė, ar kriminalinė policija, — visos jos siekia vienokio tikslo — saugoti valstybės ir piliečių nepavojumą bei interesus. Pono vidaus reikalų ministro įsakyme, kuriuo spalio mėn. 2 dieną skelbiama policijos šventė, pasakyta, kad kiekviena apskritis švenčia tą dieną atskirai, sutraukiant savo apskrities centre galimai didesnę policijos tarnautojų skaičių. 1921 metais policijos šventė buvo apvaikščiujama tik Kaune, o kitos apskritys bei miestai buvo prisiuntę Kaunan savo atstovus. Šiais metais švenčiama visoje Lietuvoje, bet iškilmingiau bus švenčiama Kaune, nes čia yra šiek tiek daugiau policijos ir iš visų apskričių atstovai — nuovadų viršininkų kursų klausytojai. Apskričių viršininkams p. ministerio įsakymu nurodyta, kad tą dieną reikia policijai aiškinti jos šventės reikšmę ir pajvairinti jos apvaikščiujimą iš anksto nustatyta programa. Kaune, kiek teko patirti, apskrities ir miesto savivaldybės teikia apskrities administracijai pagalbos iškilmingesniai policijos šventės apvaikščiujimui. Tą, manyčiau, turėtų padaryti ir provincijos savivaldybės.

Policijos šventei artėjant, aš čia trumpai noriu priminti vieną kitą policijos gyvenimui svarbesnę dalyką.

1918 metais, mūsų valstybės valdymo aparato kūrimosi pradžioje, kūrėsi ir policija (tada milicija). Tais laikais organizavimasis ėjo ne tiek parėdymais iš viršaus, kiek vietos interesais, vietos reikalais; vietos gyventojų iniciatyva buvo kuriama viena kita visuomenei bei valstybei reikalinga organizacija. Policijos reikalingumas ypačiai buvo didelis, nes vokiečių tvarka pradėjo griūti, krašte atsirado daug neramaus gaivalo, visokių avantiuristų, plėšikų ir panašaus elemento. Kovai su tuo žalingu kraštui bei gyventojams elementu, kūrėsi mūsų policija... Koks buvo tos policijos pareigoms pasiruošimas, to čia ir nagrinėti nereikia, nes pradžia visomet sunki, — tai visiems suprantama. Bet, kad mūsų jaunoji policija kiek išgalėdama kovojo su visokiais neramiais gaivalais, kad ji nesigailėjo tam reikalui savo jėgų, matyti iš to, kad jau 1919 metų pradžioje yra užmuštų policijos tarnautojų savo pareigas einant — plėšikus begaudant. Sunku buvo mūsų

policijai visais atvejais, bet sunkiausia jai buvo dėl ginklų stokos. Girdėjau iš vieno buvusio mūsų pirmutinių apskrities viršininkų, kad padaryti didesniai įspūdžiui gyventojams ir užsilikusiems vokiečiams, buvo griebiamasi šitokių priemonių: apskrities mieste policija teturėjo porą šautuvų ir tai dar nekokių; įtikinti gyventojus ir vokiečius, jog visa policija ginkluota, buvo siunčiama po vieną policininką su šautuvu pasivaikščioti miesto gatvėmis; tam sugrįžus, su tuo pačiu šautuvu eidavo iš eilės kiti. Taip rodydavo visus policininkus, neva visus ginkluotus. Laikui bėgant, mūsų valstybei stiprėjant, keitėsi geron pusėn ir mūsų policijos aprūpinimas, keitėsi ir jos asmeninis sąstatas. Į ją pradėjo stoti atitarnavę kariuomenėje kariai, jau gerai mokinti rikiuotės ir supažindinti su ginklais. Bet laikui bėgant, ir visuomenė pradėjo daugiau iš policijos reikalauti. Pradžioje policija buvo vidaus kariuomenė, ji kovojo daugiausia su baudžiamuoju elementu, saugoje valstybės ir visuomenės nepavojumą iš vidaus. Vėliau jos uždaviniai išsiplėtė ir pajvairėjo. Mūsų valstybės kūrimosi pradžioje pas mus buvo karo metai pilna to žodžio prasme. Ši karo padėtis žymiai atsiliepė ir visam policijos veikimui. Dabartinių laikų policija atlieka daug sudėtingesnes pareigas, negu anksčiau.

Mūsų dabartinė policija susideda iš šių specialių šakų: viešojo, pasienio, geležinkelių, vandens, kriminalinė ir politinė policija. Policijos uždaviniai trumpai apibrėžti milicijos įstatyme, kurio 2 § šiaip skamba: „Milicija (dabar policija) saugoja įstatymais nustatytą valstybės ir visuomenės tvarką ir vykdo įstatymus ir privalomus įsakymus“. Kaip matome, policijos pareiga išreikšta keliais žodžiais, bet šių žodžių prasmė yra labai turininga. Mes turime įstatymus, kurie apima visas gyvenimo sritis. Šiuos visus įstatymus pavesta policijai vykdyti. Mes turime įstatymais nustatytą valstybės ir visuomenės tvarką, — policijai pavesta daboti, kad ši tvarka nebūtų ardoma. O kiek yra asmenų, kuriems dabartinis valstybės bei visuomenės sutvarkymas nepatinka ir kurie daro šiokių ar tokių žygių tą tvarką ardyti, kėsinaisi į pačios valstybės nepriklausomybę, į visuome-

nės ramybę. Policijos pareiga su tais asmenimis kovoti. O kiek yra asmenų, kuriems nepatinka vienas kitas juos liečias įstatymas! Jie jo nevykdo, tų įstatymų liepimų nepildo. Policijos pareiga priversti įstatymus pildyti. Mes turime labai aiškų pavyzdį, kaip dar neipratę yra žmonės įstatymus vykdyti — tai valstybinių mokesnių sritis. Didesnė mūsų valstybinių mokesnių mokėtojų dalis be policijos „pagalbos“ jų nemoka, reiškia, nepildo įstatymo. Policijai tenka išieškoti mokesnius daugumoje priverstinu būdu, nes be paraginimų, be priverstinumo mes dar neipratome jų mokėti, dar neipratome pildyti įstatymus, neipratome juos tinkamai gerbti. Mumyse yra daugiau noro laužyti įstatymus, negu juos pildyti. Šitas psichologinis reiškinyz žymiai didina mūsų policijos darbą. Aš nematau čia plačiau nei policijos uždavinius, nei jos darbuotę nagrinėti, bet noriu sustoti šiek tiek ties vienu dalyku — ties visuomenės pažiūra į policiją.

Policijai kasdien tenka susidurti su piliečiais įvairiais gyvenimo klausimais. Jai pavesta daboti, kad piliečiai vykdytų įstatymus ir teisėtus valdžios liepimus. Kaip matome, policijos pareiga yra nevisai maloni, nes versdamas žmogų ką nors daryti, ko jis pats nenori, aš vargu ar įgysiu tame žmoguje draugą, greičiau jis pasidarys mano priešin. Antra vertus, yra labai daug priverstinumo būdų, kai kurie jų nevisai malonūs. Tai vėl gadina gerus santykius. Kol mūsų piliečiai nesupras, kad įstatymus ir įsakymus reikia pildyti tik todėl, kad jie yra įstatymai bei teisės tvarka duoti įsakymai, o ne todėl, kad juos verčia vykdyti policininkas, tol vis bus nepasitenkinimų. Neminėsiu čia grynų kriminalistų, kuriems policijos tarnautojai yra amžini priešai, prieš kuriuos jie visaip ir visumet kovojo ir kovos. Į policiją jie visumet žiūrės „blogai“. Bet čia sustosiu ties ta visuomenės dalimi, kuri vadinasi inteligentija, kuri nusimano ir įstatymuose ir įsakymuose, supranta mūsų visuomenės tvarką ir yra šiaip ar taip valstybiškai nusistačiusi.

Šiame „Policijos“ numeryje talpinami mūsų buvusio vidaus reikalų ministerio p. Skipičio atsiminimai. Juose jis sako, kad

mūsų geroji visuomenė turi kontroliuoti policijos veikimą. Ši kontrolė turėtų reikštis, kaip tai aš supratau, ar tai pranešant vyresnybei apie policijos tarnautojų neteisėtus veiksmus, ar tai keliant juos spaudoje. Pirmas kelias ir dabar yra. Juo naudojamas gana dažnai ir jis yra tiksliausias, nes kiekvienas neteisėtai nusikriaustas, gauna patenkinimą teisme. Skundai prieš policijos tarnautojus, padariusius reikalingą tyrinėjimą, perduodami valstybės gynėjams, nes administracija neturi teisės pati juos galutinai rišti ar marinti, jei tik skunde nurodytas neteisėtas veiksmas numatytas baudžiamaisiais įstatymais. Kai dėl antrojo kelio — mūsų spaudos naudojimo policijos tarnautojų neteisėtiems veiksmams aikštėn kelti ir kontroliuoti, tai jis ir dabar vartojamas, bet štai koku būdu. Man nė minutei nekylo abejonės, kad mūsų opozicinė spauda, ypačiai Kaune einančioji, yra inteligentų ir valstybiškai nusistačiusių žmonių vedama, t. y. gerosios visuomenės rankose. Bet kaip ji kontroliuoja policijos tarnautojų veiksmus, mes matome beveik kiekviename jos numeryje. Štai pavyzdys: „Lietuviški deržimordos“. „Kaip praneša „Lietuvos Žinios“, Šiauliuose rugp. 11 d. I n. polic. Tautvaišas išėjo girtas iš tos nuovados viršininko Bielskio buto (apie šį poną skaityk „S-to“ Nr. 34), susitiko pravažiuojantį vežiką Gautakį ir įsakė nuvežti I nuovadon Nuvežus, pasišaukė nuovadon vežiką ir vieton užmokesnio pradėjo plūsti, kam gatvė prieš nuovadą nenuvalyta. Vežikui pradėjus aiškintis, kad jis nesąs gatvių valytojas, policininkas trenkė jam į žandą ir bandė išsiimti brauningą, bet nuo tolimesnių žingsnių sulaukė jį kiti policininkai. Lietuvos piliečiai kantrūs. Jei kuris gauna nuo „načalstvos“, tai džiaugiasi, kad visai neprimušė arba kalėjiman neuždarė. Ką tai reiškia mūsų policininkui „sudaužyti snukį“ paprastam piliečiui, nes „mažiesiems“ ir Kristus įsakė kentėti: už tai jie gaus visko ten, kur jiems jau nieko nebereikės. J. Lp.“ (Socialdemokratas“ š. m. 36 nr.). Paėmę „Socialdemokrato“ 37 nr., mes pamatysime irgi policijos veiksmus „kontroliuojančią“ žinutę kokio tai Jono iš Tau-ragės, antrašte „Žvalgybos auka bepročių

namuose“, kuria sulig gandaiis politinė policija kaltina kankinimais. Tur būt iki šiol nepamiršti didelėmis raidėmis išmarginti „Lietuvos Žinių“ numeriai, kuriuose beveik visas pirmas puslapis buvo pašvęstas „Šiaulių įvykiams“, „policijos smurtui Šiauliuose“ ir t.t. Tose pačiose „Lietuvos Žiniose“ tilpo žinutė apie Šiaulių policijos vadą p. Paškevičių, kurioje buvo pabrėžiama jo buvimas policijos vadų kursuose, kur, matyt, mokinę jį brutališkumo.

Be abejo, jei taip bus vykdoma policijos veiksmų kontrolė per spaudą, tai tokia kontrolė niekam naudos neatneš. Čia minėtais policijos veiksmų „kontroliavimo“ atsitikimais, korespondentams arba redaktoriams teks stoti teisman, nes patikrinus pasirodė, kad nieko tikrenybei atatinkančio policininką Tautvaišą liečiančioje korespondencijoje nėra. „Šiaulių įvykių“ byloje teismas greitai tars savo žodį ir labai įdomu, kaip p. Balakui pavyks nenukentėti jau ne nuo policijos „smurto“, bet nuo teismo tartojų žodžio.

Neginčiju, kad visi policijos tarnautojai visai tinka savo pareigoms ir kai kada nepasigeria, o, gal, net ir smurtauja, bet su šiais neigiamais reiškiniais kovojama visu griežtumu. Čia kalta ne tiek policijos vyresnybė, kiek pati visuomenė, kad mes iki šiol, gal, neturime tokios policijos, kurios norėtume turėti.

Mūsų policija susikūrė vos septyneri metai atgal. Mes iki šiol gyvenome karo apystovose. Todel iki šiol dar policija ir negalėjo pakankamo praktinio patyrimo turėti. Policijos tarnautojai imami ne iš svetimšalių, bet iš mūsų piliečių, iš mūsų visuomenės tarpo ir tai imami geresnieji iš tų, kurie stoja. Pirmenybė duodama tarnavusiems kariuomenėje, susipažinusiems su kariška drausme ir išėjusiems karišką mokymą. Vidaus reikalų ministerijos žinioje yra dvi policijos tarnautojams mokyklos, — viena valdininkams, kita policininkams. Šiose mokyklose mokoma dideliu intensyvumu tų dalykų, kurie policijos tarnautojams būtinai žinotini. Pati policija tvarkoma kariškos drausmės pagrindais. Nė vienam policijos tarnautojui nелеidžiama dalyvauti politinėse organizacijose. Griežčiausia persekiojamas kyšių ėmimas, nesąžiningumas, apsileidimas, bru-

talumas, nemandagus apsiėjimas su piliečiais, apsileidimas kovoje su nusikaltėliais ir t.t. Nežiūrint viso to, iš visuomenės tarpo girdėti, kad mes neturime geros policijos. Jei jau visuomenė taip iš tikrųjų mano, tai ji pati ir kalta, kad geros policijos neturime, nes ji duoda tą medžiagą, iš kurios yra policija, nes tos pačios visuomenės nariai yra mūsų policijos tarnautojai. Jei vienas kuris negeras — duok geresnį! Jis bus mielu noru priimtas, pastatytas to netikusio vieton, dargi veltui bus jam suteikta reikalingų žinių. Manychiau, kad mūsų gerajai visuomenei, tikrąja to žodžio prasme, reikėtų tai suprasti ir taip be reikalo visos policijos nekaltinti ir ne neapykantą prieš policiją kelti, ne nepatikrintus gandus bei šmeižtus skleisti, ne vieno kito policijos tarnautojo netinkamą elgesį primesti visos policijos vardui, bet objektingai nušviesti tuos aktus, kurie šalintini, ir daugiau kreipti dėmesio mūsų piliečių teisinės sąmonės auklėjimui, kad policijai lengviau būtų savo pareigos eiti.

Baigdamas šį straipsnelį, noriu priminti savo bendradarbiams policijos tarnautojams, kad mes esame visuomenės tarnai pilna to žodžio prasme, viešosios tvarkos ir ramumo saugotojai, įstatymų vykdytojai. Ir jei kas iš policijos tarnautojų nusižengia įstatymams, tas nusižengia dvigubai daugiau, negu paprastas pilietis. Tokiam negali būti jokio pasigailėjimo, jam ne vieta policijos tarpe. Policijos tarnautojai dėvi uniforma, jie išsiskiria iš kitų piliečių ir todel kiekvienas jūsų blogas pasielgimas metasi ryškiai kiekvienam į akis, duoda pagrindo blogai manyti ir apie visus kitus, kurie tokia pat uniforma dėvi, apie visą policiją. Elgdamasis blogai, kiekvienas jūsų daro nusikaltimą prieš savo draugus, prieš visą korporaciją. Taigi švęsdami savo šventę, mes, prisiminę garbingai žuvusius pareigas einant mūsų draugus ir visus mūsų praeities vargus, pasiryškime garbingai nešioti policijos mundurą, siekti tolimesnės pažangos ir ištikimai tarnauti valstybei ir visuomenei, kuri, gal, su laiku įvertins mūsų darbus ir pasakys, kad Lietuvos policija tai iš tikrųjų visuomenės sargas ir draugas.

P. L e o n a s

Iš vidaus reikalų ministerijos darbuotės pirmais Lietuvos valstybės gyvenimo metais

(Atsiminimų pluoštelis)

Man teko būti ketvirtuoju vidaus reikalų ministru (pirmiau buvo p. p. Vl. Stašinskas, J. Vileišis ir Al. Stulginskis). Ministeriavau nuo 1919 metų balandžio mėnesio antros pusės iki tų pat metų spalio m. pradžios, apie penkis mėnesius. Šitoj ministerijoje man buvo nesulyginamai lengviau dirbti, nei teisingumo ministerijoje, apėmus man pastarąją vesti pačioje valstybės kūrimo pradžioje. Lengviau dėl to, kad daug organizacinio darbo jau buvo padaryta draugų, pirmiau ministeriavusių. Teisingumo ministeriją organizuojant, man buvo tiek rūpesnio, kad naktimis negalėjau miegoti, o rūpėjo tik tas: iš kur gauti tinkamų žmonių teisėjų vietoms užimti; vokiečiai okupantai užleidžia pozicijas, reikia teismai imti, o tinkamų žmonių visai maža. Teisingumo darbuotojams reikia turėti specialių žinių, čia negalima taip laisvai skirti, kaip vidaus reikalų ministerijoje. Ir dabar tikrai kai kas turi prie manęs pretenzijas, kad į peržemą vietą buvo paskirtas, pav., p. Šniukšta, dabartinis kariuomenės teismo pirmininkas, kuris mano buvo paskirtas Vilniaus miesto taikos teisėju, ir p. Oleka, buv. ministras, kuris anuomet mano buvo paskirtas Kauno miesto taikos teisėju. O paskirti jie buvo į tas vietas dėl to, kad aš negalėjau skirti mūsų sostinės ir kito didžiausio miesto taikos teisėjus nespecialistus, nebaigusius aukšto juridinio mokslo. Man koku būtu prieš vokiečius, kad mes nebūtume turėję net tokiuose miestuose tinkamų žmonių į taikos teisėjų vietas. Tat ir priprašiau aš juos sutikti apimti tas vietas.

Man vidaus reikalų ministeriją apėmus, šitokio sielojimosi nebuvo. Žinoma, ir čia reikėjo rūpintis valdininkų sudėtim, ypačiai vyresniųjų; teko tuoj atsiskirti su vienu departamento direktorium ir vienu kitu apskrities viršininku. Teko ir šitoj ministerijoje, neturint tikrų, žinomai tinkamų asmenų, skirti abejotinus, kaip ir teisingumo ministerijoje teko kai ką skirti, duodant iš anksto net perspėjimų; bet vis dėlto čia buvo lengviau šiuo atžvilgiu tvarkyti.

Visai didelis darbas stovėjo man prieš akis — tai vidaus sutvarkymas įstatymais. Iš karto buvo neabejotina ir aišku, kad mūsų valstybė turi būti sukurta, suorganizuota demokratijos pagrindais. Tokią valstybę kuriant reikia remtis pačios tautos savarankumu ir iniciatyva. Tat reikėjo taip tvarkyti, kad liaudies savarankumas ir iniciatyva galėtų reikšti ir veikti. Tat pirmiausias uždavinys, kurį mačiau savo darbui, buvo savivaldybių kūrimas. Dar prie ministerio Vileišio teko svarstyti su juo šis reikalas. Reikia pastebėti, kad mano

darbas šiuo reikalu Lietuvai siekia 1918 metų pradžios: gyvenant dar Maskvoje tremtiniu, Rusijoje gyvenančių lietuvių tautos tarybos pasiūlymu aš su jaunais teisininkais p. p. K. Jablonskiu ir T. Petkevičium kūrėme projektus kai kurių įstatymų būsimai Lietuvai; svarstėme ir savivaldybių sutvarkymą ir valstybės administracinio padalinimo pagrindus.

Vedant vidaus reikalų ministeriją, man teko galutinai sustatyti valstybės padalinimo apskritimis ir apskričių plotų projektą ir savivaldybių sutvarkymo projektą; tie projektai tapo ir įstatymais, pirmas dar esant man valdžioje, o antras prie p. Galvanausko kabineto.

Rūpinant duoti tautos savarankumui ir iniciatyvai galimumo reikštis ir veikti, negalima buvo užmiršti to, kad mes istorijos likimu nesame pripratę savarankiai tvarkytis; matomas buvo pavojus, kad savivaldybės kartais gali per daug netinkamai rūpinti žmonių reikalus, arba juos visai apleisti nerūpinusios. O savivaldybėms pavedami reikalai sudaro valstybės valdžios funkcijų dalį. Tat centralinė valdžia negali būti visai pasyvi netinkamo savivaldybių elgimosi akivaizdoj. Todel mano buvo įterpti į savivaldybių sutvarkymą tokie straipsniai, kurie duoda centralinei valdžiai teisės reaguoti į netinkamą savivaldybės įstaigos vietos reikalų rūpinimą. Apie šitą aš čia plačiau nekalbėsiu, dėl to, kad tas matoma iš įstatymo.

Reikėjo tuoj sutvarkyti ir kitos priemonės liaudies savarankumui ir iniciatyvai stiprėti, būtent: spauda ir draugijų organizavimas. Tat ir buvo mano susirūpinta kuo greičiausia sukurti spaudos įstatymas ir įstatymas apie draugijas. 1919 metais besikurianti mūsų valstybė buvo nuolat kare su išoriniu priešu, o ir viduj buvo daug neramumo. Rodosi, tokioms aplinkybėms esant, neturėtų vyriausybei rūpėti ką tik išvardinti dalykai: prieš karo reikalavimus viskas nutyla. Tačiau dabar žmonija yra pasiekusi tokio kultūros laipsnio, kad be spaudos ir be draugijų negali gyventi. Tokiame pat kultūros laipsnyje esame ir mes. O demokratijai tie reikalai yra visai būtini. Tat ir buvo mano susirūpinta tuoj kurti įstatymai kalbamiems reikalams rūpinti. Vidaus reikalų ministerijai valstybės vidaus ramybę saugojant, jos didelei valdininkų daliai policijai (pirmiau milicijai) atsieina nuolat kovoti su nusikalstamais darbais: tai stengiantis užkirsti galimumą jiems įvykti, tai įvykusius persekioti ir aiškinti, kad kaltininkai būtų nubausti. Šitą darbą dirbant, policijai tenka nuolat susidurti su žmonėmis, nuolat šiaip, ar taip į žmones veikti.

Šitam darbui tvarkyti turėjome iš Rusijos laikų įstatymų; tačiau tie įstatymai policininkų daugeliui buvo nežinomi ir neprieinami. Todel mano buvo susirūpinta sustatyti policijai instrukcija, kuri smulkiai nurodytų, kaip kada kas reikia policijai daryti. Toji instrukcija buvo išspausdinta jau man iš ministerijos išėjus.

Ministerijos centrą toliau organizuojant, buvo laikytasi ekonomiškumo, nebuvo plečiamasi. Vienas departamentas buvo panaikintas, ir jo funkcijos, negausios, buvo pavestos kitam; nebuvo patenkinamas p. p. farmaceutų reikalavimas organizuoti jų centralinę administravimo įstaigą skyriumi nuo gydytojų; už tą jų noro nepatenkinimą, gal būt, p. p. farmaceutai ir dabar jaučia prie manęs kokios pretenzijos, bet reikia pastebėti, kad čia ėjau tuo įsitikinimu, jog šalies sveikatos plačia prasme reikalai yra taip labai surišti tarp savęs, kad jų rūpinimo administravimas centre turi būti vienas.

Aukščiau nurodžiau svarbiausius darbus, kuriuos teko dirbti, vidaus reikalų ministeriją man valdant. Čia malonu man pastebėti, kad tuose darbuose didelę pagalbą turėjau iš p. buv. vice-ministerio Starkaus ir piliečių apsaugos departamento direktoriaus Dulskio; savivaldybių įstatymo priedėlis «apie seniūnijas» — tai p. Starkaus kūrinys.

Nemaža laiko ir darbo man teko pavesti pirmininkaujant komisijoje, kuri vyriausybės buvo suorganizuota steigiamojo seimo rinkimų įstatymui paruošti, tačiau šitas darbas vidaus reikalų ministerijos neličia tiesioginiai, tai daugiau apie jį ir nekalbėsiu.

R. Skipitis

Šis tas iš policijos organizavimo

Kad valstybėje būtų šokia tokia tvarka, tam reikalinga policija. Ši tiesė visiems aiški. Bet kiekviena valstybė nori turėti gerą, ne šokią tokią tvarką. O gerai tvarkai įsivesti ir jai laikyti reikia turėti ir gerą policiją.

Kai kas yra pasakęs, kad kiekviena tauta turi tokią valdžią, kokios ji (tauta) yra verta, kokios yra užsipelnusi.

Beveik tą patį galima pasakyti ir apie policiją. Valstybė, kurios piliečiai nekultūringi, atsilikę, negali turėti geros policijos, nė geros tvarkos. Juk policija sudaroma iš tų pačių žmonių! Kad kuris nors kaimietis ar miestelėnas įstojo policijon ir užsivilko uniforma, dėl to jis kultūringesnis nepasidarė, nors uniforma policijai būtinai reikalingas dalykas. Negana to. Valstybėje nustatytos tvarkos laužytojų nuo amžių buvo ir bus. O tie tvarkos laužytojai visumet stengiasi palenkti į savo pusę valstybinės tvarkos daboti pastatytą policiją. Dėl to policijai atsiranda daug visokių pagundų, dėl to taip greit genda žmonės, policijoj tarnaudami, dėl to visuomenė dažnai į policiją žiūri šnairomis, arba jos tiesiog nekenčia.

Kad policija nesiduotų pagundoms, reikia dviejų sąlygų: 1. kad pati policija būtų kultūringa, gerai išauklėta, 2. kad sąmoningoji vi-

suomenė, geros valios piliečiai tinkamai reaguotų į neteisėtus, blogus policijos tarnautojų veiksmus. Kultūringos visuomenės kontrolė policijai taip pat sveika, kaip džiovininkui saulės spinduliai.

Kur «saulė žeme ridinėja», ten džiova žmonių nepiauna; kur plati visuomenė gali ir moka kontroliuoti policijos darbus, ten už kyšius policija negirtuokliauja ir pasigėrusi žmonių nelupa, ten geros valios piliečiai brangina ir gerbia policiją, kaip ir pačią valstybės tvarką.

* * *

Šiame rašinėlyj manau prisiminti vieną kitą dalyką kokiomis sąlygomis buvo organizuojama mūsų policija.

Mūsų respublikos policiją ėmėsi organizuoti daugumoje to darbo nedirbę žmonės, tam darbui naujokai. Mat, Rusijos policijoj lietuvių labai maža tebuvo tarnavę. Bet ir Rusijos policijos tradicijos ir rutina mums būtų buvusi nepriimtina. Žodžiu, iš Rusijos laikų tinkamų policijai darbininkų nepaveldėjome. Dar blogiau iš Rusijos laikų mūsų visuomenės atsiminime paliko raudonsiūlis, daras kratas ir uoliai ieškas ne plėšikų ir vagių, bet lietuviškų knygų, studentų ir kitų «neblagonadiožnų» asmenų, o mūsų, dažniausiai, labai mylimų ir brangių tautos karžygių. Iš Rusijos laikų mūsų atsiminime paliko labai nemalonius policijos tarnautojo tipas: kyšininkas, girtuoklis, niekam nevertas žmogus.

Maža to, Rusijos revoliucija dar daugiau žmones nustatė prieš buvusią, cariškąją policiją. Tas atsiliopė ir Lietuvos žmonėse.

Tokiomis sąlygomis nelengva buvo pradėti Lietuvoje policiją organizuoti, nors ji tuomet vadinosi ne policija, bet milicija. Geresnieji žmonės nedrąsiai ėjo į policiją tarnauti, nes bijojo, kad jų nesulygintų su buvusiais Rusų «policeiskiais», bijojo, taip sakant, tebeslančiojančio rusiškojo raudonsiūlio šešėlio. Į policiją daugiau lindo visokios rūšies bedarbiai, kad tuo tarpu maitintųsi, o tarpe jų pasitaikydavo nemaža visai policijos darbui netikusių ir kenksmingų asmenų.

Daug darbo reikėjo padėti policijos organizatoriams, nemaža laiko turėjo praeiti, kol mūsų policija pasiekė tokio organizacijos laipsnio, kada tos organizacijos nariai žino savo pareigas, savo darbo sritį, nes tam darbui reikia žmones parinkti ir juos prirengti, pamokyti.

Dar viena aplinkybė labai sunkino mūsų policijos organizavimo darbą — tai lėšų trūkumas. Pirmuosius trejus metus mūsų valstybė turėjo kariauti ir todėl vidaus tvarkos laikymui negalėjo būti skiriami didesni pinigai. Pirmaisiais mūsų valstybės gyvavimo metais policija net ginklams nusipirkti negaudavo pakankamai pinigų. Šiokie tokie rusų ar vokiečių kareivių šautuvai, dažnai pagadinti, buvo pirmosios

mūsų policijos ginklai. Būtinai reikalinga policijai uniforma pirmaisiais keliais metais negalėjo būti įvesta irgi dėl to, kad nebuvo tam reikalui lėšų. Bet, kaip ir visas mūsų valstybės aparatas, taip ir to aparato dalis — policija augo ir tvarkėsi.

O dabar, kai policija ne tik uniformuota, bet aprėdyta ir apginkluota, kai turi savo specialios mokyklos, tai, galima sakyti, mūsų policija pasiekė normalių savo pasirengimui ir darbui sąlygų.

* * *

Šiaip ar taip būtume į policiją nusistatę, bet turime pripažinti, kad policijos organizacija, jos vidurinis susitvarkymas žymiai skiriasi nuo kitų valdininkijos rūšių ir yra panašus kariuomenės susitvarkymui. Tas pasidaro ne dėl to, kad policija norėtų pamėgdžioti kariuomenę, bet todėl, kad policijos darbas didele savo dalimi panašus kariškajam. Kas nežino, kad kova su plėšikais, ar kitais kokiais nustatytos valstybėje tvarkos laužytojais, kartais virsta mūšiu, kur taikoma kariškos priemonės. Pažiūrėkim kiek yra žuvę policijos tarnautojų jiems pareigas einant, arba, tiesiai sakant, kojoje su žmogžudžiais bei plėšikais, ir mes lengvai suprasim, kad policijos darbas, jos pareigos skiriasi nuo kitų rūšių valdininkų jau ir tuo, kad policininkai daug daugiau rizikuoja savo gyvybe. Policija, kaip ir kariškiai, ginkluota. Policija ginkluota ir todėl policijoje turi būti griežtesnė drausmė, negu kitų rūšių valdininkijoj.

Policija uniformuota, todėl čia ypatingai reikalingas solidarumas. Jeigu šiaip valdininkas pereis gatvę girtas, šlitinėdamas arba kokį triukšmą padarys, tai žmonės kalbės tik apie tą valdininką individualiai; bet jei tą patį uniformuotas policininkas padarys, tai visi kalbės apie policijos girtuokliavimą ar biaurų elgesį. Kiekvienas doras policijos tarnautojas turi gerai žinoti, kad ištirkę jo profesijos draugai savo blogais darbais žemina ne tik save, bet ir visą policiją ir, tuo pačiu, padoruosius policijos tarnautojus. Uniformuotoj ir ginkluotoj organizacijoj, ar tai būtų kokia kariškoji dalis ar policija, būtinai reikalinga ypatinga drausmė, reikalinga, kad kiekvienas tos organizacijos narys visumet atsimintų, jog jo elgesys atsilieps visos organizacijos vardui ir garbei.

Drausmę sustiprinti ir palaikyti ir, apskritai auklėti padeda geros organizacijos tradicijos. Tokioms policijos tradicijoms pradžia buvo padaryta 1921 metais, rengiant policijos šventę. Tuomet buvo manyta, kad toji šventė duos progos: 1. respublikos policijai pasirodyt kaip organizuotai pajėgai prieš vyriausybę ir visuomenę, 2. prisiminti ir apsvastyti tuos uždavinius, kuriems atlikti policija yra

pašaukta, 3. visos respublikos policijai labiau susiartinti, susijungti į vieną organizaciją.

Dabar, ketveriems metams praėjus nuo pirmosios policijos šventės surengimo, mūsų respublikos policija gerokai yra pažengusi pirmyn, bet visgi mes dar neturime tos policijos, apie kurią geros valios piliečiai manytų tik su pagarba. Besiartinant rengiamai policijos šventei, tebus leista man palinkėti, kad toji šventė prisidėtų prie sumušimo ir išnaikinimo didžiausio policijos vidaus priešo, būtent, to palinkimo daryti taip, tarytum piliečiai yra toji medžiaga, kurią policijos tarnautojas gali naudoti kaip tinkamas. Tegul ši šventė kuo ryškiausiai atnaujina ir sustiprina kiekvieno policijos tarnautojo galvoje ir širdyje pirmąją didžiausią ir kiekvienam policijos tarnautojui privalomą taisyklę: policija yra piliečiams saugoti, įstatymais nustatyta tvarka laikyti.

Dr. E. Draugelis

buv. vid. reik. min.

Sunkūs laikai

(Iš mano atsiminimų)

Kuomet buvau pakviestas 1919 m. spalio 7 d. vesti vidaus reikalų ministeriją, reikėjo apieiti vyresniojo gydytojo vieta II L. Raudonojo Kryžiaus ligoninėje, esančioje Kaune Karmentų mūruose. Toji ligoninė buvo perėmusi iš vokiečių ligoninę, okupantų įrengtą išimtinai rusų kariuomenės invalidams ir karo belaisviams, kurie iš Vokietijos be paliovos plūdo linkui Rusijos, bet dėl kovų tada buvusiuose frontuose negalėjo namon patekti ir užsiklaido Lietuvoje. Bet netrukus prasidėjo mūsų kovos su bolševikais ir lenkais, kurie ėmė veržtis Lietuvon, ir teko skubiai likviduoti rusus invalidus ir belaisvius, nes reikėjo priimti savo susirgusius kovotojus, kurių negalėjo aprūpinti karo ligoninės, būdamos perpildytos. Siautė dėtėtosios šiltinės epidemija. Netrūko ir kitų užkrečiamų ligų, — raupų, dizenterijos, rožės ir k. Sunkiose sąlygose teko dirbti: nebuvo įgudusio personalo, ypačiai žemesniojo, trūko vaistų ir perrišamosios medžiagos, dažnai trūko ir maisto. Nors vietų ligoninėje buvo apie 200, bet paskutiniu laiku tekdavo priimti apie 400 ligonių. Ligoniai gulėjo ne tik kambariuose, bet ir koridoriuose ant šiaudų!

Kovai su dėtėtąja šiltinės sąlygos buvostačiai nepakenčiamos. Ir teisybė: užsikrėtė dėtėtąja šiltine visas personalas; kai kurie sanitarai mirė. Kuriuo tikslu visą tai aš kalbu?

O tai parodyti kokiose sąlygose man teko darbuotis tuo metu, kada mane pakvietė vesti vidaus reikalų ministeriją. Nors kaip matėme, sąlygos buvo nepakenčiamos, — stačiai, diena iš

dienos jautėmės po giltinės dalgiu, tačiau aš atsisakiau nuo siūlomos aukštos, garbingos vietos. Atsisakiau dėl to, kad jaučiau persunki našta man uždedama, perdidelė atsakomybė man tenka. Juk tuometinė Lietuvos vidaus būklė niekuo nebuvo geresnė už perpildytą menkai įrengtos ligoninės koridorių šiltine sergančiais ligoniais. Demoralizuoti ir bolševizmu užsikrėtę okupantai nevaržomai siautė visoje Lietuvoje: pardavinėjo mūsų valstybės turtą, arba jį degino, plėšė gyventojus. Lenkų ir bolševikų agentai siuvo po visą kraštą. Lenkų ir bolševikų kariuomenės grumojo iš oro. Pasitraukus vokiečiams arčiau savo valstybės sienų, atsirado naujas pavojus — bermontininkai, tiesą pasakius, tų pačių vokiečių padaras.

Kaip šiandie atsime nu tų metų rudenį. Buva u parvykęs laikinai į savo ūkį Pilviškiuos. Sausos, saulėtos, nors ir vėsokos rudens dienos. Bulviakasys pilnoje eigoje. Vaikščioju laukuos, pilna krūtine kvėpuoju tyru, grynu oru. Staiga kviečia mane ateiti į geležinkelio stotį, — iš Kauno svečių atvykę! Nustebęs vykstu ir manau, kodėl jie nenori apsilankyti mano namuose?

Stoty randu krikšč. dem. partijos delegatus p. p. V. ir St., kurie išpasakojo reikalą. Kadangi delegatai norėjo tą pat dieną grįžti Kaunan, tai nesutiko vyksti į svečius. Iš karto atsisakius man pasiūlymą priimti, kelias valandas vaikščiojom ties stotimi, ir delegatai prisišpyrę argumentavo, ir man įkalbinėjo. Kuo met įsitikrinau, kad iš tikrųjų daugiau norinčių tą garbingą vietą užimti nėra, daviau sutikimą. Vieno tik prašiau: jei tektų žūti nuo priešų, kad neapleistų šeimos. Delegatai davė žodį.

Tokiu būdu spalio 9 dieną priėmiau iš p. P. Leono vidaus reikalų ministeriją ir pradėjau eiti sunkias pareigas.

Vidaus r. ministerija buvo taip padalyta:

a) Bendrųjų reikalų departamentas (apėmė tarnaujančių asmenų žinybą, apyskaitų skyrių, bendrą ministerijos kancelariją ir centrinių įstaigų ūkį).

b) Piliečių apsaugos dep-tas (apėmė: I kancelariją su skundų, ūkio ir pilietybės dalimis, II milicijos skyrius, III draugijų ir susirinkimų sk., IV spaudos skyrius ir V pasų skyrius).

c) Sveikatos dep-tas: (skyriai: I higienos ir sanitarijos sk., II medicinos sk., III farmacijos ir IV bendrųjų reikalų sk.).

d) Savivaldybių dep-tas (dalinosi dviem skyriais: I juridinis sk. (gaminimas įstatymų ir įsakymų, savivald. įstaigų tvarkymas, paaiškinimų ir patarimų davimas ir skundų peržiūrėjimas) ir II administracinis sk. (valsčių ir apskričių ribų nustatymas, savivald. įstaigų organizavimas, statistika, pašalpų tiekimas).

Taip pat radau įsteigtą prie ministerijos v. r. m-jos tarybą, kurioje pirmininkavo mini-

steris, o nariai buvo: vice-ministeris ir visų departamentų direktoriai. Taryba posėdžiaudavo vieną kartą per savaitę šeštadieniais nuo 1 val. Tarybon privalėjo būti įnešami principiniai klausimai, ypačiai tie, kurie palietė kelis dep-tus. Tarybon klausimai buvo įnešami jos narių per bendrojo dep-to raštinę. Dienotvarkė iš anksto buvo susistatoma su pirmininkaujančio žinia.

Organizacijos stadijoje, nesant nusistovėjusių santykių bei įstatymų, tokia taryba, kad ir iš mažai pasiruošusių žmonių, galėjo duoti teigiamų vaisių. Pirmoje eilėje teko kreipti daugiau dėmesio milicijos (dabar policija) tvarkymui, instruktavimui ir pareigų ėjimui. Todėl piliečių apsaugos dep-to skyrius: a) draugijų, susirinkimų ir spaudos, pasų ir naujokų šaukimo teko priskirti prie bendrų reik dep-to, gi milicijos skyrių paversti milicijos dep-tu, su šiomis darbo sritimis:

1) milicijos įstaigų organizavimas ir tvarkymas,

2) milicijos valdininkų registracija, skyrimas ir šalinimas,

3) perspėjimas ir stabdymas nusikaltimų ir visuomenės tvarkos ir ramybės saugojimas,

4) gyvenančių Lietuvoje svetimšalių registracija, leidimų gyventi davimas ir svetimšalių šalinimas iš Lietuvos,

5) valstybės sienų saugojimas.

Teke ieškoti tinkamų šiam darbui žmonių. Tai ne iš sykiio pavyko padaryti. Tapo paruoštas milicijos įstatymas, kuris veikia ligi šiai dienai.

Kadangi mūsų valstybei teko kovoti su keliais priešais, skaitlingesniais ir geriau ginkluotais, tai reikėjo daug jėgų dėti savo laisvės ir nepriklausomybės gynimui; kitoms gyvenimo sritims, kultūros sritims liko mažiau ir lėšų ir žmonių. Buvo sunkūs laikai: apie automobilius ir rūmus buvo galima tik svajoti *). Bet ir kiek žmoniškesnio rūbo nebuvo iš ko pasigaminti. Pavyzd, aš neturėjau ne tik frako, bet ir vizitkės. Ministerijon eidavau paprastu žiuponėliu apsivilkęs ir gerokai nurudusia skrybėle apsimojęs. Ir tik iškilmingesnėse valandose apsivilkdavau ilgą juodą žiuponą iš naminių vilnų, namie dažytą, verptą ir tetos austą. Gyvenau apšepusiame, senai neremontuotame bute. Tokiuose pat apšepusiuose namuose tilpo ir ministerija. Algos, pradžioje negavau kelis mėnesius. Tas pat buvo, berods, ir su visais valdininkais. Išdas buvo visai tuščias. Šventadieniais naudodamasis proga vykdavau namon į savo ūkį, iš kur atsigabendavau produktų. Žinodamas ir valdininkų sunkią būklę, dažnai ir juos paleisdavau dienai kitai namo pasistiprinti. Tačiau nusiminimo ir murmėjimų nebuvo. Dirbome visi išsijuosę, kaip mokėjo-

*) Tiesa, okupantams išeinant, ministerija įsigijo už 12000 markių kokį tai laužą — «benzą», kurio remontas daugiau kainavo, negu pats automobilis.

me ir galėjome. Dirbome ir šventadieniais. Baisiai nemėgdavau, kaip valdininkai vėlindavosi. Tuo reikalu kelis sykius daviau griežtus įsakymus. Ir kelis sykius pastebėjęs vėluojant, valdininką paliuosudavau.

Prieš mus ministerių kabineto pirmininku buvo p. M. Šleževičius; jo kabinetas turėjo be pirmininko... tryliką narių! Mažai Lietuvai buvo lyg ir perdaug. P. Galvanausko kabinetas be pirmininko turėjo septynis narius. Šis skaitlius liko maždaug ligi šiai dienai. Man teko likviduoti darbo ir socialės apsaugos ministeriją, kurią valdė p. J. Paknys. Savotiška tai buvo ministerija ir ypatingi jos valdininkai: beveik išimtinai bolševikiškų pažiūrų, arba ir stačiai jų agentai. Kai kurie liuosuojamų valdininkų (berods, p. Sondeckis) atsiuntė grasinančių laiškus.

Kad nepatrauktų darbininkų, ypačiai dvarų kumečių į bolševizmą, teko susirūpinti jų būkle. Buvo išleisti keli įstatymai saugojantieji jų teises, buvo mėginta geruoju priversti dvarininkus gerinti jų būvį, bet trumparegiai dvarininkai (lenkai) kaip tyčia savo politika juos stumė į bolševizmą. Teko imtis griežtesnių priemonių. Pastangos nenuėjo veltui: bežemių žeme rūpinimas ir darbo žmonių būvio gerinimas ir teisių gynimas ir tėvynės meilės liepsna, kuri plačiai žmonių masėse liepsnojo, išgelbėjo Lietuvą nuo raudonojo, kruvino tvaiko ir mūsų valstybė išliko laisva ir nepriklausoma.

Neapsiėjo ir be anekdotiškų kuriozų. Taip, perėmus iš p. P. Leono ministeriją, rašomojo stalo stalčiuje radau laišką žinomo «piliečio» Andriaus Buloto. Jis buvo kviestas užimti vietą, rodos, v. tribunolo nario, ar pirmininko. Baisiai pasipiktinęs ir įsižeidęs tuo kvietimu, tas pilietis grasino Lietuvos vyriausybei teismui ir bausmėmis už valdžios uzurpavimą iš rusų.

Po to tas pil. važinėjo Paryžiu ir dalyvavo rusų «učrediteln. sobran.» posėdžiuose, kaip narys.

Tačiau tas pil. ir šandie sėdi Lietuvoje, minta jos gardžią duonele ir, berods, jis pasą jau išsiėmęs.

Kitas kuriozas — tai man beministeriaujant, atsiunčia koks tai v. kontrolės valdininkas raštą, prašydamas pasiaiškinti, kodėl 1918 metais, man bebūnant Marijampolės m. burmistru, milicininkams buvo duodama ne tik alga, bet ir maistas natūra? Vargšas nežinojo, kad tais metais ne tik apie kontrolę, bet ir apie lietuvišką valdžią provincija maža supratimo turėjo, o jau dėl maisto normų nė girdėti negirdėjo.

Trečias kuriozas — tai įneštoji į st. seimą prieš mane interpelacija dėl svetimšalių iš Lietuvos šalinimo.

Interpelaciją pasirašė p. Purickis (pirmas) ir dar, rodos, 6 ar 7 žydai.

Mat, tuo metu Lietuva p. p. svetimšaliams rodėsi pereinamas punktas, ar pakelėj esanti karčiama, kur galima atvykti nieko nesiklausus, nieko nesiklausus kitur išvykti; kur galima gerti,

valgyti, dažnai bargan, kur galima skandalus daryti, — žodžiu, su nieku nesiskaityti.

Ypačiai siautė nuo okupacijos užsilikę ir mūsų lašiniams nutukę vokiečių šucmanai, ir spekulantai internacionalai Rusijos žydai. Buvo imtasi priemonių tas šiukšles valyti. Sujudo visa bala. Net kai kurių «draugingų» valstybių atstovybės intervencijų darė, bet viskas veltui: per 3 paras, ar net ir 24 valandas ponai buvo pro Virbalį brukami laukan. Kol nesusilaukta minėtos interpelacijos.

Tų laikų valdančiai daugumai užėjo noro kita linkme vesti politika ir man 1920 m. birželio 21 d. teko ministerija perduoti p. R. Skipičiui.

Aš, būdamas šalininkas kitos, griežtos politikos, pasitraukiau iš krikščionių demokratų partijos ir pasišvenčiau ūkininkų sąjungai dirbti.

1925 m. rugsėjo 21 d.

P. Kerpė

Apskrities viršininko atsiminimai

1918 metų gale baigiantis vokiečių okupacijai, man teko gyventi viename Žemaitijos «kreise», Viežaičiuose, apie 40 kilometrų nuo geležinkelio. Žinios ir laikraščiai iš Lietuvos centro Vilniaus atėdavo gana vėlai. Žemaičiai gyveno įvairiomis paskalomis. Laikas nuo laiko atskiri žmonės važiuodavo į Vilnių pasiinformuoti kas veikti ir kartu parvežti laikraščių, kuriuos žmonės tuoju išpirkdavo ir didžiausia atida skaitydavo atskirai ir būriais. Nurodymų kas veikti ir kaip organizuotis Vilnius teikdavo labai šykščiai.

Tuo tarpu vokiečiai savo įstaigas pradėjo pamažu siaurinti ir dangintis Vokietijon. Reikalinga buvo skubiai rengtis perimti iš vokiečių apskrities administracija. Tam reikalui gydytojo Oželio iniciatyva buvo sušauktas Švėkšnos miestelyje Viežaičių «kreiso» parapijų atstovų suvažiavimas. Tame suvažiavime dalyvavo informacijos reikalais ir Viežaičių kreishauptmanas su savo keliais valdininkais. Suvažiavime teko ir man dalyvauti, kaip atstovui nuo Rietavo parapijos ūkininkų; mat, į suvažiavimą buvo renkami atstovai beveik visos apskrities parapijose nuo ūkininkų ir darbininkų. Suvažiavimo dienotvarkė buvo labai didelė ir įvairi; be ko kito jau šiame suvažiavime buvo pradėta svarstyti miškų ir žemės klausimas.

Visų suvažiavimo dalyvių ūpas buvo rimtas. Ūkininkas ir darbininkas jautėsi atliekantis svarbias pareigas. Tai nuo pradžios vokiečių okupacijos buvo pirma Žemaitijoje diena, kada žmonės galėjo susirinkti ir laisvai reikšti savo mintis. Todel beveik kiekvienas kalbėtojas prisiminė žiaurius okupacijos laikus. Kreishauptmanas tylėjo ir žiūrėjo, ką jo vertikas užrašinėjo; jis su savo valdininkais suvažiavime buvo labai mandagus ir žadėjo naujai susikuriantčiai organizacijai padėti. Šiame suvažiavime buvau išrinktas apskrities viršininku. Prie ap-

skrities viršininko buvo išrinktas apskrities komitetas iš keturių žmonių. Suvažiavimas man pavedė perimti «kreisamą». Gydytojui Oželiui buvo pavesta perimti apskrities ligoninės. Šiais nutarimais buvo baigtas pirmas apskrities suvažiavimas.

Kitą dieną po suvažiavimo mudu su gydytoju Oželiu nuvykome į Viežaičių dvarą (kreisamtas buvo dvare) perimti «kreisą». Čia radome p. Adolfą Grajauską, kurs, teisingumo ministerio įsakymu periminėjo bylas iš vokiečių teismo. Dr. Oželiui perdavė gana gerai įrengtą ligoninę, o man perdavė krūvas mums nereikalingo kancelarijos susirašinėjimo ir daugybę Obosto pasų blankų su sulūžusiomis lentynoms ir tuo, baigėsi perėmimas «valdžios» iš vokiečių. Čia buvo daug gyvo ir negyvo inventoriaus, bet vokiečiai mums jo neperdavė; kas norėjo, galėjo pirkti už pinigų. Taigi, ir aš, kaip apskrities viršininkas, pirkau du arklius ir vežimą. Po to kilo klausimas kur turės palikti apskrities viršininko ir apskrities komiteto įstaigos.

Šiam reikalui išspręsti buvo sušauktas parapijų atstovų (dar valsčių komitetai nebuvo susiorganizavę) suvažiavimas. Del parinkimo apskrities įstaigoms vietos kilo labai daug ginčų, nes beveik kiekvienas parapijos atstovas reiškė pageidavimą perkelti apskrities įstaigas į jo miestelį. Galų gale buvo apsisistota Rietavo miesteliu ir tenai buvo perkeltos apskrities įstaigos; bet apskrities pavadinimas paliko senas.

Perėmęs apskritį, pasijutau labai sunkioje padėtyje. Vokiečiams pasitraukus, atsirado daugybė įvairių vagių ir plėšikų. Mat, vokiečių okupacijos laiku buvo pramokę vagiliauti ir gana stambūs ūkininkai. Buvo ištisos vagių organizacijos, ypačiai arkliavagių. Apsauga arba milicija buvo menka, daugiausia savanoriai, užsirišę ant rankovės tautiškų spalvų juostas ir lazdomis ginkluoti.

Kaip išrinktas apskrities viršininkas, nutariau važiuoti į Vilnį pas vidaus reikalų ministerį p. Stašinską persistatyti, gauti instrukcijų tolimesniam veikimui ir šiaip jau ministerijoje gauti informacijų. Nuvažiavęs Vilniun, sužinojau, kad apskr. viršininką skiria vid. r. ministeris. Pasijutau nesąs dar apskr. viršininkas, bet visgi ėjau į vidaus reikalų ministeriją. Vidaus reikalų ministeriu radau jau p. J. Vileišį. Padariau ministeriui smulkų pranešimą apie Viežaičių apskrities būklę ir po to tuojau likau paskirtas Viežaičių apskrities viršininku ir dargi gavau 3000 auks. avanso apskrities tvarkymo reikalams. Nurodymų gi ir instrukcijų ministerijoje beveik visai negavau. Buvo bendrai pasakyta veikti prisitaikant prie vietinių aplinkybių.

Teko pastebėti, kad vilniečiai lietuviai jau tėsė nepergeriausiai. Vilniuje buvo jaučiamas koks tai neramumas. Gatvėmis švaistėsi jauni vyrukai lenkų legionierių forma, vokiečiai krau-

stėsi iš Vilniaus; mieste buvo girdėti šaudymas. 1918 m. gruodžio 31 d. vakare bėgau greičiau į stotį važiuoti Žemaitijon. Vokiečiai į traukinį leido tikrai savo kariškius, civiliams buvo visai uždrausta įeiti net į stotį. Bet laimei turėjau liudymą, kuriuo vidaus reikalų ministeris žymėjo, kad esu Viežaičių kreiso kreishauptmanas. Tikrai dėka šitam liudymui buvau įleistas į traukinį. Traukinys taip buvo pilnas kareivių su didžiausiomis lietuviško «špeko» prikrautomis dėžėmis, kad net kojos kyšojo iš langų. Grįžau per Eitkūnus, Įsrutę ir Klaipėdą, nes tai buvo patogiausias tuomet kelias važiuoti Žemaitijon.

Sugrįžus iš Vilniaus teko skubiai imtis darbo. Iš karto nebuvo aiški apskrities komiteto ir apskr. viršininko kompetencija. Todel veikėme bendrai. Bet žmonės daugiausia kreipdavosi įvairiais reikalais tiesiog į apskrities viršininką ar tai teismo dalykais, ar tai šiaip įvairiais administracijos reikalais. Apskrities komitetas pradžioje net visai nesirinkdavo, kadangi nežinojo kas ir kaip veikti. Kuomet jau susiorganizavo valsčių komitetai ir prasidėjo apskrities suvažiavimai (tuomet jie taip vadinosi), tai atsirado darbo ir apskrities komitetams. Apskričių komitetų suvažiavimai buvo daromi gan dažnai ir juose buvo svarstomi įvairiausi klausimai. Dienotvarkėje buvo patiekiami keltas dešimčių klausimų ir visumet pirmoje vietoje žemės ir miškų tvarkymas. Dažnai svarstydavo «L. Vyriausybės Žiniose» paskelbtus įstatymus ir nutardavo, kad jie žmonėms nenaudingi ir nereikalingi pildyti. Ypačiai būdavo susirūpinę teismais ir viename apskr. suvažiavime nutarė įvesti valsčiaus teismus, su rinktais teisėjais. Rietavo valsčius pasinaudojo nutarimu ir buvo išrinkę savo teisėjus iš vietinių ūkininkų. Išrinktieji teisėjai, suradę kokį tai rusų įstatymų tomą, pradėjo teisti. Bet patys teisėjai greit įsitikino, kad jų teismo niekas nepripažįsta ir nustojo eję teisėjų pareigas. Daug buvo panašių nutarimų apskrities suvažiavimuose, ir tai buvo galima paaiškinti, didžiausia inteligentijos stoka. Vieniems ūkininkams iš pradžių teko vesti savivaldybių darbas.

Sunkiai ėjo reikalai ir pačiam apskr. viršininkui, nedirbusiam iki tol administracijos srityje. Reikalinga buvo organizuoti miliciją, instruktuoti, šaukti naujokus; beveik, kasdien privedavo pilną raštinę areštuotų, reikėdavo pačiam kvotas daryti, nes milicija to dar negalėdavo atlikti. Iš apskrities atvykdavo žmonės su įvairiais reikalais ir, žinoma, kreipdavosi daugiausiai į apskr. viršininką. Administruoti tai buvo labai sunkūs laikai. Nebuvo jokių archyvų ir viskas reikėjo pačiam atlikti. Pradėjom darbą, taip sakant, nuo plunksnakočio ir rašalinių. 1919 metais gavau įsakymą, kad Viežaičių apskritis yra panaikinama. Einant tuo įsakymu vieni valsčiai turėjo būti priskirti prie Tauragės apskrities, kiti prie Telsių, o tretį prie

Kretingos apskrities. Tais pat 1919 metais liepos mėnesyje buvau paskirtas Kretingos apskrities viršininku.

Atvykęs į Kretingą, pradžioje rugpiūčio 1919 m., antrą dieną pradėjau iš savo pirmtakūno periminti apskritį. Po kelių valandų darbo atvyko iš komendantūros karininkas ir pareiškė, kad mano pirmtakūnas areštuotas ir tuoj turi vykti Kaunan. Mat, jis buvo rusų laikų karininkas, ir turėjo vykti Kaunan kariškon žinybon. Tas įvykis padarė labai nesmagaus įspūdžio, nes pirmtakūnas, būdamas apskrities viršininku, negalėjo apskrities mesti, niekam jos neperdavęs, ir vykti tarnybon į kitą žinybą. Matyti, ir kitose žinybose ne viskas sklandžiai ėjo.

Taip pradėjau viršininkauti Kretingos apskrityje. Kretingos mieste, Darbėnuose ir ypačiai Skuode tuo laiku buvo dar gana daug vokiečių. Mat, jie saugojo geležinkelio liniją Kretinga—Skuodas—Priekulė, kuria buvo vežama bermontininkams pagalba iš Vokietijos. Toje Kretingos apskrities dalyje, kur stovėjo vokiečiai, gyvenimas buvo blogesnis, negu okupacijos laikais. Todėl, kad palaida Bermonto kariuomenė terorizuodavo ir žiauriai plėsdavo vietinius gyventojus. Tuo tarpu Viežaičių apskrityje jau senai nebuvo nė vieno vokiečio, o Kretingoje dar buvo jaučiamos dvi valdžios: vokiečių ir lietuvių. Vokiečiai darė įvairių kliūčių vietinei Lietuvos administracijai. Iš tisi ginkluotų kareivių būriai pereidavo sieną iš Vokietijos dienos ir nakties metu. Mūsų silpna sienos sargyba neįstengdavo kelią užkirsti. Vieną kartą Kretingos komendantūra nakties metu mėgino sulaikyti vieną bermontininkų bandą, perėjusią sieną, bet užtai teko sunkiai nukentėti. Kitą rytą auštant užpuolė Kretingą apie du šimtai ginkluotų vokiečių kareivių ir apiplėšė visas Kretingos įstaigas, išdraskė kancelarijas, nuginklavo komendantūrą ir miliciją. Paskui reikėjo gana daug spirito sugirdyti vokiečių karininkams, kad nors dalį išplėšto turto išgauti. Milicija greit vėl buvo apginkluota, nupirktais iš tų pačių vokiečių kareivių ginklais.

Kol bermontininkai buvo Lietuvoje, Kretingos apskrityje labai sunku buvo dirbti darbas, nes bemaž kasdieną tekdavo turėti su vokiečiais daug ir įvairių derybų ir nesusipratimų. Ypačiai bermontininkai pasidarė žiaurūs, sužinoję, kad reikės išsidanginti į Vokietiją. Tuomet jie dvigubai pradėjo plėšti ir savo elgesiu žemaičius privedė iki to, kad nevienas hamburgietis atsidūrė po ledu.

Už poros savaitių, prieš bermontininkų išėjimą iš Lietuvos, atvyko į Bajorų geležinkelio stotį du prancūzų karininkai kontroliuoti, kad nebūtų vežama iš Vokietijos kariuomenė ir amunicija į Lietuvą ir Latviją. Kretingiškiai labai apsidžiaugė prancūzų atvykimu ir tikėjosi, kad prancūzai padės pasiliuosuoti nuo žiaurių vokiečių okupantų. Kretingos valdininkai ir vietiniai inteligentai suruošė prancū-

zų karininkams iškilmingus pietus, per kuriuos buvo pasakyta daug kalbų, į kurias atsakė prancūzų karininkas (buvo tik tai vienas) reikšdamas Lietuvai linkėjimų greičiau nusikratyti bermontininkais.

Paskui jau gan dažnai pradėjo iš Klaipėdos važinėti į Kretingą Amerikos ir anglų karininkai rinkti apie bermontininkus žinių.

Prieš išeidami, bermontininkai prisiplėšė iš žmonių labai daug turto. Buvo susirūpinta tą turtą kaip nors gelbėti ir neleisti vokiečiams išvežti. Buvo kreiptasi į prancūzų karininkus Bajoruose, prašant pagalbos. Prancūzai sutiko mums padėti ir prašė mane su valdininkais atvažiuoti į Bajorų stotį tą vakarą, kada turėjo išeiti paskutinės vokiečių gurguolės, daugiausiai prisiplėšusios turto. Prancūzai žadėjo vokiečių pagrobtą turtą sulaikyti Bajoruose ir grąžinti į Kretingą. Paskirtą vakarą vykau su savo padėjėju p. Tiškum ir dar kitais valdininkais į Bajorus pas prancūzus. Buvo pilni keliai vokiečių, padangėse traškėjo raketos ir visose pusėse buvo šaudoma. Atvažiavus į Bajorus, vokiečiai pamatę mano padėjėją, buvusį uniformoje, pradėjo šaukti, kad tai yra anglas. Bet mes nieko nebodami kreipėmės į prancūzus, kurie gyveno čia pat stotyje, klausdami kada prasidės grobio grąžinimas. Bet tuo pačiu laiku pradėjo birėti prancūzų gyvenamo kambario langai ir mes kartu su jais iššokom į koridorių. Čia mus apstojo girti vokiečiai ir grasino sušaudyti. Prancūzai greit pasislėpė Bajorų stoties komendantūroje. Koridoriuje pasilikau vienas, o mano «anglas» išnyko kur tai tamsumoje. Taip ir neįvyko turto perėmimas; bermontininkai su prigrobto turto vežimais nudardėjo į Vokietiją.

Išėjus bermontininkams, žmonės labai džiaugėsi nusikratę paskutinėmis okupacijos liekanomis. Tuojau prasidėjo bermontininkų padarytų nuostolių apskaičiavimas, kurie pasirodė labai dideli (kiek—nebeatmenu). Greitai prasidėjo rengimasis į savivaldybių rinkimus, einant naujai išleistu įstatymu. Rinkimai ėjo labai ramiai, nes rinkimuose partijos dar nedalyvavo. Nors patys rinkimai ne visur tvarkingai ėjo, kadangi nebuvo žmonėse ypatingo susidomėjimo savivaldybėmis, tai niekur nebuvo skundų dėl išrinktų savivaldybių atstovų.

Prasidėjus steigiamojo seimo rinkimams, buvau paskirtas Kauno miesto ir apskrities viršininku. Čionai radau gana apčiai komunistinio gaivalo. Laisvės alėjoje buvo įsteigę net savo klubą. Pilnas klubo balkonas mirgėdavo dienos metu įvairiais raudonmarškiniais, ką tik iš Sovdepijos grįžusiais. Vakarais ir naktimis ūždavo mitingai. Bet komunistai buvo greitai likviduoti ir viešai negalėjo rodytis.

Kaune teko viršininkauti tik tai apie tris mėnesius. Po to buvau paskirtas vidaus reikalų ministerijon.

1925. IX. 21.

J. Bobelis

Policijos veiksmai karių bylose, baudžiamuoju ir karo baudžiam. procesu einant

Policijos svarbiausias uždavinys — saugoti įstatymais nustatytą valstybės vidaus tvarką. Šį uždavinį atlikdama, policija, be abejo, turi savo veiksmų sferoje susidurti su visa eile asmenų, kurie savo visuomenine padėtimi skiriasi nuo kitų. Šio rašinėlio tikslas — nušviesti tuos policijos veiksmų momentus, kurie paliečia karių, kaip ypatingos organizacijos narių, baudžiamąsias bylas. Gyvenimo faktai mums aiškiai rodo, jog labai dažnai yra manoma, būk karių bylose negali dalyvauti policija. Ir iš tiesų, šį dalyką sekant, galima pastebėti, jog kai kurie policijos tarnautojai karių bylose rodo lyg šioji tokį savo teisėtų veiksmų pasyvumą. Tas pasyvumas, visai suprantamas dalykas, pareinąs vien nuo tos įsivyravusios nuomonės, kuri ir karių, ir policijos tarpe gerokai reiškiasi.

Ieškoti šaltinio, kuris tą nuomonę sudarė, nėra šio rašinio uždavinys, bet visgi drąsiai galima tvirtinti, kad panaši nuomonė reiškiasi tik todėl, jog ne visi randa reikalo įstatymus pavartyti. Taigi savaime suprantama, kad į įstatymus žvilgtelėjus, klausimas atrodo visai kitaip. Ten, nors ir neužtenkamai pilnai visi atsitikimai nušviesti, nors yra visa eilė neaiškumų, trūkumų, bet visgi esamus interesusojamuoju klausimu straipsnius žinant, galima teisėtą padėtį be jokio «pasyvumo» tinkamai laikyti.

Pilnumo dėliai pasirinktąjį klausimą teks gvildinti truputį plačiau, vietomis kiek nukrypstant nuo tiesioginės temos.

Policija kaip valstybės vidaus tvarkos daboja, apie kiekvieną įvykį, kuriame numatomos nusikaltimo ar nusizengimo žymės, privalo ne vėliau vienos paros pranešti apygardos teismo tardytojui ir apygardos teismo valstybės gynėjui arba jo padėjėjui (baudžiamojo proceso įstatymų 250 str.). Jei nusikalstamo darbo dalyviai yra kariai, tai policija taip pat privalo ne vėliau vienos paros pranešti jų karo vyresnybei (karo baudžiamojo proceso įstatymų 283 str.). Policija, pranešdama karo vyresnybei apie karių nusikalstamąjį darbą, privalo pažymėti: 1) kur ir kuomet nusikalstamasis darbas padarytas; 2) kas tame nusikalstamajame darbe įtariamas ir kokie tam yra įrodymai ir 3) ar yra civilinis ieškovas arba liudininkai ir jų antrašas (k. b. pr. įst. 288 str.). Bendrai, tokie pranešimai turi būti aiškūs, pilni ir akylai patikrinti, kad, karo vyresnybė juos gavus, galėtų nekliudoma duoti bylai tolimesnę eigą.

Jeigu karo viršininkas, gavęs policijos pranešimą, apie jam priklausomų karių nusikal-

stamąjį darbą, paliktų tą pranešimą be išdavų, tai yra bylai tolimesnės eigos neduotų, tai aukštesnioji policijos vyresnybė, įžiūrėjusi karo viršininko veiksmuose netaisyklingumą, gali kreiptis su pranešimais į aukštesniąją, priklausomybės tvarka, karo viršininką (k. b. pr. įst. 298 str.). Šiuo straipsniu nustatytų taisyklių tikslas yra, kad policijos turimos ir jau nuodugniai patikrintos žinios, karo viršininkui praneštos, nebūtų vieno karo viršininko įsitikinimu paneigtos, bet, kad policija dar turėtų teisėto galimumo tas pačias žinias pranešti ir aukštesniam karo viršininkui.

Bet policija ypačiai turi kreipti dėmesio privačių asmenų skundams, kuriuose kaltinami kariai. Žinoma, privačiai asmenys skundus gali duoti stačiai skundžiamojo kario viršininkui, bet gali duoti ir per policiją. Policija, gavusi tokį skundą, pirma negu siųsti atstatinamam karo viršininkui, privalo nuodugnai iširti to skundo pamatą ir tikrumą, kad karo viršininkas, gavęs policijos pranešimą, tikrai turėtų pagrindo duoti bylai tolimesnę eigą. Čia reikia prisiminti, jog, einant b. pr. įst. 42 ir 297 str. str., privačio asmens skundas yra pakankamas pamatas pradėti baudžiamąją bylą, o 303 str. dargi tiesioginiai pabrėžia, kad privačio asmens skundas, nukentėjusio del nusikaltimo ar nusizengimo, yra pakankamas pamatas bylą pradėti ir nei teismo tardytojas, nei valstybės gynėjas negali tokiam asmeniui atsakyti. Taigi, jei nusikaltėliai yra civiliniai asmenys, klausimas kiek aiškesnis, ir policija, gavusi tokį skundą, tiesiog pasiūnia pagal prigulmybę. Truputį kitaip tas klausimas stovi, kur privatinis skundėjas kaltina karį. Karo įstatymais einant, privačio asmens skundas, tai nėra tas pakankamas ir privalomas pamatas bylą prieš karį pradėti; todėl, einant bendrąja kariuomenėje tvarka, jeigu del tokio prieš karį skundo tikrumo ir pamato karo viršininkas abejoja, tokiai bylai tolimesnės eigos gali ir neduoti. Leisti karo įstatymuose panašų straipsnį, kaip b. pr. įst. 303 str., būtų nenuoseklu, nes, be abejo, pakenktų karo tarnybai ir drausmei. Jeigu kariui baudžiamosios bylos iškėlimas priklausytų tik nuo privačio asmens skundo ir karo viršininkas neturėtų teisės to skundo įvertinti, tai tokia padėtis sudarytų progos daugeliui neatsakomųjų asmenų statyti į nemalonią padėtį karius bendrai, o karo viršininkus ypatingai, nes ir kvotos vedimas jau tam tikrame laipsnyje kenkia kario autoritetui. Panaši padėtis kariuomenėje neįmanoma, kadangi ardytų drausmę ir silpnintų bendrąjį karo principą — viršininkų pagarbą. Turint galvoj kariuomenės organizacijos ypatingumą, kurios pamatas viršininko autoritetas ir drausmė, karo įstatymai suteikia karo viršininkui teisės ne duoti eigos įvairiems neteisingsiems ir nepamatuotiems skundams. Bet čia karo įstatymai saugoja ir privačio asmens interesus, nes k.

b. pr. įst. 301 ir 302 str. str. leidžia apskųsti tą karo viršininką, kuris nepamatuotai nedavė privačio asmens skundai tolimesnės eigos. Todėl ir čia suprantama, kad policija, siųsdama karo vyresnybei gautąjį privačio asmens skundą, privalo pati įsitikinti to skundo rimtumu, nes nėra prasmės siųsti karo vyresnybei tokius skundus, kurie dėl savo tuštumo būtų palikti be išdavų. Žinoma, praktikoje tas atrodo aiškiau, kadangi skundą gavus ne taip jau sunku įsitikinti jo rimtumu, ypačiai įvertinant įrodymus, jeigu jų yra, arba atsiziūrint to asmens patikimumo, kuris skundą duoda.

Žinias apie tuos nusikaltimus ar nusizengimus, kurių išsprendimas yra taikos teisėjo kompetencijoje, policija įduoda pastarajam (baudž. proc. įst. 49 ir 251 str. str.), bet jei nusikaltimo dalyviai yra kariai, tai, einant k. b. pr. įst. 283 str., policija privalo pranešti ir karo vyresnybei.

Kada nusikalstamas darbas padarytas vietoje, kur nėra nei teismo tardytojo, nei valstybės gynėjo ar jo padėjėjo, tai policija pasiunčia jiems apie nusikalstamąjį įvykį pranešimą ir, prisilaikant b. pr. įst. 252 — 261 str. str., pradeda vesti kvotą.

B. pr. įst. 253 str. uždeda policijai pareigą pranešinėti teismo tardytojui ir valstybės gynėjui arba taikos teisėjui ir apie tokius įvykius, kurių nusikaltimo žymės abejotinos, tačiau tas netaikoma tokiems įvykiams, kuriuose jokių nusikaltimo žymių nėra, nes tas trukdytų patį atliekamų funkcijų produktyvumą ir gaisrintų teismo įstaigoms laiką. Kuomet policija pati pradeda kvotą b. pr. įst. 252 str. pasiremddama, privalo nuodugniai ištirti, kad tai kvotai pradėti būtų teisėta priežastis ir pakankamas pamatas, kitaip sakant, užtenkamai medžiagos būtų pradėti. Jokiu būdu negalima sutikti su tuo, kad valstybės organas, turįs teisės nusikaltėlius persekioti, ieškotų šių nusikaltėlių kaip pakliuvo, t. y. turint tik abejotiną įtarimą, jog jam rodosi, kad vienas ar kitas asmuo nusikaltimą padarė. Kiekvienas apkaltinimas turi būti patikrintas ir daug maža teigiamai konstatuotas, nes čia yra ne tik atskirų asmenų interesai, bet ir valstybės interesai, kad nebūtų savavalės ir viešpatautų teisėta tvarka ir kad policijos autoritetas stovėtų tinkamoje aukštumoje. Kad nesvyruotų gyventojų pasitikėjimas, policija, kaip teisės ir tvarkos dabotoja, privalo žiūrėti, kad visumet, keliant bylą, nusikalstamo įvykio esmė ir esamieji įrodymai būtų tinkamai įvertinami ir įstatymais nustatytos taisyklės griežtai pildomos.

Bendrai, kvotą policija pradeda vesti šiais atvejais: 1) savo įsitikinimu, 2) valstybės gynėjui, jo padėjėjui ar taikos teisėjui reikalaujant, 3) privatiems asmenims pranešus ar skundą padavus ir 4) nusikaltėliui prisipažinus.

Kvotos tikslas — akyiai ir neatidėliojant, kaip sakoma «ant karštų pėdų», surinkti visas žinias apie įvykusį nusikaltimą. Dabar kyla

klausimas: kuriais atvejais karių bylose kvotas veda karo vyresnybė ir kuriais atvejais policija? Remiantis mūsų veikiančiais įstatymais, šis klausimas taip atrodo: karo vyresnybė veda kvotas karių bylose šiais atvejais.

1) Kuomet kariai nusizengė karo drausmės ir karo tarnybos įstatymams, nepaisant to, ar tame nusizengime dalyvavo ir civiliai asmenys; arba kuomet karių nusikalstamieji darbai, nors ir neliečia karo tarnybos ir karo drausmės, bet padaryti išimtinai karo valdžios žinioje esančiose vietose (pavyzd., kareivinėse, sargybos bute).

2) Kuomet karių nusikalstamieji darbai padaryti, nors ir neliečia karo tarnybos ir karo drausmės įstatymų ir vietose, kurios nėra išimtinai karo valdžios žinioje, bet jiems, kaip kariam, tarnybos pareigas einant (pavyzd., beeinant gatve komandos tvarka, vienas kareivis sužalotų kitą kareivį).

3) Kuomet nusikalstamieji darbai padaryti civilių asmenų tose vietose, kurios yra išimtinai karo valdžios žinioje, pavyzd., kareivinėse, sargybos bute (k. b. pr. 314 str.).

Karo įstatymais numatyti atvejai, kuomet karių bylose kvotas veda karo vyresnybė, yra pagrįsti kariuomenės organizacijos ir karo tarnybos ypatingumu. Savaime suprantama, jog visi karių nusizengimai karo drausmės ar karo tarnybos įstatymams gali būti gvildenami tik karo vyresnybės, nes tik ji šioje srityje pilnai kompetentinga ir tik ji visai savarankiškai gali padaryti tinkamą išvadą, kuomet panaši kvota reikia daryti. Čia, be abejo, negali būti dviejų nuomonių. Karo vyresnybė, darydama kvotą dėl kario drausmės ar tarnybos nusizengimo, apsvarsto tą faktą iš visų jai lengvai suprantamų pusių; sakau, lengvai suprantamų todėl, kad visi kario drausmės ar tarnybos nusizengimai yra ypačiai tampriai surišti su karinio gyvenimo savumais, jog tik karo vyresnybė visas karinės tvarkos detales ir taisykles žino ir pažįsta. Taigi kariui tas detales ar taisykles įžeidus, tik karo vyresnybė, pažindama nusikaltusiojo kario psichologiją ir intelektualę būklę ir suderinus su tuo karinės tvarkos ir drausmės reikalavimus, pajėgia išanalizuoti nusikaltusiojo darbo turinį ir kario nusikaltimo dydį.

Dabar toks klausimas. Karo vyresnybė daro kvotas karių ir civilių bylose ir tada, kai nėra įžeisti nei karo drausmės, nei karo tarnybos įstatymai, bet nusikaltimai padaryti tokiose vietose, kurios yra išimtinai karo valdžios žinioje. Aišku, jeigu nusikaltimas pareina nors ir ne iš karinio gyvenimo ypatumų, bet, pavyzdžiui, padarytas kareivinėse, tai, žinoma, šiuo atveju, nors nusikaltime dalyvautų ir civiliniai asmenys, kvotų negali daryti policija, bet karo vyresnybė, kadangi toks įvykis tiesioginiai liečia karinio gyvenimo vidaus tvarką ir ramybę.

Pagaliau, karo vyresnybė daro kvotą ir tokiais atvejais, kuomet kariai padaro nusikalstamąjį darbą, nors ir noliečiantį karo drausmės ir karo tarnybos įstatymų ir vietose, ne išimtinai karo valdžios žinioje esančiose, bet tarnybos pareigas eidami. Pavyzd., jeigu kareiviai eina gatve komandos tvarka ir vienas kitą (tyčia ar netyčia) sužalotų. Žinoma, šiuo atveju policija kvotos daryti negali, nes nusikaltimas įvyko tarnybos pareigas einant ir todėl išimtinai priklauso karo vyresnybės kompetencijai.

Smulkiau apibūdinus atsitikimus, kuriais kvotas karių bylose veda karo vyresnybė, lieka pasakyti, kad policija karių bylose kvotas veda tik tada, kai karių nusikalstamieji darbai noliečia karo tarnybos ir karo drausmės įstatymų ir padaryti ne karo valdžios žinioje esančiose vietose ir ne tarnybos laiku (k. b. pr. įst. 321 str.). Reiškia, kada kario nusikalstamasis darbas: neįžeidžia karo drausmės, ne dėl karo tarnybos ypatumo įvyko, t. y. nieku su karo tarnyba nesurištas, ne kareivinėse ar kitose karo valdžios žinioje esančiose vietose padarytas, ir ne tarnybos metu, vadinasi, liuosu laiku, — tai tokiose karių bylose kvotą veda policija.

Policija, vasdama jai priklausomas karių bylose kvotas, privalo vadovautis baudžiamojo proceso įstatymais (k. b. pr. 322 str.). Vasdama kvotą, policija surenka visas jai reikalingas žinias suieškojimo, apklausinėjimo ir ne viešo sekimo būdu, nei kratų, nei išjimų namuose nedarydama (b. pr. įst. 254 str.)

Policija, pradėjusi kario byloje vesti kvotą ir ją baigusi, — vienu ar kitu atveju, privalo apie tai pranešti karo vyresnybei, t. y. kalti namojo kario dalies vadui. Policija padarytą karių byloje kvotą persiūnčia kario vyresnybei tik tada, jei karių nusikalstamieji darbai nereikalingi tolimesnio tardymo pas teismo tardytoją ir nepriklauso taikos teisėjo kompetencijai (k. b. pr. 323 str.). Pavyzd., jei nusikalstamajam darbe dalyvavo vieni kariai ir, jei už nusikalstamąjį darbą įstatymu skiriama bausmė, nesujungta su teisių siaurimu, t. y., jei bausmė nedidesnė, už paprastą kalėjimą, tai tokia kvota siunčiama dalies vadui, kuris bylą perduoda pulko teismui arba kariuomenės teismui [k. b. pr. 244 ir 252 str. str., pulko teismo įstatų § 20 («Vyr. Žinių» 4 ir 28 nr. nr.)]. Jei kartu su kariais kaltinami ir civiliniai asmenys, tai tokias bylas policija privalo siųsti taikos teisėjui, kurio nuovadoje nusikalstamasis darbas įvyko (b. pr. įst. 49 ir 1236 str. str.). Kvotas apie nusikaltimus, baudžiamus didesne bausme, negu paprastas kalėjimas, policija persiūnčia apygardos teismo tardytojui, kuris, baigęs tardymą, bylą perduoda apygardos teismo valstybės gynėjui, jei nusikaltimas padarytas karių bendrai su civiliniais asmenimis, arba kariuomenės teismo valstybės gynėjui, jei nusikaltimas padary-

tas vieno karių (b. pr. įst. 1236 str. ir k. b. pr. 244 str.).

Kai policija neišpildo kurių nors pareigų ryšyje su kvotos vedimu apie tokį kario nusikalstamąjį darbą, kuris priklauso karo teismui, arba kai policija, ryšyje su šiomis bylomis neprisiūnčia reikalaujamų papildomų žinių, tai karo vyresnybė apie tai praneša apygardos teismo valstybės gynėjui arba jo padėjėjui (k. b. pr. 324 str.).

Belieka žvilgtelėti dar į vieną klausimą, būtent, kuriais atvejais policija gali ir kuriais atvejais ji negali karį sulaikyti. Veikiantieji mūsų įstatymai policijai duoda teisės sulaikyti karius lygiai su civiliniais asmenimis (b. pr. įst. 1239 str.) tais atsitikimais, kada policijai duota teisė vesti kvotas bylose, apygardų teismams priklausomose:

- 1) kuomet įtariamasis užkluptas nusikalstamąjį darbą bedarant arba tik ką jį padaręs;
- 2) kuomet nukentėjusieji dėl nusikalstamojo darbo, arba matę nusikalstamąjį darbą bedarant, tiesiog įtariamąjį asmenį nurodys;
- 3) kuomet pas įtariamąjį ar jo bute bus rasti aiškūs nusikalstamojo darbo pėdsakai;
- 4) kuomet nusikalstamąjį darbą įrodantieji daiktai priklauso įtariamajam arba pas jį rasti;
- 5) kuomet įtariamasis kėsinosi bėgti, arba sugautas bėgant, arba sugautas pabėgęs;
- 6) kuomet įtariamasis neturi nuolatinės gyvenamosios vietos (b. pr. įst. 256 ir 257 str. str.), policija, remdamasi šiais straipsniais ir suimdama įtariamuosius, privalo apie tai sustatyti atatinamus nutarimus, kuriuose turi būti pažymėta (b. pr. įst. 430 str.):

- 1) kieno ir kuomet nutarimas padarytas;
 - 2) suimtojo asmens vardas, pavardė ir tėvo vardas;
 - 3) nusikalstamasis darbas, kuriame suimtas kaltinamas ar įtariamasis;
 - 4) suėmimo pamatas.
- Nutarimo gale, privalo būti parašas to asmens, kuris nutarimą padarė.

Nutarimas turi būti įteiktas suimtajam, siunčiant jį laikymo vieton, arba ne vėliau vienos paros po suėmimo (b. pr. įst. 431 str.).

Policija negali suimti karį be karo vyresnybės sutikimo tose vietose, kurios yra išimtinai karo valdžios žinioje, pavyzd., kareivinės, kario tarnybos vieta (baudž. proc. įst. 1241 str.).

Policija, suėmusi karį, privalo tuojau apie tai pranešti jo karo vyresnybei (baudž. proc. įst. 1240 str.).

J. Jasiukaitis

Svetimšaliai Lietuvoje

Vienas svarbiausių valstybės gyvenime elementų yra jos gyventojai. Arčiau prisiziūrėję valstybės gyventojams, pamatysime, kad jie savo teisine padėtimi skiriasi dviem grupėmis, būtent: piliečiai tos valstybės, kurioje nuolat gyvena, ir svetimų valstybių piliečiai arba svetimšaliai. Palikęs savos valstybės piliečių politinę bei ekonominę būklę negvildentą, čia pasirūpinsiu apibūdinti tik svetimšalių faktinę padėtį Lietuvoje, remdamasis turimais statistikos duomenimis. Daugiausia dėmesio noriu kreipti tai įtakai, kurios gali turėti svetimšaliai mūsų valstybės gyvenimui.

Paziūrėkime, kur Lietuvos svetimšaliai daugiausia koncentruojasi, kuo užsiima ir kurių valstybių jie yra piliečiai.

1925 m. liepos mėnesio 1 dienai, einant statistikos duomenimis, Lietuvoje buvo iš viso 12971 svetimšalis. Kuriuose Lietuvos centruose jie daugiausia gyvena? Imant apskritimis, tą dieną buvo:

Alytaus apskritį	342 asm.
Biržų „	393 „
Zarasų (Ežerėnų) apskritį	161 „
Kauno apskritį	3652 „
Kėdainių „	266 „
Klaipėdos krašte	2164 „
Kretingos apskritį	306 „
Marijampolės apskr.	623 „
Mažeikių apskritį	240 „
Panevėžio „	878 „
Raseinių „	265 „
Rokiškio „	267 „
Seinų „	191 „
Šakių „	81 „
Šiaulių „	1042 „
Tauragės „	193 „
Telsių „	306 „
Trakų „	233 „
Ukmergės „	548 „
Utenos „	246 „
Vilkaviškio „	746 „

Iš viso . . . 12971 asm

Šita lentelė aiškiai rodo, kad svetimšaliai Lietuvoje daugumoje gyvena žymiausiuose centruose, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose bei šiaip didesniuose Lietuvos miestuose, kur greičiau galima rasti užsiėmimo prekybos ar pramonės srity.

Štai kaip Lietuvos svetimšaliai skirstosi su lig savo užsiėmimais. Statistikos duomenys rodė:

Amatininkų	1975 asm.
Dvasininkų	41 „
Inžinierių	74 „
Gydytojų	52 „
Technikų	148 „

Pirklių	789 „
Mokytojų	283 „
Moksleivių	308 „
Valstybės įstaigų tarnautojų	210 „
Pivačių įstaigų tarnautojų	675 „
Juodadarbių	4060 „
Zemdirbių	1068 „
Neturintį riboto užsiėmimo	
Atvyk. svečiuosna	429 „
Vaikų ligi 17 m. amž.	2218 „
Negalinčių dirbti	90 „
Be užsiėmimo	551 „

Iš viso . . . 12971 asm.

Pasiziūrėję į šią lentelę, matome, kad užsiėmimo atžvilgiu žymiausią dalį gyvenančių Lietuvoje svetimšalių sudaro juodadarbiai, amatininkai bei žemės darbininkai. Tai yra nenormalus reiškinys, nes ir savos valstybės piliečių, mokančių dirbti šiuos darbus yra pakankamai ir net kai kuriuose Lietuvos kraštuose yra bedarbių. Atrodytų, kad, jeigu leidžiama svetimšaliams gyventi Lietuvoje, tai tik tokiems, kurių darbo negali atlikti savi piliečiai, o tas darbas būtina yra reikalingas kultūringoje valstybėje. Pas mus kaip tik to nėra, gal ne vienas pasakys, kodėl administraciją, kurios žinioje yra šio klausimo tvarkymas, negali panašioms svetimšaliams pasiūlyti išsikraustyti savo gimtinę, o jeigu jie nesutinka—prievarčios būdu išsiųsti iš Lietuvos, nes nėra reikalo juos čia laikyti ir tuo savų piliečių ekonominę būklę sunkinti. Tačiau, kiek įsigilinę, pamatysime, kad šis klausimas nėra taip lengvai išsprendžiamas, kaip tūlas norėtų manyti. Mes pamatysime iš toliau dedamos lentelės—svetimšalių suskirstymo sulig pilietybe,—jog gana žymus jų skaičius yra be pilietybės, t. y. nepriklauso jokiai valstybei. Jie atsirado po didžiojo karo. Visuotinos suirutės metu jie šio karo ar tokiu būdu atvyko Lietuvon ir čia, radę sau ramų kampelį ir duonos, apsigyveno. Taip, begyvendami, jie, einant savo valstybės pilietybės įstatymais, nustatytu laiku nepareiškę noro palikti tos valstybės piliečiais ar tai iš nežinojimo, ar tai savo noru, liko be jokios pilietybės. Dabartiniu laiku, susitvarkius kiekvienos valstybės vidaus gyvenimui, nors minėtieji piliečiai ir norėtų savo gimtinę grįžti, tačiau jų jau neįsileidžia ir jie yra priversti pasilikti tenai, kur gyvena. Juo sunkiau yra juos išsiųsti, nes nėra kur!

Kitų rūšių darbo asmenys yra daugumoje pakviesti iš kitų valstybių Lietuvon kaip specialistai, kurių trūkumas pas mus yra neabejotinas. Gal kiek per daug tas kvietimas buvo praktikuojamas nepriklausomos Lietuvos gyvavimo pradžioje, tačiau dabartiniu laiku labai griežtai prisilaikoma tos normos, kad naujai atvykę svetimšaliai negautų tokio darbo, kurį gali atlikti mūsų piliečiai. Įsileidžiama tik labai reikalingi ir nepamainomi specialistai ir duodama jiems apsigyvenimo teisė Lietuvoje.

ilgesniam laikui. Reikia pastebėti, kad svetimsaliams, turintiems savos valstybės nacionalinius pasus, atvykti Lietuvon apsilankymo, o ne uždarbio tikslais kliūčių nedaroma, jei tai yra politiškai mums nekenksmingi asmenys.

Toliau pažiūrėsime, kurios valstybės piliečiai mus dažniausiai lanko ir pas mus apsigyvena. Einant statistikos duomenimis turime vaizdą:

Amerikos Jung. Valst.	200	asm.
Anglijos	128	»
Austrijos	90	»
Be pilietybės	6807	»
Belgijos	5	»
Brazilijos	1	»
Bulgarijos	3	»
Čeko—Slovakijos	78	»
Danijos	81	»
Estijos	62	»
Italijos	8	»
Latvijos	2105	»
Lenkijos	18	»
Norvegijos	4	»
Olandijos	14	»
Palestinos	7	»
Persijos	1	»
Prancūzijos	32	»
Rumunijos	20	»
S. S. S. R.	321	»
Suomijos	15	»
Švedijos	19	»
Šveicarijos	91	»
Turkijos	6	»
Vokietijos	2845	»
Vengrijos	5	»
Graikijos	3	»
Dancigo	1	»

Iš viso . . . 12.9771 asm.

Kaip jau aukščiau buvo minėta, žymiausi svetimsalių skaičių Lietuvoje sudaro svetimsaliai be pilietybės. Buvo nurodytos ir to priežastys. Šiaip pilietybės atžvilgiu svetimsaliai Lietuvoje skirstosi daugeliu grupių, kurių tarpe sulig skaičium žymiausią vietą užima mūsų artimiausieji kaimynai — latviai ir vokiečiai.

Bendrai imant, svetimsaliai Lietuvoje sudaro labai nežymų nuošimtį ir todėl jie negali turėti kurios nors žymesnės įtakos mūsų vidaus gyvenimui. Mūsų visuomenės tarpe paskutiniaisiais laikais girdėti ir girdėjosi balsų, kad pas mus Lietuvoje būk, užviešpatavę svetimsaliai visokiose ekonominio gyvermo srityse. Tai yra nevisai tiesa, nes turėdami Lietuvoje iš viso 12.971 svetimsalį, kurių žymesnioji dalis yra juodadarbiai ir amatininkai, negalime to laukti. Tiesa, didesniuose pramonės centruose, kaip Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, mes turime žymesnį svetimsalių skaičių, bet arčiau gyvenimui prisiziūrėję, pamatysime, kad be jų, kaip specialistų, atatinkamose pramonės bei prekybos srityse mes negalime apsieiti. Todėl

dabartiniu laiku leidžiama apsigyventi svetimsaliams Lietuvoje tik prašant mūsų prekybos ar pramonės įstaigoms, atatinkamai užklausus vyriausiąjį darbo inspektorių, ar nėra šiai sričiai mūsų piliečių tinkamų darbininkų. Plečiantis ekonominiam gyvenimui, svetimsalių nėra ko labai bijotis, nes jie irgi prisideda prie jo kėlimo ir tuo neša valstybei naudos.

Baigiant, reikia pažymėti, kad Lietuvoje svetimsalių gyvenimo klausimas yra visai normaliai sutvarkytas ir jo neverta keisti.

S. V.

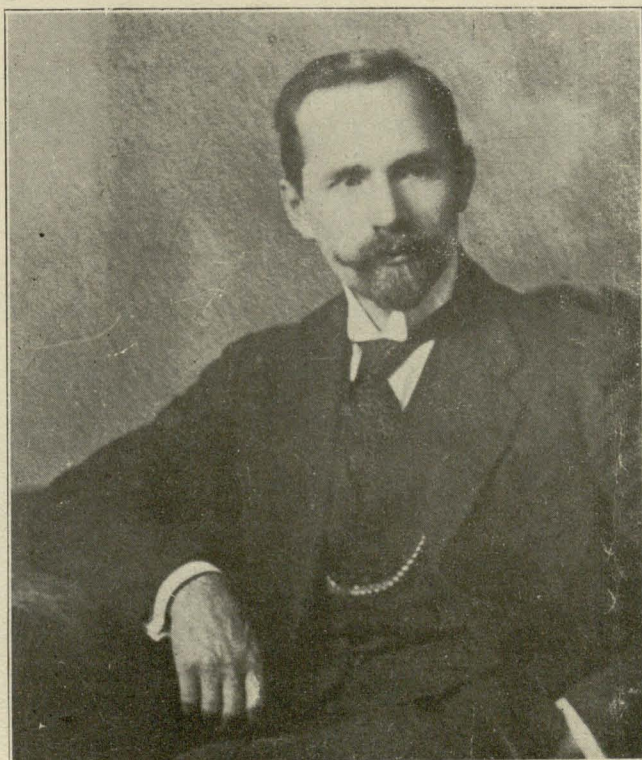
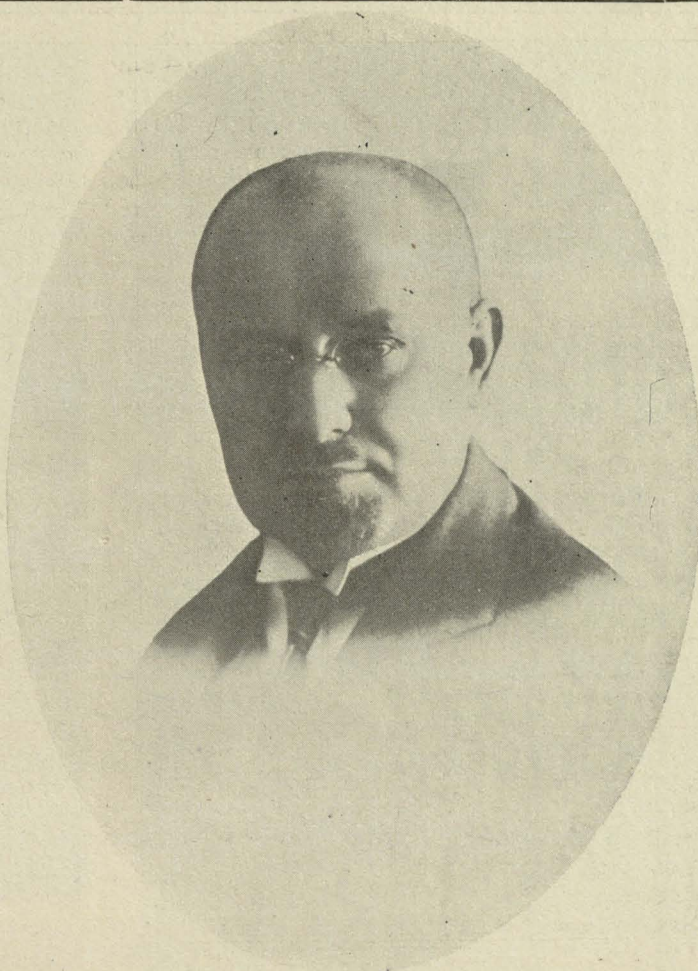
Privatinio kaltinimo bylos

(Žiūr. „Policijos“ 8 nr.)

Matome reikalo ščia nurodyti skirtumą kūno sužalojimų rūšių sąvokų įstatuose apie baudžiamąsias ir taisomąsias bausmes ir baudžiamajame statute. Bausmių įstatui numato: a) lengvą ir sunkų sumušimą. Paskutiniu atveju yra skiriamas sumušimas, negresias gyvybei ir sumušimas, gresias gyvybei, b) lengvas ir sunkias žaizdas ir c) sužalojimus sunkius ir lengvesnius. Be to, bausm. įstatuose yra vartojami terminai: kankinimas ir raizymas (istezanije) ir svarbus arba nesvarbus pakenkimas sveikatai. Baudžiamasis statutas skiria: 1) labai sunkius kūno sužalojimus, kuriems priskaito gyvybei pavojingą sveikatos suardymą, dvasios ligą, atėmimą regėjimo girdėjimo, liežuviu, rankos, kojos arba veislės galios ir neišlyginamą veido subiaurinimą (467 str.); 2) sunkius kūno sužalojimus, kuriems priskaitomi gyvybei nepavojingi sveikatos suardymai, tačiau nuolatiniai, arba, nors ir laikini, bet sugriovę kūno organo veikimą (468 str.); 3) lengvas kūno sužalojimas, kuris yra visoks kitoks, be 467 ir 468 str. str. nurodytų, sveikatos suardymas — (469 str.), ir 4) smūgis ar kitoks smurto veiksmas, palietęs kūno neliēciamybę (475 str.). Pažiūrėjus į abudu įstatymus, matyti, kad pirmajame (bausm. įstatui) buvo priimta atskirų rūšių sužalojimų išskaitymo sistema, o antrasis — baudžiamasis statutas — kūno sužalojimus dalina trimis grupėmis ir kiekvienai nurodo svarbiausius skiriamuosius pažymius ir, be to, atskirai numato fizinę smurtą, kuris nebuvo lydėtas jokių kūno sužalojimų ar sveikatos suardymų, o palietę vien kūniškąją neliēciamybę. Tai kas bausmių kodekse ir įstatuose bausmių, kurias skiria taikos teisėjai, vadinasi sumušimu (gyvybei nepavojingu), smurtu, įžeidimu «veiksmais» (1533, 1534 str. str. bausmių kodekse, 133—135 ir 142 str. str. įstatų, kuriais eidami baudžia taikos teisėjai) baudžiamame statute yra sutraukta 475 str. Lengvos žaizdos

ALEKSANDRAS STULGINSKIS

Lietuvos respublikos prezidentas, buv.
vidaus reikalų ministeris nuo kovo 13 d.
ligi balandžio 14 d. 1919 m.

ANTANAS SMETONA

pirmasis Lietuvos respublikos pre-
zidentas.

437801

Antanas Endziulaitis
vidaŲ reikalų ministeris.

Antanas Jakobas
piliiečių apsaugos departamento direktorius.

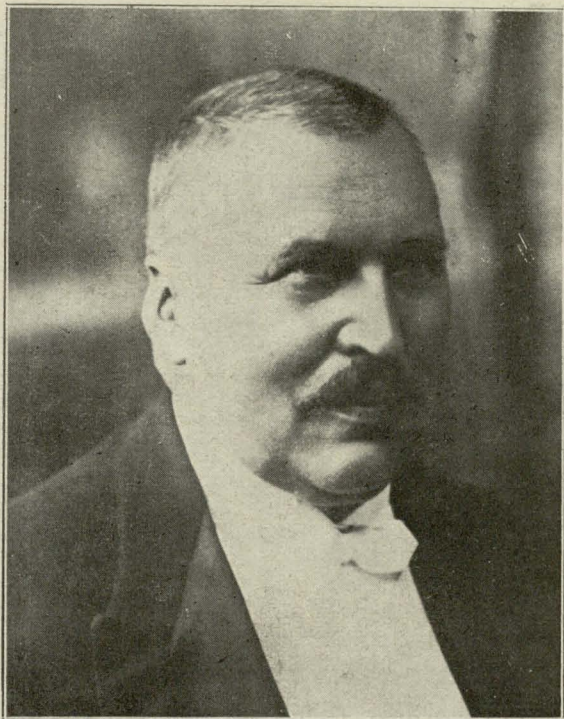

Vladas Stašinskas

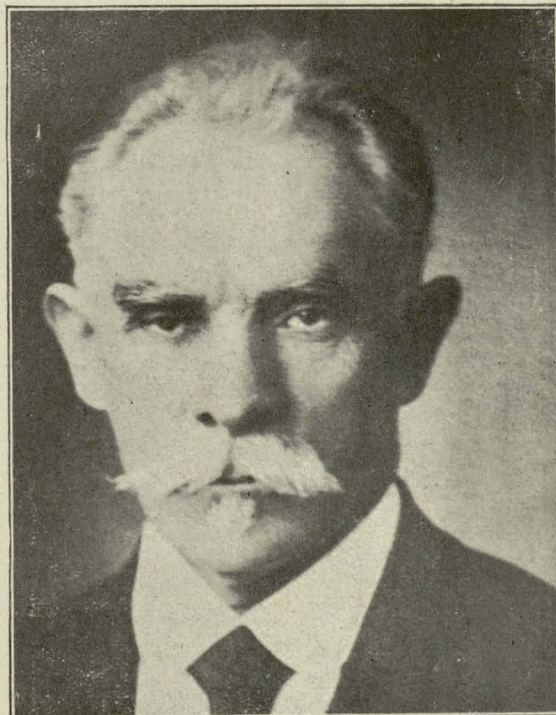
pirm. vidaus reikalų minis-
teris nuo lapkričio 11 d.
ligi gruodžio 26 d. 1918 m.

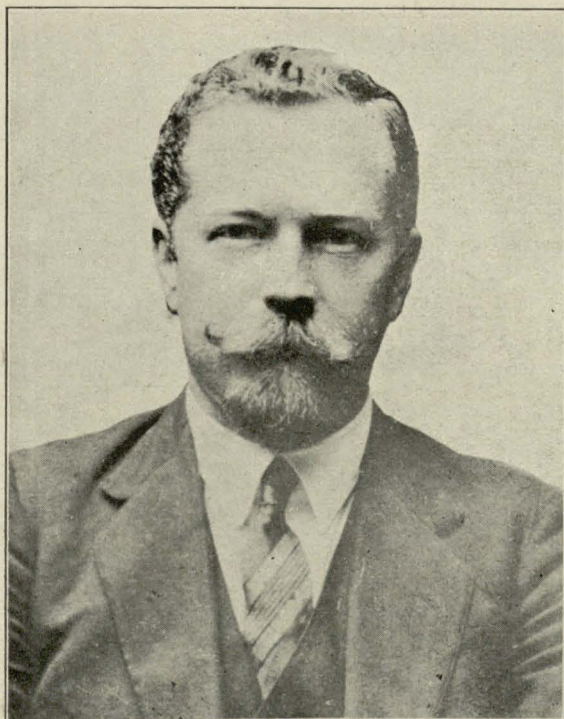
Jonas Vileišis

buv. vidaus reikalų ministeris nuo 1918 m. gruodžio 26 d. ligi 1919 m. kovo 13 d.

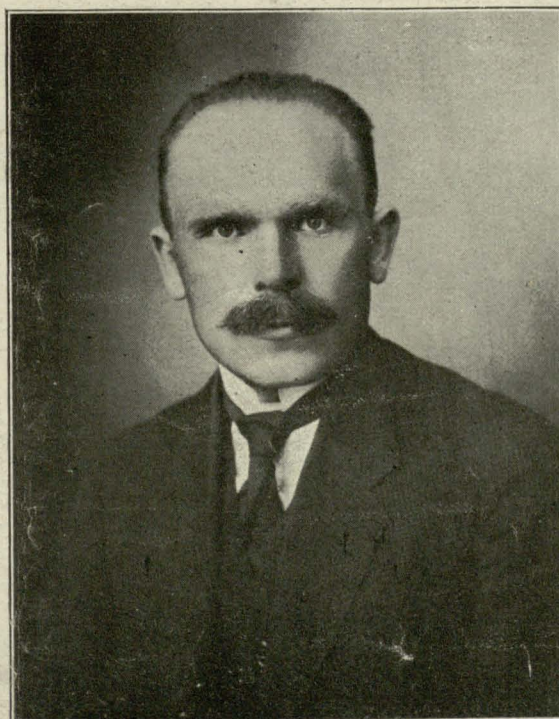
Petras Leonas

buv. vidaus reikalų ministeris nuo balandžio 14 d. ligi spalio 9 d. 1919 m.

Dr. Eliziejus Draugelis

buv. vidaus reikalų ministeris nuo 1919 m. spalio 9 d. ligi 1920 m. birželio 21 d.

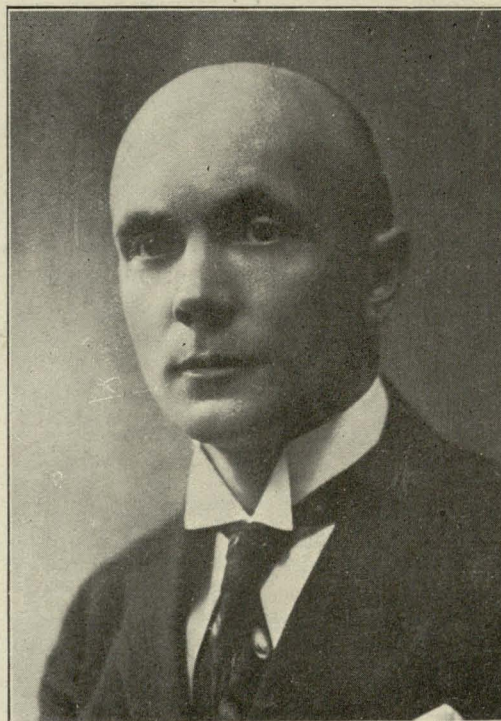

Rapolas Skipitis

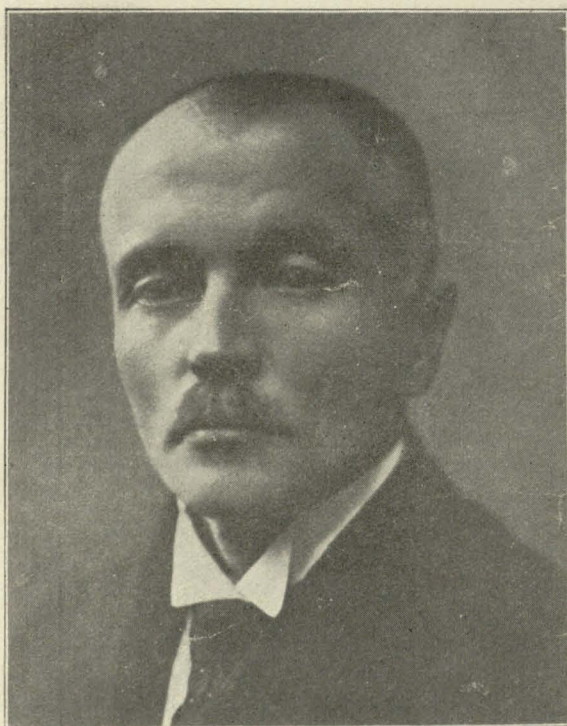
buv. vidaus reikalų ministeris nuo 1920 m. birželio 21 d. ligi 1922 m. vasario 6 d.

Kazys Oleka

buv. vidaus reikalų ministeris nuo 1922 m. vasario 6 d. iki 1923 m. liepos 7 d.

Karolis Žalkauskas

buv. vidaus reikalų ministeris nuo 1923 m. liepos 7 d. iki 1924 m. birželio 21 d.

Antanas Tumėnas

buv. vidaus reikalų ministerijos valdytojas nuo birželio 21 d. iki liepos 12 dienos 1924 m.

Zigmas Starkus

buv. vidaus reikalų ministeris nuo 1924 m. liepos 12 d. iki 1925 m. vasario 7 d.

ir kiti nesvarbūs (lengvi) pakenkimai sveikatai sulig bausmių kodeksu atatinama baudžiamąjo statuto 469 str. Lengvesniems sužalojimams sulig bausmių kodeksu (1480 str.) baudžiamajame statute atatinama 468 str. ir, pagaliau, sunkios, einant bausmių kodekso terminologija, žaizdos, sužalojimai ir sumušimai, raižymai ir kankinimai, ir didelis kenkimas sveikatai yra sutrauktas baudžiamąjo statuto 467 str. ir čia vadinasi labai sunkiais sužalojimais. Bylos dėl šitos paskutinės kūno sužalojimų grupės būtinai turi būti viešai, o ne privatiškai kaltinamos, t. y. nepriklausomai nukentėjusio asmens skundo ir negali baigtis susitaikymu.

Toliau, bausmių kodekse buvo numatyti kaip kaltinamieji privatinio kaltinimo tvarka dar šie nusikalstamieji veiksmai.

Užsispyrtas neklusnumas tėvų valdžios — 1592 str., o sulig baudž. statutu — 419 str. 2-u p.

Apkalbėjimas popieriuje, paduotame viešai įstaigai ar valdiškam asmeniui, arba spaudoje — 1535 ir 1039 str. str., kuriems baudžiamajame statute atatinama 531 ir 533 str. str.

Apkalba ir rašymas arba platinimas veikalų ir paveikslų, kurie įžeidžia tėvų ir vyresniųjų giminių garbę, — 1539 str., o baudžiamajame statute 532 str. 1 p. ir 533 str.

Moterystė prieš tėvų valią — 1566 str., o sulig baudžiamuoju statutu — 419 str. 3 punkt.

Paleistuvavimas — 1585 str., atatinamas baudž. statuto 418 str.

Naikinimas ir gadinimas svetimo judomojo turto, o taip pat miškų, sodų, daržų ir t. t., kai iš to niekam nebuvo pavojaus, — 1616 — 1624 str., baudž. statuto 562 str. 1 ir 2 abzacai, 568, 549 str. p. 3, 550 str. 7 — 10 p. p.

Naikinimas ir gadinimas svetimų dokumentų, tačiau be klastos tikslų, — 1622 str. 1 dal., o baudž. statute — 552 str.

Prisisavinimas mokslo ir meno savybės (savasties) — 1683 — 1685 str. str. atatinama baudžiamąjo statuto 620 str.

Pardavėjų ir prižiūrėtojų nepildymas savo pareigų be klastos tikslų, iš ko buvo aiškus šeimininko kredito smukimas, o taip pat ir reikšta šeimininkams nepagarba — 1187 str., kuris atatinama baudž. statuto 545 str. ir 1185 str., kuris baudž. statute atatinama 377 str.

Savavališkas išstatymas ant savo prekių, įpakavimo, prekybinio skelbimo arba blanko prekybos ženklo, aiškiai panašaus svetimam ženklui, — 1357 str. atatinamai baudžiamąjo statuto 356 str.

Be to, vagy.tė, prigavimas ir svetimo turto pasisavinimas moterystės draugų tarpe, o taip pat ir tarpe vaikų ir tėvų kaip sulig bausmių kodeksu, taip ir sulig įstatais bausmių, kurias uždeda taikos teisėjai, yra baudžiama tik dėl privatinų skundų, sulig pastabomis prie 1664, 1675 ir 1681 str. str. bausmių kodekso.

Kas liečia privatiškai viešo kaltinimo bylas, kurios gali būti pradėtos tik sulig nukentėjusiu

asmenų ar jų teisėtų įgaliotinių skundais, reikia vadovautis taisykle, išdėstyta bausmių kodekso 157 str., kuriame yra pasakyta: «Kada nusikaltimas arba nusizengimas yra tokio pobūdžio, kad jie, einant įstatymais, gali būti teismui pavesti žinoti ir peržiūrėti tik sulig įžeistųjų arba užgautųjų skundu, kurie buvo užgauti arba įžeisti tuo įstatymams priešingu veikimu, tai kaltininko bausmės sprendimas yra atmainomas, jei skundą padavęs su kaltininku susitaiko prieš sprendimo įvykdymą. Iš čia yra išimami tiksliai ypatingieji atsitikimai pažymėti šio kodekso 1523 — 1526, 1528 — 1530, 1532 ir 1549 — 1551 str. str.».

Nurodytuose bausmių kodekso straipsniuose yra numatytos dvi nusikaltimų grupės, būtent: a) prieš moterų garbę ir nekaltybę ir b) apie neteisėtą moterystę. Remiantis pastaba prie 1532 str., kuris liečia visus 1-osios grupės nusi kaltimus «bylos dėl išžaginimo, išgėdinimo, pagrobimo ir apgavimo merginų bei moterų, kada nusikaltimo darbas nebuvo išžagintosios arba išgėdintosios mirties priežastis, pradedamos tiksliai skundžiant pačiai išžagintojai, išgėdintojai, pagrobtojai ar apgautai, arba jos tėvams, giminiams, globėjams ar kitiems asmenims, kurie dėl savo būklės turi ją rūpintis. Dėl išteklėjusios moteries išžaginimo byla pradedama arba jai pačiai, ar jos vyrui skundžiant». Kas liečia bausmių kodekso 1549 — 1551 str., tai pačiame jis tekste paminėta, kad papildę nusikalstamų darbų, nurodytų tais straipsniais, yra baudžiami tiksliai sulig nukentėjusios ar josios tėvų, ar globėjų skundu.

Tuo būdu, visiems šitiems nusikaltimams įstatyme yra nustatyta taisyklė, kad bylos dėl jų prasideda tiksliai esant skundui, t. y. privatinio kaltinimo tvarka, bet dėl jų susitaikyti neleidžiama, ir todėl, sykį pradėtos, šios bylos jau daromos viešo kaltinimo tvarka.

Baudžiamajame statute išsireiškimai «išžaginimas», «išgėdinimas» ir «apgavimas» yra pakeisti «paleistuvavimo» terminu ir įvairios šio nusikaltimo rūšys yra numatytos 520 — 523 str. ir 517 str. (apgavimas). Gi merginos arba moteries pagrobimas tikslu ją išžaginti arba prigauti (1529 ir 1530 str. str. bausmių kodekse) yra numatytas baudžiamąjo statuto 505 ir 506 straipsniais. Neteisėtas stojimas moterystėn — bausmių kodekse 1549 — 1551 str. str. — yra numatytas 417, 408 ir 409 baudžiamąjo statuto straipsniais.

Taip pat negali baigtis susitaikymu bylos dėl įžeidimo valdžios ir valstybės asmenų spaudoje. Tačiau jos prasideda tik įžeistųjų asmenų ir įstaigų skundu, kas matyt iš baudžiamąjo proceso 1213⁴ str. Šis nusizengimas bausmių kodekse yra numatytas 1039 ir 1040 str. str., o baudžiamajame statute jiems atatinama 533 ir 154 str. str.

Bronius

Keli mano atsiminimų bruožai iš pirmųjų valstybės kūrimo darbų

Paskutiniai 1918 metų mėnesiai Vilniuje buvo nepaprastai didelės rimties, svarbos, ūpo ir vilties laikas. Mes, Vilniaus lietuviai, laukėme tos dienos, kada gi galėsime išlydėti mus beerzinančius vokiečius, kada turėsime laimės klausyti tikrai tikrosios savo vyriausybės. Mes, tų laikų Vilniaus laikraštininkai, kas vakaras tai pas vieną, tai pas kitą savo draugų susieidavome ir nerimome, kada mes, gavę įsakymą ir ilgesnių ar trumpesnių atostogų, eisime miesteliuosna, bažnytkaimiuosna ir kaimuosna «skelbti ir daryti lietuvių valdžią».

Vieną tokį vakarą, kuomet aš draugų buvau belaukiantis, atvyksta pas mane p. S., vokiečių karys, Klaipėdos lietuvis, atneša man dovanų vokiečių kariškąjį šautuvą ir praneša, kad tasai šautuvas man greitai galėsias būti reikalingas. Didelio džiaugsmo paimtas, aš skubu su tuo šautuvu mano tų laikų širdingiausiojo draugo R. kambarin (gyvenome vienuose namuose) ir pranešu linksną naujieną, kad bene greitu laiku vokiečiai išeis. Bet iš to džiaugsmo, kad tik kiek būcia savo šautuvo netekęs, nes, man bemėginant, šautuvas iššovė ir kulka įstrigo sienon. Tačiau laimė — vokiečiai, kurie gyveno vienu aukštu aukščiau už mus, šūvio neišgirdo.

Kelioms dienoms praslinkus po to mūsų džiaugsmo, gavome nepalyginamai didesnio džiaugsmo — mūsų vyresnieji mums pavedė važiuoti, kas kur gali, — kurti savo valdžią, organizuoti parapijų komitetus.

Aš šautuvą palikau (jo vežtis dar nebuvo galima) pas taip pat labai gerą draugą Povilą P. ir išvažiavau į Prakijon — Semeliškių parapiją. Čia klebonas lygiai senai buvo belaukiantis, kada reikės savo vietos valdžią kurti.

Ilgai neatidėliojome. Rytojaus dieną buvo paskelbta visai parapijai (laimei pasitaikė, neatsimenu, šventadienis ar turgadienis), kad vokiečiai einą sau Vokietijon, gi Lietuvoje tikrai mes pasilieiname ir kad bus renkamas parapijos komitetas, kuris tvarkys visus parapijos reikalus, gi apskrities suvažiaviman — važinėti Kaišėdorysna — bus taip pat išrinkta du mūsų atstovai.

Parapijos komitetą išrinkome iš trijų žmonių: pirmininkas, jo padėjėjas bei išdininkas ir sekretorius. Rinkimus darėme tokiu būdu: ties kiekvienu kandidatu (jų buvo, berods, 12) pastatėme du buteliu ir metėme buteliuosna žirnius. Vienas butelis reiškė «už», kitas — «prieš». Paskui žirnius apskaitėme ir radome, kas yra išrinktas komitetas. Tokiu būdu pas mus rinkimai išėjo labai «demokratiški».

Išrinkus parapijos komitetą, buvo išrinktas

vietos teismas, paskui buvo išrinkta milicija iš trijų žmonių ir miškų sargyba.

Taip mūsų Semeliškiai pradėjo valdytis ir būtų, gal, visa gerai, tik nebuvo pinigų ir kenkė miškų sargyba — ji teko perrinkti kiekvieną savaitę, nes, jeigu eigulis buvo geras «valdžiai», tai buvo blogas piliečiams, jeigu buvo geras piliečiams, tai vėl buvo blogas «valdžiai»; gi mūsų Semeliškių «valdžia» vis tik buvo idealistų rankose.

Šisai įdomus laikas tęsėsi apie du mėnesius, gal ir su viršum. Jisai pasižymėjo ypačiai prakalbomis. Kas tik norėjo, tas kalbėjo. Prakalbosėjo kiekvieną šventadienį ir kiekvieną turgadienį (Semeliškėse kartą per savaitę yra turgus).

Savo prakalbomis ypačiai pasižymėjo tų laikų didelis veikėjas pil. R. Per Trijų Karalių šventę jisai savo ilgoka prakalba vienus įjuokino, kitus pravirkdė. Jisai maž daug taip pasakė: «Vyrai ir moters! Šiandie mes turime tikrų Trijų Karalių šventę. Per visus tuos metus, kai mus valdė vokiečiai, mes tikros Trijų Karalių šventės neturėjome, nes tikrieji Trys Karaliai, tie dangiškieji Karaliai, buvo pasislėpę, gi viešpatavo pragariški karaliai. Vienas tų pragariškų karalių, tai buvo mūsų viršaitis, tasai tikrasis vokiečių tarnas, antras karalius, tai buvo žydas Elčikas, žandarų adjutantas ir «faršteino» raštininkas, gi trečiasis karalius, tai buvo patsai «faršteinas», kurio ir kepurė buvo su ragu. Tasai trečiasis karalius buvo visų karalių vyriausias, ir mūsų čia paminėtuosius karalius vadžiojo už nosies.

Ar jūs menate, vyrai ir moters, kaip vasaros vakarais tie karaliai išeidavo miestelio galan ir, piemenims begenant namo gyvulius, žiūrėdavo pasilenkę, kieno karvė turi didesnį tešmenį ir kiek toji karvė gali duoti vokiečiams pieno, varškės ir sviesto?!

Ar jūs menate, vyrai ir moters, kaip tie karaliai liepdavo vaikams ir moterims rinkti dilgėles, rinkti baltąsias gėles ir visa tai gabenti vokiečių žandarmerijon arba pas «faršteiną», ar jūs menate, kaip dilgindavote sau rankas, kaip dienomis klampodavote po raistus, kaip neturėjote laiko savo darbų dirbti?!

Ar jūs menate, kaip vokiečiai, kai kurių mūsų seniūnų padedami, atimdavo paskutinį arklį, paskutinę karvę, paskutinę grūdų saują?!

Ar jūs menate, kaip vokiečiai imdavo darbuosna Papilvėn mūsų jaunus vyrus ir kaip tie vyrai namo grįždavo jau mirti pasirengę?

Vokiečiai buvo pavilioję iš mūsų parapijos sau talkininkų, kurie nešė vargų mūsų kraštui. Tebūnie tie žmonės prakeikti.

Bet šiandie vėl atėjo pas mus tikri dangiškieji Trys Karaliai, jau mūsų vargas pabaigtas, tai ir sveikinu jus!»

Mūsų parapijos valdžia kas dieną stiprėjo, žmonės buvo pilni ūpo. Lenkuojantieji ir tie pradėjo dėtis prie mūsų. Tikrai štai nelaimė:

girdime, kad Vilnius, Trakai ir net Žaslai, kurie yra 18 kilometrų nuo mūsų, jau bolševikų rankose. Kaip šandie tą žinią išgirdome, o kaip rytdienos vakarą jau atvyksta mūsų miestelin du bolševikų agitatoriai. Jiedu būtų, žinoma, bijoję važiuoti, bet žinojo, kad pas mus esama drumzlių, kurie jau pasirenę bolševikus sutikti. Tų drumzlių buvo, tiesa, nedaug, bet jie pasijuto galingi esą ir prieš juos kuriam laikui teko nusilenkti.

Aš iškliausiu atvykusių bolševikų prakalbos ir tą patį vakarą nuėjau saviškių susirinkiman. Čia atvyko ir mūsų «didysis oratorius» pil. R. Jisai štai ką išdėstė: «Aš taip pat esu bolševikas ir su jais galiu dirbti. Aš tikrai su bolševikais negaliu sutikti ir nesutiksiu šiais klausimais, būtent:

1. Bolševikai nepripažįsta Dievo. Tai yra kvailas darbas, nes žmogus, kuris nori eiti be Dievo, išeis į gyvulį.

2. Bolševikai nepripažįsta nuosavybės. Tai kaip gi aš, visą amžių dirbdamas, nieko neturėsiu?

3. Bolševikai sako pinigų nereikia. Tai tikra kvailybė: kaip gi aš be pinigų važiuosiu kelionėn ir kas man dovanai kokį daiktą duos?

4. Bolševikai, nepripažindami Dievo, sako ir kunigų nereikia. Tai kas gi mus suvaldys ir kas gi mus mokys tikėjimo? Su šitomis kvailybėmis nesutinku ir prieš jas kovosiu. Kitais klausimais aš su bolševikais sutinku».

Mes pil. R. pritarėme ir paprašėme jo įeiti į bolševikų komitetą. Aš tą patį vakarą išvykau Kaišedorysna ir Kaunan, gi pil. R. po kelių dienų pasidarė valsčiaus «varguomenės komisarą» ir visais svarbesniais klausimais ateidavo pasitarti pas vietos kleboną.

Bebūdamas Kaišedoryse, taip pasakysiu, aukštesnėje valdžioje, aš niekad neturėjau nelaimės netekti ryšių su Semeliškėmis, nors tąjį miestelį ir valsčių iš pradžių buvo užėmę bolševikai, paskui lenkai. Ne mažiau, kaip du kartus savaitėje mes turėjome žinių iš bolševikų arba lenkų Trakų apskrities okupuojamojo krašto. Gyventojams daug įsipyrko bolševikai, bet ne mažiau įsipyrko ir lenkai.

Semeliškių «valdžios» dalyviai pasiskirstė savo veikimą: vieni liko bolševikų bei lenkų valdžiai kenkti, kiti gi atėjo savanoriais mūsų kariuomenėn; pirmutinis, dar bolševikams esant, atėjo savanoriu buvęs mūsų paskui trumpai «revkomo» valdžioje milicininkas st., paskui atėjo ir įstojo savanoriu ir patsai «oratorius» Pranas R. su sūnum Antanu.

Vietos šlėktos, kurie vadindavo save lenkais, taip pat ėmė keikti Varšuvos jungą. Vienas šlėkta, kurio pavardės tuo tarpu aš negaliu pasakyti, buvo lenkų skaitomas labai ištikimu, ir jam vis reikėdavo mūsų pusėn per demarkacijos liniją vežioti lenkų šnipę, gana graži ir gana dar jauna panelė. Tie vežiojimai žmogų labai nuvargino, gi patsai tikslas Lietu-

vos «lenkui» pasirodė nei šoks nei toks, tai šlėkta štai ką daro: prikalbina panelę iš Žiezmarų (taip pat buvo jau šioje demarkacijos linijos pusėje) važiuoti Kaišedorysna (8 kilm. atstu), atvežęs ateina žvalgybon ir sako:

— Panowie, man pasakė, kad čia «patajemna policija», tai aš jums atvežiau dar vieną panelę iš lenkų «patajemnos policijos», pasiimkite ją, niech ją cholera, kaip ji man nusibodo.

Mūsų agentai nuėjo ten, kur šlėktelė nurodė, ir atsivedė lenkų šnipę.

Turėjome gardaus juoko, gi panelė didžio «stroko».

Kaip šlėktelė išsiteisino prieš lenkus namo parvažiavęs, tai aš nieku būdu negaliu suprasti, tikrai viena žinau, kad jam nė plaukas nuo galvos nenukrito.

Lenkai savo okupacijos metu labai daug atvertė lietuviybėn sulenkėjusių žmonių, nes jie, žioplai lenkai, smaugė kaltą ir nekaltą ir niekino visus, kas tik esąs «litvinas»; jeigu kas sakydavosi esąs lenkas, tai lenkai tyčiodavosi dar labiau ir sakydavo: «kvaily, nemeluok, Vilniaus gubernijoje lenkų nėra, tai dar permaža, kad tu moki lenkiškai, antai ir žydas moka lietuviškai, tai dar nereikia, kad jis save galėtų vadinti lenku arba lietuviu».

Lenkų agitatoriai visoje okupuotoje Lietuvoje nuo pat pradžių kalte kala žmonėms apie visokius lietuvių žiaurumus, apie lenkų kalbos persekiojimus, bet ramūs piliečiai toms kalboms netiki ir sako: «Szczeka, bo mu pieniądze placą».

Mano vienas geras prietelis papasakojo tokį nuotykį:

«1920 metais buvo Vilniuje didelė puota. Joje dalyvavo patsai Želigovskis ir daug lenkiškųjų veikėjų. Svečiams beūžiant, ateina Želigovskio adjutantas ir sako:

— Ponas generole, tik ką yra atvykęs iš Lietuvos vienas susipratęs lenkas, kuris manau, daug įdomių daiktų galėtų papasakoti. Gal Tamsta leisi jį čia pakviesti?

Generolas nudžiugo, nudžiugo ir svečiai.

— Pašaukti, — įsakė generolas.

— Dobry wieczór! — tarė įeidamas žmogus.

— Dobry wieczór! — atsakė ponija.

Želigovskis pradėjo ateivio klausinėti, gi visa ponija sustojo ratu.

— Pasakykit gi, pilietai, kaip čia atėjai.

— Nugį taip ir atėjau. Ėjau, ėjau, žiūriu — nei mūsųškių, nei jūsiškių nematyti, tai paskui tik pasijutau jau «gronyčią» perėjęs.

— O ko tamsta čia atėjai?

— Matote, mano brolis čia tarnauja kariuomenėje, — grįžo iš Rusijos per Vilnių ir Vilniuje pasiliko, tai aš jam dabar duonos ir kiek prie duonos atnešiau — skundžiasi jisai, vargšas, permenkai valgyti tegaunąs.

— Aa... taip... Sakyt, pilietai, ar jus lietuviai vis tenai taip baisiai tebepersekioja, ar jūs dėl lenkų kalbos labai daug kenčiate?

— Ne, ponai, kaip kas nori, taip poteriauna, kaip kas nori, tai taip kalba.

— Aa... taip... Sakyt, pilietai, ar jūs labai ten mūs laukiate, ar norėtumėte, kad mes ten kuo greičiausia ateitume?

— Vai, pone, Dieve, saugok! Jau tie karai mums per daug yra įgrisę: rusas besitraukdamas mus naikino, vokiečiai keletą metų kankino, bolševikas naikino, dabar jeigu dar ponai eitumėte, tai mums visai būtų prapultis. Dieve, saugok tų karų... Dabar mes turime duonos ir prie duonos, gi paskui vėl amžinasis vargas.

Ponas Želigovskis nutilo, paraudo, adjutantas išsigando, pabalo, visa ponija nusiminė.

Ateivis išėjo, Želigovskis tarė: «matyt, šisai pilietai yra visai nesusipratęs».

Aš tuo tarpu baigiu savo atsiminimus, nes visa aprašyti reikėtų kelių «Policijos» numerių.

J. Basevičius

Keletas minčių del pasienio taktikos

1. Praeities apžvalga

Siena

Siena vadinama ta linija, kuri skiria dviejų valstybių teritorijas. Jos atsiradimas pareina iš žilos senovės, greta su valstybių atsiradimu; gi valstybių pasauly atsirado ne vienu laiku, jos kūrėsi įvairiuose kraštuose įvairiais laikotarpiais priklausydamos ūkio permainų, karų bei kitų sąlygų. Griežtesnės sienas tarp valstybių teritorijų nutiesė karai, pramonės ir prekybos augimas.

Senovėje siena turėjo reikšmės vien puolantių priešų sulaikymo; ji tam tikslui buvo atatinama ir apsaugota; ir garsioji «Kinų siena» iki šių laikų liko beriogsanti. Vėlesniais ir dabartiniais laikais matome, kad siena yra ne tik nuo priešų puolimo, bet taipogi ji tampa nepaprastai didelės reikšmės regulatorium ekonominiam valstybės gyvenime. Todel šiais laikais jai tenka du svarbūs pamatiniai uždaviniai, būtent: a) tvora nuo priešų skverbimosi valstybėn, kilus karui, ir b) tvora nelegaliam judėjimui ir per sieną prekybos varymui bei jos regulavimui taikos metu. Pirmasis šių uždavinių priklauso imtinai kariuomenei. Antrąjį privalo pildyti specialiai tam skirta sienų policija.

Mokslas, kuris nurodo kelius, kaip geriau visais atvejais sienų policijai skirtus uždavinius atlikti, yra sienų tarnybos taktika. — Tačiau kol kas tai tik teoretinis posakis, nes iki šiol gyvenime juo maža susidomėta ir jo kaip mokslo visai beveik nesutinkame.

Šio straipsnio tikslas — kiek paliesti nors atskirus sienų taktikos klausimus ir tuo būdu

parengti bent mažą minčių žiupsnelį, kurios galės būti kiek atmintinos, gvildenant ateityje sienų policijos veikimo būdus.

Šių laikų sausumos siena netenka vaizduotis «Kinų siena», bet iš tikrųjų tik paprastu taku, nedarančiu per ji einantiems kliūčių. Tam takui saugoti, prie geriausių norų tenka dviem žmonėms vienas kilometras, o normaliai vienam ne mažiau 1000 arba 1200 metrų nakties metu. Nakties tamsoje per sieną žymiai padidėja įvairus nelegalis judėjimas, gi jos saugotojas vos už 20 — 30 mtr. gali pastebėti ir kiek įžiūrėti, o už 50—60 mtr. nugirsti. Be to, turint galvoj, kad tie nakties «keliauninkai» ne blogiau seka saugotojus, negu juos saugotojai, reikia sutikti, kad ir nekompetentingas šiam dalyke skaitytojas supras, jog nesumanus sienos saugojimas bus vėjo po laukus gaudymas.

Prieš kalbėti apie sienų tarnybos klausimus, pažvelgsime kiek į šalį.

Rusų—Vokiečių sienos apsauga

Daugeliui iš mūsų žinomą Rusų—Vokiečių sieną, Rusijoje saugojo pasienio korpuso dalys. Jei palygintume anų laikų žmonių ir arklių sąstatą, su šių dienų mūsų pasienio sąstatu, tai rastume, kad rusų laikais tokio pat ilgumo sienos ruožą saugojo 10 kartų daugiau žmonių ir arklių arti 100 kartų daugiau. Pav., iki 1914 m. prie Lomžos stovėjusi pasienio sargybų brigada keturių kuopų sąstate užėmė apie 70 verstų sienos. Kuopai buvo 17 — 18 verstų rajonas. Kuopų sąstatas apytikriai vidutinis buvo toks:

karininkų	10
vachmistų	4
raštininkų	2
kareivių	284
arklių	216.

Padalinę iš kuopos distancijos, rasime, kad 1,70 verst. atsiėjo vienas karininkas ir 1 verstui apie 17 kareivių ir virš 12 arklių. Be to, padidėjus kontrabandos judėjimui, buvo brigadai pagalbon duodamos pėstininkų dalys. Pasienio brigada gyveno specialiai pasieny įrengtuose kordonuose dviejose linijose: 1-ma lin. prie pat sienos ir antra — 3—6 verst. atstume. Siena buvo saugoma dienos metu sargybinių; nakties metu—sargybinių ir slapukų. Slapukai paslėptose vietose. Kelius sekdavo nakties metu raiti patruliai; taipgi jų pareiga buvo tikrinti sargybinius ir slapukus.

Sargybiniams, slapukams ir patruliams tarnybos tekdavo ne mažiau 8 val. į parą. Viena pamaina stovėdavo vasaros metu po 4 val., žiemos metu po 2 val. Sargybiniai eidavo tarnybon po vieną, slapukai ir patruliai po 1—3 žmones. Tarnybą tikrindavo kontrolė iš 3 — 4 žmonių, vedama vieno kuopos karininko arba vachmistro; bendrai per parą kontrolė tarnybą tikrindavo 5—6 kartus.

Dviejų pasienio policijos rajonų bendriems rikluotės užslėmimams užsibaigus.

Slapukai, patruliai ir kontrolė turėdavo su savim tam tikrą knygą, į kurią rašydavo tikrinimo duomenis.

Karo ir sienos saugojimo mokymą atlikdavo tam tikrose korpuso atsarginėse dalyse, kur visą kursą kareiviai išeidavo per 9 mėnesius.

Iš Rusijos Vokietijon kontrabandos keliu žymesniam kieky eidavo aukso ir sidabro įvairūs dirbiniai, o iš Vokietijos Rusijon buvo gabenama manufaktūra (įvairūs šilko dirbiniai ir medžiagos).

Kauno rėdyb. sieną su Mažąja Lietuva saugojo pasienio korpuso Tauragės brigada nuo Palangos iki Jurbarko (apie 160 verst.). Brigados sąstata buvo keturios kuopos. Brigados sudėtis buvo tokia:

karininkų	57
raštininkų	8
vachmistrų	16
kareivių	1262
arklių	766.

Padalinę iš brigados ruožo, rasime, kad vienam karininkui teko mažiau 3-jų verstų ir 9-ms kareiviams apie 1-as verstas sienos.

Tauragės brigados pasienio sargybos sudarė taipgi dvi kordonų linijas per 2—7 verstus viena nuo antros. Pirmoje linijoje buvo 72 kordonai, kurie, žiūrint vietos sąlygų, stovėjo vienas nuo kito per 2—5 verstus. Antroje linijoje buvo 47 kordonai, vienas nuo kito 3 — 6 verst. atstume. Pasienio brigadai sustiprinti buvo siunčiama pėstijos pulko du batalionai, (8 kuopos po 125 žmon.). Vieno pėstijos ba-

taliono iš keturių kuopų sąstatas buvo maždaug toks:

karininkų	25
kareivių	500.

Sujungę šiuodu batalionu su pasienio brigada, rasime, kad 160 verstų sienos ruožą saugojo:

karininkų	107
kareivių	2266,

arba vienam sienos verstui teko 1,5 karinink. ir apie 14,29 kareivių.

Tarp pėstininkų ir pasienio sargybų pareigose buvo to skirtumo, kad pėstininkai, gavę žinią apie sukrautą paslėptą kontrabandą, patys neturėjo teisės daryti kratas bei paimti kontrabandos daiktus, bet privalėjo pranešti pasienio sargybai. Suėmę kontrabandą gabenant, pėstininkai turėjo ją pristatyti į artimiausią kordoną, o paskui į muitinę. Bet už sulaikytą kontrabandą gaudavo vienokį atlyginimą, kaip pasienio sargybiniai, taip ir pėstininkai. Sugavusiam kontrabandą buvo skiriama $\frac{1}{3}$ kontrabandos vertės atlyginimo. Pasienio brigadose greta lavinimo sienos tarnybai, taipgi buvo mokoma ir karo veiksmų.

Reikia pripažinti, kad tokia skaitlinga pasienio apsauga buvo tik didžiajai Rusijai įmanoma laikyti, kuri, kilus karui, galėtų pirmąjį priešą veržimąsi sulaikyti.

Demarkacinės linijos apsauga Lenkijoje

Lietuvos — Lenkų demarkacinę liniją Lenkijoj saugoja pasienio policija, kuri yra vid. reik. m-jos žinioje ir tiesioginiai priklauso vie-

tos apygardos (okręg) administracijai. Organizacinę ir administracinę pasienio vienetą sudaro kuopa (kompanija). Pav., XVI-os Vilniaus apygardos 3 kompanija užima barą apie 20 klm. sienos. Kompanijos sąstatas apytikriai yra toks:

kompanijos vadas (asperant)	1
jo pavaduotojas (przedownik)	1
raštininkų	2
telefonistų	3
vyresnių ir eilinių polic.	137
arklių joti ir važiuoti	29.

Tame skaičiuje yra 26 žmonės ir arkliai raitosios policijos. Pėsčių iš viso 115. Padalinę iš kompanijos užimamo ruožo, rasime, kad vienam

ninkai siunčiami į policijos mokyklą (Vilniuj), kurioje išeina kiek platesnė programa pasienio ir vidaus policijai reikalingą lavinimą ir keliama į vyresn. pol-kus; prisiųstieji į sargybas eina viršininkų pareigas.

Protavimai ir išvados

Prie virš pasakyto reikalinga priminti, kad Lietuvoje apsaugojimą sienų ne visi moka gautinai teisingai įkainuoti ir žiūri į jį kaip į mažai reikalingą valstybei organą, užmėtinėdami, būk valstybė turi didelių išlaidų. Kai kada tūlas paklausia: «Kam tiek daug rūpesčio ir darbo dėl sienos? Juk per ją dabar niekas neina!»

Pasienio policijos sakalų gimnastikos pratimai Trakų baro IV rajone.

pasien. pol. valdininkui tenka apie 10 klm. sienos; 7-8 policijos tarnautojams (142 : 20 =) vienas sienos kilom. (demark. linij.).

Administravimo atžvilgiu kompanija skiriama į sargybas (placuwki). Vienai kompanijai priklauso 9–10 sargybų. Sargybos sudaro vieną apsaugos liniją su sienos sargybiniais, slapukais ir gilumos (2–3 klm. nuo sienos) pėsčių patruliais. Raiti policininkai palaiko ryšį tarp kompanijos ir sargybų (telefono ryšio su sargybomis yra maža), be to, jie nakties metu padeda kontroliuoti sargybas ir patruliuoja 3–10 kilometrų užpakalio demark. linijos. Jos tikslas — sekti politinį bruzdėjimą ir karo stovio laikymą.

Pasienio policininkų apie $\frac{1}{4}$ nuolatos yra prie kompanijos štabo. Čia jie yra lavinami pasienio ir vidaus policijos tarnybai, o paskiau siunčiami į pasienio sargybas. Gabesni polici-

Atsakymas jau yra trumpas: — Juk siena ir saugoma delto, kad niekas per ją neitų. Nebus apsaugos, tai, duona turtingoj šaly, Lietuvoj, bus badas...

Gi iš tikrųjų, Lietuvos sienų policija savo skaičium toli neprilygsta net Lenkijos sienų policijai, kur pati valstybė gyvena sunkesnę ekonominę gyvenimą negu Lietuva.

Lietuvoje vienam valdininkui tenka apie 10 klm. sienos, vienam tarnautojui — $\frac{1}{2}$ klm. sienos ir vienas arklys aptarnauja apie 10 klm. sienos. Iš to matyti, kad mūsų sienos apsauga yra skysta.

Todel savaime pats gyvenimas reikalauja, kad mūsų pasienio policija būdama neskaitlinga, būtų taip parengta, kad pilnai gebėtų atlikti jai skirtą užduotį; jos parengimo ir veikimo formos privalo atitikti negausiam skaičiui. To

pasiekti galima ne vien tarnautojų skaičių didinant, bet ir tuos pačius atatinamai darbams prirengiant.

Reikia atminti, kad ne ta yra stipri organizacija, kuri gausi, bet ta, kuri savo tikslams gerai parengta ir išlavinta.

2. Pamatiniai taktikos dėsniai pasienio tarnyboje

Patyrę, kaip akyiai ir sumaniai kontrabandininkai bei jų agentai moka rinkti žinių apie pasienio sargybas (žiūr. «Kontrabandininkų veikimas» «Policija» 7 (11) nr.), sekti jų judesius, įeiti į pažintį su sargybų žmonėmis, juos klaidinti arba papirkti, kaip jie moka pažint pasienio tarnautojo psichologiją—suprasime, kad sargybinis niekados negebės su tuo gaivalu atvirą kovą vesti, jo iniciatyva bus suvaržyta. Reikia sutikti su tuo, kad kontrabandininkas, matydamas savo amate vienintelį gyvenimo šaltinį, jam yra daugiau pasišventęs, negu pasienio policijos tarnautojų žymi dalis. Todėl jie visomis jėgomis rūpinasi įsigilinti tarnautojo veikimą. Nepatyręs tarnautojas ir mažai nuvokdamas kontrabandininko veikimą, mėnesiais pamiškėse ar grioviuose naktis praleidęs ir nieko nesulaikęs, tvirtins, kad jokio per sieną judėjimo nėra. — Tai, nugirdęs kontrabandininkas gardžiai nusijuoks ir sau pamans:

— Menki jūs sekėjai...

Čia ir kyla klausimas, kaip reikia sutvarkyt sienos apsaugojimą, turint negausų tarnautojų skaičių? Tenka įvairiai protauti, bet patyrę gyvenimo, prieisime prie šio: pasienių sargybos dabartiniu savo skaičiumi taps reikšmingesnės, kada jų veikimas bus paremtas slapto ir sudėtinio veikimo dėsniais.

Tuos dėsnius čia mes kiek smulkiau pernagrinėsime.

Tarnybos paslaptis ir jos laikymas

Visų pirma, sienos sekimas privalo būti taip sutvarkytas, kad kontrabandininkas nenujaustų, iš kur ir kada gali priešą sekėję sutikti: sekimas taip sutvarkyti, kad jis nesužinotų ir nesuprastų, kur kiek sargybinių, slapukų ir kas tokie neša tarnybą dieną ar tą naktį; kada, kokiose vietose ir koks sienos sustiprinimas ar tai susilpninimas. Pasienio tarnautojas privalo visa taip daryti, kad jo niekas nematytų, nei girdėtų tarnybon einant, nei sieną saugojant, nei butan grįžtant; kad nei jis, nei jo draugai apie kokius nors tarnybos reikalus ne savo vietoj žodžio netartų. Nes, kaip mūsų patarlė sako, tylą — gera byla.

Prisiminę kas buvo anksčiau dėl pasienio tarnybos sakytą, turėsime progos kiek suprasti, kad pasienio tarnyba principu remiasi daugiau protu negu atvira kova, kur paslapties reikšmė yra labai ryški.

Slaptas sekimas ir žinių rinkimas apie nelegalį judėjimą

Kontrabandininkai veikdami rūpinasi nuolatose sekti pasienio sargybų veikimą, bet dar daugiau jie stengiasi slėpti savo veikimą. Todėl, sėkmingiau vesti kovai pasienio policija taipgi verčiama dėti visų pastangų, slapta sekti ir rinkti žinių apie kontrabandininkus ir jų veikimą. Tokių žinių neturint, tenka veikti apgraibomis ir netiksliai. Ir atvirkščiai: turėdami gerai sutvarkytą sekimą ir pasinaudodami gaunamomis žiniomis, mes veikiame aiškiuose apystovose.

Kurių žinių mums yra reikalinga? Tai bus šios:

- a) sužinoti, kur ir kas užsiima kontrabanda ar emigrantų—imigrantų gabenimu,
- b) kas yra padėjėjai ir agentai,
- c) iš kur ir kas yra samdomi kontrabandos vežikai ar nešikai,
- d) keliai, kuriais kontrabanda ar «pasažyrai»*) partraukiami pasienio zonos,
- e) kontrabandos rūšis ir kiekis,
- f) kada rengiamas kontrabandos ar «pasažyrų» pergabenimas per sieną ir
- g) maždaug kokiais punktais per sieną jie bus gabenami.

Sekimą ir žinių rinkimą atlieka:

- 1) pačių pasienio sargybų tarnautojai ir
- 2) agentai, samdomi iš parinktų vietos gyventojų tarpo, arba tam tikslui skirti tarnautojai. Sekimas ir žinių rinkimas per tarnautojus praktikoje yra kiek nevykęs (kadangi tarnautojas yra daugiau svetimas apylinkėje ir jam tas darbas sunkiau prieinamas) ir šį būdą tenka vartoti, kol dar nesutvarkytas agentų veikimas. Patį veikimą atlieka tarnautojas vietos ar tolimesnės apylinkės gyventojų bei «pasažyrų» apsimitęs, arba, lankydamas įtartose vietose vakarėlius, vestuves ar šiaip susirinkimus, kur taipgi turi progos pasirinkti ir susidraugauti su agentavimui tinkamu asmeniu. Kada tenka sekti įtartos vietos arba asmenys bei jų judesiai—žiūrint apystovų — seka arba pasienio tarnautojai, arba agentai (turima galvoje pasienio zonos giluma). Nakties metu dažniausiai tą darbą atlieka patys tarnautojai, kurie, sulaukę tinkamo momento, turi galimumo kartu ir nusizengėlius sulaikyti.

Žinių rinkimas per agentus duoda gana teigiamų vaisių, kurių be jų pagalbos pasiekti negalima. Turint keletą agentų, žinių rinkimas gali būti išvengti daug nereikalingų tarnybos sunkenybių ir visa veikimo perspektyva tampa aiški. Kaip jau anksčiau buvo minėta («Policija» Nr. 4 (8), «Pasienio pol. tarnyba»), rasti ir prikalbinti agentų, kad jie veiktų pasienio sargybų naudai, yra nelengvas darbas. Todėl jų turint, reikia elgtis labai atsargiai; nors daugelis iš jų dirba dėl idėjos ar naudos, bet taip pat nemaža iš keršto kaimynams ar net

*) Emigrantai—imigrantai.

Pasienio policijos futbolo pratimai Trakų baro IV rajone.

giminėms. Agentus organizuojant ir per juos veikiant, reikalinga ypačiai slaptai laikytis ir žinias nuo jų priiminėti. Nebus tikslo, jei agentą žinos du ar keli tarnautojai bei tam tikri viršininkai; taipgi, jei agentai žinos vienas kito veikimą. Agentai didelio priruošimo nereikalingi, o jų apmokėjimas pareina nuo padarytos naudos, kas ir verčia juos aktingiau veikti.

Agentus organizuoti ir jais vadovauti tenka pasienio policijos valdininkams, bet nebūtų reikalo drausti, kad rimtas ir veiklus sargybos viršininkas asmeniškai savo žinioje turėtų vieną, kitą agentą. Gavęs iš agento žinią jis, privalo ją pranešti savo betarpiam viršininkui ir pats rūpintis laiku sulig pranešimu veikti. Bendrai sargybos viršininkui ir juo labiau sargybiniams, gyvenantiems artimuose ryšiuose su vietos gyventojais, lengviau yra parinkti ir prikalbinti asmuo, kuris galėtų dirbti pasienio policijos naudai. Bet visiškai negali būti leista, kad kiekvienas pasienio sargybinis rūpintųsi turėti agentų. Šiuo atveju agentas liktų greitai iššifruotas, nustotų pasitikėjimo ir pats darbas nepasiektų tikslo.

Kontrabandų lizdų sekimas

Kada sekimas ir žinių rinkimas sėkmingai vyksta, lengva yra orientuotis, kokiose vietose ir kas užsiima kontrabanda bei vadinamu «pasažyrų» per sieną gabenimu; taipgi kokiose vietose yra kontrabandininkų lizdas, kontrabandos sugabenimas ar išskirstymas. Jei tokiu būdu

nėra galimumo susekti, kada ir kokiomis vietomis kontrabandininkai ir «pasažyrai» pereis sieną, kur krata tikslo visiškai nepasiektų, tenka slapta sekti kontrabandininkų lizdai. Tokie lizdai būna gana toli nuo sienos (3–8 klm.). Jų sekimas kai kada tęsiasi ne tik dienomis, bet ir ištisomis savaitėmis, kol, galop, jie atatinkamai susiruošę eiti, netikėtai įkliūva į sekusių rankas.

Kad kontrabandininkams neparodyti, jog jų veikimas yra iššifruotas, paprastai arti jų lizdo nesulaikoma, o rūpinamasi kiek toliau pasekti ir tuomet sulaikyti, kad tuo būdu kontrabandininkai nesuprastų, jog jų lizdai žinomi, ir toliau pasilikti toje vietoje veikti nesikeldami kitur. Jeigu jie savo susikongravimo lizdus perkels naujon vieton, žinoma, tūlą laiką iniciatyva iš pasienio sargybų bus atimta, kol vėl pasiseks juos iššifruoti.

Sekant kontrabandininkų lizdus pasienio sargybų tarpe, reikalinga daug apsukrumo ir drausmės, kad niekas neprasitartų ir kontrabandininkai nenujaustų, jog mes juos sekame.

Kontrabandininkų lizdų sekimas turi tų nepamainomai gerų pusių, kad mažas sargybų tarnautojų skaičius vien tik sieną sekdamas, bet tikrų žinių neturėdamas, kada ir kur kontrabandininkai turi praeiti (gal, visai per kitą rajoną), prie akyliausio sekimo nevisumet gali einančius sulaikyti. Gi sekdami sykiu ir lizdus, pol. tarnautojai nuolat turės naujausių ir svarbių žinių apie kontrabandos padėjimą. Kontrabandininkų lizdus sekti nereikalinga didelio

žmonių skaičiaus. Du — trys sekėjai pasislepia tame pat kaime arba viensėdy, ar šiaip atitinkamoje vietoje, iš kurios jiems būtų galima susekti visi kontrabandininkų lizde judesiai ir net kalbos; iš jų nesunku atspėti kontr-kų tikslai ir sumanymai. Tą pat galima veikti ir agentų pagalba.

Pav., mes turime žinių, kokiose vietose ir kas tokie užsiima kontrabanda, pasažyrų gabnimu; mes taip gi žinome iš kokios geležinkelio stoties ar miestelio jie ima kontrabandai prekes arba pasažyrus. Žinome kokiose vietose kontrabandai prekės, arba pasažyrai partraukiami, išskirstomi ir perduodami vietos agentams gabenti ar vesti per sieną; bet neturime tikrų žinių, kada tai visa daroma. Jei be tų žinių darysime kratas, absoliučiai nieko nesurasime. Be to, parodysimė, kad «mes jus žinome, kas per paukščiai esate!» Ir jie, tie kontrabandininkai, ūmai savo lizdus tose vietose likviduos, o įsteigs vėl mums nežinomose vietose, kur teks iš naujo rinkti apie juos žinių, slapta sekti jų judesius, kas mums negreitai pavyks. Jeigu mes ir kratų nedarysime, o lauksime kiekvieną dieną ar naktį jų einant per sieną, nežinodami kada jie turi eiti ir kokiomis vietomis, taipgi jų nesuseksime ir pralošime. Nes jie ne mažiau mūsų veikia, tik visai mums priešingai. Kontrabandininkai kelią per saugomas zonas ir sieną sau pasirinks ten, kur ras patogiausią pereinai, o perėjimo laiką parinks, kada mes tikri, kad jie tuo laiku neis, arba kada nusikamavę ir išvargę įtemptu betikslu sekimu ir, kaip prityrę sienos saugotojai, sau manome, kad tikrai jie perėjo sieną atsilenkdami mūsų rajono.

Užtat čia neginčijamai patenkinančių rezultatų duos kontrabandininkų koncentravimosi ir laikymosi lizdų (viėtų) sekimas. Aišku čia sekimo ir perėjimo plotas (sekant lizdus) yra mažas, kurį 2—3 sekikai lengvai gali aprėpti, o jų laukiant prie sienos, sekimo ir prasprukimo plotas proporcingai didėja.

Įtemptas sekimas pasireiškia visomis galimomis jėgomis sutvirtintu sienos sekimu, tikslu būtinai sugauti pasiryžusius slapta per sieną eiti ar kontrabandą gabenti. Bet didelis tarnybos įtempimas mažina tarnautojo jėgas ir energiją, todėl esti vartojamas tik turint tikrų žinių, kada pasiryžęs kas nors per sieną pereiti ar kontrabandą gabenti. Paprastai gi, neturint žinių, vartojamas, parenkant vieną ar dvi dienas savaitėje, ar dar rečiau (žiūr. toliau — manevr. veikimas).

(B. d.)

V. Gricius

Šis tas iš geležinkelių policijos gyvenimo

Geležinkelių įtaisams ir turtui saugoti, taip pat gerai tvarkai geležinkeliuose laikyti ir bendriems krašto apsaugos uždaviniams yra įsteigta tam tikra institucija — geležinkelių policija, kuri, dirbdama kontakte su geležinkelių administracija, rūpinasi geležinkelių ir jų zonoje esančio turto saugumu.

Geležinkelių didelis turtas, plačiai išplėstas po visą šalį, reikalauja ypatingo specializuoto saugojimo. Stotyse ir traukiniuose kasdien susiburia daug labai įvairaus sąstato žmonių, kurių tarpe reikalinga palaikyti tvarka ir kovoti su nusikaltėliais. Tvarka, punktualumas ir nepavojumas geležinkeliuose, kur mažas apsilaidimas gali būti priežastimi didelių valstybei nuostolių ir sunkių nelaimių su žmonėmis, turi būti labai gerai dabojami. Krašto saugumas yra tik tada laiduotas, kada tvarkos dabojimo darbas paskirstytas atitinkamomis sritimis, pavestas atitinkamiems žmonėms, kurie turi reikalingų toms pareigoms kvalifikacijų. Gerai žinoma, kad viešosios policijos pareigos ryškiai skiriasi savo metodais nuo slaptosios, nors tikslas abiejų policijų yra tas pats. Kriminalinė policija atlieka vienus uždavinius, būtent: seka ir užkerta kelią nusikaltėlių pragaistingam darbui; tuo tarpu, politinė policija savo budrią akį daugiau sia kreipia į politiniai nepatikimus žmones ir rūpinasi jų pastangas laiku likviduoti. Vieni ir kiti turi savo sistemą, savo darbo sritį ir tam tikrus vyriausybės nustatytus dėsnius, kurie tą darbą normuoja. Aišku, kad atitinkamos sistemos, įgudimo ir reikalingų kvalifikacijų privalo turėti ir geležinkelių policija. Geležinkelių policijos priežiūrai, kaip jau anksčiau minėta, yra pavesta geležinkelių zona. Valdiškas ar privatiškas turtas, t. y. prekės, važta, esanti geležinkelių trobesiuose, o taip pat trobesiai ir juose gyveną žmonės yra pavesti geležinkelių policijos apsaugai.

Siuo svarbiu šalies gyvenimo pulsu geležinkeliu be pertraukos eina judėjimas. Juo keliauja ne tik šalies piliečiai, bet ir svetimšaliai. Todėl geležinkelių policija, nuolat susidurdama su svetimšaliais, ar tai tranzitu per kraštą važiuojančiais, arba sustojančiais krašte, yra kaip ir šalies atstovai. Dažnai svimtautis, gal ir aukštesnės kultūros žmogus, iš geležinkelių policijos išvaizdos, inteligentingumo, elgesio ar taktingumo turi galimumo spręsti ir apie krašto tvarką, jos kultūrą. Juk neretas atsitikimas, kada vykstančiam svetimšaliui gautas geras įspūdis suįra dėl kokio, mūsų akimis žiūrint, menkniekio, dėl paprasto incidento. Kiek toks faktas negeistinės ir kenksmingas valstybės geram vardui, nėra reikalo įrodinėti. Visa tai turint galvoje, aiškėja, kokia turi būti

geležinkelių policija ir kokios svarbios pareigos jai tenka eiti.

Nūdien geležinkelių policija, kaip ir visos vidaus saugumą dabojančios įstaigos, yra vidaus reikalų ministerijos piliečių apsaugos departamento direktoriaus žinioje. Ne pro šalį bus pažvelgus į geležinkelių policijos trumpą įsikūrimo istoriją.

Besikuriant mūsų nepriklausomai valstybei ir kariuomenei, stambesnėse geležinkelių stotyse įsikūrė stočių ir ruožų komendantūros, kurios buvo krašto apsaugos ministerijos žinioje. Jos, turėdamos savo žinioje atatinamus kareivių būrius, galėjo saugoti ne tik svarbesnius geležinkelių įtaisymus, trobesius, vandentraukius, tiltus ir kitas reikmenas, vaidinančias svarbią rolę dažnai pervežamos iš vieno fronto į kitą kariuomenės nepavojumui, bet sykiu galėjo sekti ir piktadarybes, kurių galėjo atsitikti geležinkelių zonoje, bei daboti tvarką.

1922 metais birželio mėn. 12 d. ministerių kabinetas nutarė pavesti geležinkelių stočių ir ruožų komendantams bei jų tiesioginių pareigū — geležinkelių, karo stoviui esant ir ypatingais valstybės apsaugos įstatymais einant, karo komendantų pareigų — dar ir eiti speciales geležinkelių žandarmerijos pareigas. Likusieji tarnauti stočių komendantūrose kareiviai buvo pavadinti geležinkelių žandais.

1924 m. sausio mėn. 1 d. geležinkelių žandarmerija iš krašto apsaugos ministerijos perėjo vidaus reikalų ministerijos žinion ir tapo pavadinta geležinkelių policija; kad tiksliau ta policija galėtų eiti savo pareigas, visas geležinkelių tinklas suskirstytas 4 nuovadomis: Kauno, Šiaulių, Panevėžio ir Klaipėdos, ir jos pavestos atatinamam asmeniui prie piliečių apsaugos departamento — geležinkelių policijos viršininkui vadovauti.

Nuovadų viršininkai turi atatinamą tarnautojų skaičių, kurie išsiuntinėti į nuovados rajono geležinkelių stotis.

Parubežinėse geležinkelių stotyse, kaip Virbalis, Obeliai, Joniškis, Mažeikiai, Skuodas ir Pagėgiai, įsteigti geležinkelių policijos punktai, kurių taip pat yra uždavinys tikrinti įvažiuojančių ir išvažiuojančių keleivių dokumentai, vesti keliaujančių ten ir atgal Lietuvos piliečių ir svetimšalių registracija ir t. t.

Tiek tai žinių iš geležinkelių policijos gimimo ir išsirutulojimo iki šių dienų. Ryskesnei iliustracijai apie geležinkelių policijos darbuotę ne pro šalį bus padavus keletą skaitlinių apie keleivių judėjimą užsienin ir iš ten, taip pat apie pajamas už įvairius leidimus ir vizas, ir baudas nuo keleivių už nesilaikymą geležinkeliuose nustatytos tvarkos.

1924 m. bėgy Virbalio pasienio geležinkelių policijos punkte užregistruota įvažiuojusių Lietuvos piliečių apie 6.500 žmonių, svetimšalių — 4.600; per tą patį laiką iš Lietuvos išvažiavo Lietuvos piliečių 9.500 žmonių ir 4.200 svetim-

šalių. Tranzitu pervažiuojusių per Lietuvą sakomam punkte užregistruota apie 43.000 žmonių. Per Pagėgių punktą pereiniais metais įvažiuo Lietuvos piliečių virš 14.000, svetimšalių virš 15.000. Išvažiavo Lietuvos piliečių 20.400 ir svetimšalių 17.350. Tai tik per 2 pasienio geležinkelių policijos punktus.

Ta pat proga galima pažvelgti ir į šių metų judėjimą per pirmąjį pusmetį. Užregistruota įvažiuojusių Lietuvos piliečių 22.643 žm., svetimšalių 15.602 žm. Išvažiavo Lietuvos piliečių 26.806 žm., svetimšalių 15.482 žm. Tranzitu pervažiuo 32.718 žmonių. Be to, reikia atminti, kad per geležinkelių policiją 1924 m. valstybės išdan įplaukė nemažos pinigų sumos. Vien tik už pavėluotas vizas gauta 42.709 lit. 81 ct., o kur dar išieškotos sumos už padarytus geležinkeliams nuostolius ir nesilaikymą nustatytos tvarkos traukiniuose ir stotyse?

Tiek tai realių davinį apie geležinkelių policijos darbuotę. Be to, reikia atsiminti ir kitos geležinkelių policijai pavestos pareigos, kova su įvairiomis geležinkelių zonoje atsitinkančiomis piktadarybėmis, nesąžiningumu ir kitokiais neigiamais reiškiniais, nekalbant apie tvarkos priežiūrą traukiniuose ir stotyse, kur nuolat yra publikos ir rišami įvairūs kilę incidentai.

A. P.

Žemesnioji policijos mokykla

Žemesnioji policijos mokykla įsteigta 1923 met. birželio mėn. 20 d. Iki šios dienos jau yra ją baigusiu ir policijoj tabetarnaujančių 159 žmonės. Mokykloje veikia du kursai — vyresnysis ir jaunesnysis. Dabartiniu metu vyresnysis kursas sudarytas iš 47 iš vietų komandiruotų policininkų, o jaunesnysis komplektuojamas iš šalies priimamų, kariuomenėj tarnavusių jaunų vyrų.

Mokyklos būstinė Rokiškio dvare, kuriame nusavinta ir jai pavesta 4 ha. žemės su 7 trobesiais, nors iki šiol faktinai naudojamas tik 4, — 2 gyvenamais ir 2 negyvenamais trobesiais ir dalimi žemės. Likusieji trobesiai ir žemė bus priimta ateinančių metų pavasarį. Užimamųjų gyvenamųjų trobesių mokyklai pilnai pakanka — jie gana erdvūs ir patogūs. Tuo tarpu mokyklai trūksta tinkamos gimnastikai salės, kurią galima būtų įrengti dabar užimame mokyklos negyvenamajame trobesyje. Ir trobesiai ir kiemas laikomas pavyzdiningoj tvarkoj ir svariai.

Mokyklos tikslas, kaip jau buvo «Policijos» skiltyse rašyta, prirengti tinkamų eilinių ir vyr. policininkų ir gerų piliečių, be to, duoti pačių pagrindinių žinių iš istorijos ir geografijos ir išmokyti žmoniškai rašyti.

Egzaminų duomenys rodo, jog visos programoj numatytos elementarinės žinios mokyklos auklėtiniais yra prieinamos. Baigiantieji mokyklą gali rašyti be žymių klaidų painesnius sakinius, orientuojasi pagrindiniuose sintaksės dalykuose ir šiek tiek nusimano lietuvių literatūroj, kuri einama epizodiškai.

Iš aritmetikos — laisvai operuoja keturių veiksmų ribose su paprastais ir vardintais skaičiais, paprastomis ir dešimtainėmis trupmenomis ir moka kai kas ir procentus išskaičiuoti.

Auklėtiniai gerai žino policininko pareigas, turi jiems reikalingų žinių iš valstybinės ir administracinės teisės, susipažinę su nusikaltimais, jų rūšimis ir kovos metodais su jais. Baigusieji policininkai moka tinkamai laikyti ir vartoti ginklą, gerai išlavinti fiziniai, drausmingi ir tvarkingi.

Mokyklos drausmė ir fizinis lavinimas — rikiuotė, jojimas ir gimnastika — ir tvarkingas mokinių gyvenimas yra davęs gerų vaisių: 60—70% mokinių yra žymiai padidėjęs kūno svoris. Turime atsitikimų, kada svoris padidėjo net 8 klg. Yra pagrindo laukti, jog, tuo keliu eidami, po kelerių metų susilauksime visais atžvilgiais tinkamų policininkų.

J. B—s

Pirmos dienos prie demarklinijos

(Iš pasienio policijos gyvenimo)

Jau antri metai prie galo nuo iškilingos Naujų Metų šventės, kurią ramūs žmonės sutiko įvairiaspalvių raketų sietytais, šūviais, šampanu ir moderniniais šokiais, o aš drauge su keliolika N. pasienio bataliono kareivių, lydimas vienos daiktų prikrautos pastotės ir pabalnoto vos einančio apie 25 metų amžiaus arklio, klampojame tos žiemos gilius sniegus, traukdami link demarklinijos, arba, kitaip tariant, vykome paskyrimo vieton. 13⁰ R šaltis vertė judėti, dirbti.

Puikiai atsimenu. Tai buvo N. Metų diena... Vos temo, buvo apie 16 valanda, kada išvykome iš V. miestelio. Pusnys, smėliu maišytos, aukštais stulpais vėjo nešiojamos, patį drąsiausį vertė prisimerkusiu būti. Kelias buvo užpustytas; tiktai kur-ne-kur pakelėj bekyšoję medeliai ir vietomis šalikelio grioviai kiek liudijo, kad tai yra kelias. Jokių pirmesnių vėžių nė ženklo nebuvo matyti ir visur gulėjo sunešto minkšto sniego pluta storumo iki kelių.

Nuėjus kokią vieną kilometrą, darėsi visai tamsu, o didėjanti pusnis priešaky rodė vargingą kelionę. Bet visi juokavo, rūkė, dainavo, visai nebodami to priprasto menkniekio kelionės. Praslinko apie 3 val. laiko, kada, privažiavę kaimą, sužinojome, kad išsukome iš savo tikro kelio ir pakliuvome į K. kaimą—200 mtr. nuo demarklinijos, iš kur tiktai 1¹/₂—2 klm. į

nakvynės vietą. Bet į tikresnį kelią reikia grįžti atgal apie 1 klm. Visi buvo kupini noro vykti į nakvynei skirtą vietą. Kiek grįžę atgal, atradome tikrąjį kelią ir juo leidomės pirmyn, o pusnys paskui šlavė kiekvieną mūsų sniege paliekamą pėdą.

Kelias leidosi pakalnėn, paskiau... paskiau visiškai iš po mūsų kojų prapuolė; kur nesukom — dideliausius sniego pusnynus sutikom, o daugiau kelio nematėm. Nebuvo ko belaukti, nes kompasas su žemėlapiu nebuvo, o vedas kareivis šį kartą negalėjo kelio apčiuopti. Pusnys vis kilo ir kilo didyn; vos vienas kitą, netoli esantį, tegalėjome įžiūrėti. Pasukę į lygesnę vietą, pajutome lyg mažiau sniego kojomis minam. Kiek lengviau atsidusę, slinkome ta linkme pirmyn, tikėdamiesi kokią nors žmonių gyvenamą vietą sutikti ir tenai palaukti ryto. Bet, nelaimei, pastotinėm arklys pusiau šonų visom keturiom paskendo ir mes supratome užėję į neužšalusias pelkes. Iškinę arklių ir jį ištraukę į krantą, bandėme grįžti atgal, vieni roges traukdami, kiti arklius vesdami. Tiktai neilgai ėję sutikome visą eilę tokių pat kliūčių: ne tik arkliai klampo, bet ir patys kareiviai, nevienas pusbačius vandens prisėmė (tais laikais kareiviai avėdavo pusbačiais, o blauzdas apraisais apsukdavo)... Matėme, kad ta linkme taipgi toliau negalime eiti, nes tai nauja linkmė, vedanti į neužšalusias pelkes. Gerokai pelkėse išvarę ir apšlapę, prirėmėme roges kiek atsidusti. Vieni rūkė, kiti skundėsi nuovargiu, tretį juokavo...

Buvo lygiai 21 valanda. Pusnys kiek apstojo ir mes pamatėme nepertoli didelį juoduojantį tašką. Visų akys nušvito džiaugsmu ir tikrai buvo manyta, kad tai yra dvaras, į kurį mes vykdamy tiek daug klaidžiojame. Dabar tuoj ten šiltame kambaryje po kelionės nuovargių galėsime pasilsėti! Leidomės pirmyn. Dar pakeliui teko arklys iš rogių kinkyti ir traukti iš pelkės, bet to nebojome. Kiti net įžiūrėjo to dvaro smailas topolių viršūnes. Dar valandžiukė kantrybės ir mes namie!.. Bet ne, mes visiškai apsigydlėm! Prisiartinę pamatėm pušimis apaugusį kalnelį, o jokių trobų, nė žmogiškos gyvybės nėra. Vėl likome be vilties greitai rasti apgyventą vietą ir nežinojome kurios linkmės laikytis! Kai kurie tvirtino, kad jau esame už demarklinijos (lenkų pusėj). Nuovargis visiems atsiliopė; niekas neturėjo noro pelkynus betiksliai klampoti. Apsinakvoti vietoj taipgi nebuvo galima, nes šaltis, kaip padūkės, lindo prie kiekvieno, skaudžiai geldamas. Dar pusvalandis poilsio ir visų akys įsmigo į pasirodžiusį kur tai toluoj žiburėlį. Aš, nieko nelaukdamas, su puskarininku G. leidausi bėgti prie žiburio, visus kitus palikęs laukti. Bėgome stačiai pavėjui. Maždaug už 2 kl. pastebėjome ant kalno grįčiukę, bet jau jokio žiburio ten nesimatė. Ilgai netrukę, grįžom kartu su grįčiukės šeimininku, stačiatikiu barzdočium, pas

savuosius. Stačiatikis mielai sutiko mus nuvesti į N. dvarą, kur mums buvo skirta atvykti. Grįžtant visiems trims pas likusius pelkėje, kiek nuo grįčiukės atsitolinus, pusnys vėl dideliu smarkumu pradėjo švilpti pro ausis, kad nė už 10 mtr. priešaky nieko negalima buvo įžiūrėti. Vėjas, sniego stulpais nešinas, pūtė iš visų šonų ir sunku buvo tikrą linkmę į pelkę suvokti. Apsistodami ir pasiklausydami, leidomės pakalnėn, o, kiek paėję, priešaky priėjome kitą kaip debesį pusniuotą kalną, kurio pirmyn eidami visai nebuvo sutikę. Žuvo mūsų viltis greitai surasti pelkėje likusius žmones. Įkopę į kalno viršūnę, ėmėme šaukti ir švilpti, kad jie išgirstų. Pasigirdo iš dešinės su spiegiančiu vėju, lyg žmogaus balsas; pasukome į tą pusę. Kiek pabėgę, išgirdom ta pat linkme kelis balsus ir, galop, prisiartinome prie laukusiųjų.

Stačiatikis paaiškino, kad esame pelkėse, 4 klm. atstume nuo V. miestelio, iš kurio 16 val. išvykome, ir į N. dvarą yra apie 4 klm., į kurį jis apsiima nuvesti. Visi vienbalsiai šaukė, kad vestų į N. dvarą, ir, pilni pasitikėjimo, leidomės paskui. Daug dar buvo sunkumų, kol mūsų pastotė pilnom rogėm daiktų, maišelių, čemodanų, persigabeno per kupstuotą, krūmokšliais apaugusią ir nevisiškai užšalusią, klampią pelkę. Bet, galų gale, pasijutome pakalnėj, kuria rogės šliaužė viršum sniego, tik arkliai ir visi keleiviai klimpo sniege aukščiau kelių. Dar valanda sniegais apneštų pakalnių ir pievokšlių, ir mes jau matėme didelį augančių medžių siluetą, kuris buvo N. dvaras.

Negalima apsaityti žodžiais ta veidų išraiška ir ūpas visų mano keleivių, kada jie sėdėjo šiltame kambaryje, rūkė ir šnekučiavo apie kelionės įspūdžius, kuri, regis, būtinai grėsė pasilikti visai nakčiai sniegų ir šalčio vaidenamuose pelkėse.

Rytojaus dieną vykome susipažinti su demarklinija ir parinkti sargyboms butų. Diena buvo vėjuota; balti debesys lėkė vėjo greitu, rodos, norėdami priminti mums vakaryšnią kelionę. Retkarčiais iš po debesų pasirodžiusi saulė nušviesdavo sniegais apklotus kalnus ir pakalnes. Šaltis dar pikčiau, negu iš vakaro, kibo į kiekvieną mažiau apsaugotą kūno dalį.

Kur-ne-kur tarpkalnėse tūnoję ežerai ežerukai, lyg šalčio neapkęsdami, baubė, užsidarę stora ledų pluta. Toliau už kalnų prieš saulę margavo sniegais išmarginto miško viršūnės.

Pereinant demarkliniją, kreipė akį daugybės vežimų bei rogių vėžių gyvulių ir žmonių pėdų, kurios liudijo, kad čia yra ne kokia perėjimą varžanti siena, bet nelegaliam judėjimui visiškai laisvė...

* * *

Kokia pasienio policijai sunki buvo pradžia, ypačiai saugojantieji demarkliniją, gali su-

prasti tikrai tie, kurie jos eilėse buvo, kurie drauge gyveno dūminėse apylinkėse gyventojų grįčiose, kurie, kokius kas turėdamas, rūbais karstėsi, gindamiesi stiprių žiemos šalčių, kurie dienas ir naktis praleido pusiau kiaurais batais ar pusbačiais bebraidydami gilius žiemos sniegus. Tada nebuvo daug laiko ir galimumo mokytis, sportuoti ir pasilinksinti — viena ten rūpėjo: tarnyba taip sutvarkyti, kad iš po nakties kuo mažiausiai rastųsi slapta praėjusių ar pravažiavusių sieną pėdsakų, taip parengti butus, kad, grįžus iš tarnybos, atsilsėti kiek patogesniai ir šiltesniai kambary. Jokios pasparties iš niekur nesimatė. Butų remontams daryti lėšų galima buvo gauti, tikrai įkūrus rajonuose «savišalpos kasas», į kurias kiekvienas tarnautojas kas mėnesį įnešdavo (skolindavo) tam tikrą savo algos dalį. Tie pinigai buvo skolinami iš dalies tiems pat tarnautojams už mažesnius 0/0, bet svarbiausia pašaliniais žmonėms didesniais 0/0. Nuošimčiai ėjo į ekonomines kasos sumas, už kurias ir buvo daromi reikalingiausieji sargybų butų remontai. Aš pats «s. kasos» pagalba įtaisau dviejų ūkininkų nebaigtuose namuose langus, pečius ir kaminus, žinoma, tuos remontus įskaitydamas savininkams į susitartą nuomą už butus. Iki šiam laikui «s. kasos» yra beveik kiekviename rajone (Trakų baras). Jos turi tūkstantinių kasos kapitalo sumų ir šimtais litų ekonomijos. Jau šiais laikais didžiūma iš ekonominių sumų įsisteigę savo rajonuose knygynėlius, tomis lėšomis išrašinėja laikraščius, žurnalų, įsitaiso sporto įrankių ir net, susipirkę muzikinių instrumentų, sudarė savo, iš 8 — 10 instrum. stygų orkestrų. Ligi šiam laikui jau daugely vietų organizuoti bendro lavinimosi kursai su reikalingesniais mokymosi vadovėliais ir t. t. Žodžiu, pusantrų metų gyvenimo bėgis pasienio policijos tarnautojui davė, nors nepilną linkmę, rodančią kaip taikytis esančioms sąlygoms ir gyvenimui, gyvenant toli atsilikusiose žemos kultūros apylinkėse, turint blogą susisiekimą (pav., 45 klm. į artimiausią geležinkelio stotį) ir mažai tematant kultūringesnio gyvenimo.

Matas

Kai kas iš policijos veikimo

Anuomet, dar visai nesenoje praeity, Žemaičių krašto piliečiai bijojo galingų plėšikų Makūzos ir Gaudinsko, operavusių kai kurį laiką tame krašte, plėšusių atskirus gyventojus ir dvarus. Patys plėšikai rengdavosi visai; kartais net kariška uniforma. Juodu vietoje ilgai nebūdavo, bet plėsdavo ištisai pakeliui savo maršruto, o kartais darydavo net rinklių ginklams ir kitiems jiems tinkamiems daiktams, nuduodami kareivius, arba slaptąją policiją. Už-

puldinėdavo dažniausiai žydus, mat, pas juos rasdavo daugiausiai pinigų ir žydai išrodydavo bailesni už kitus piliečius.

Juodu rengėsi ilgainiui sudaryti gana didelę plėšikų gaują. Patys plėšikai buvo dar jauno amžiaus. Juozas Makūza, kilęs iš Raseinių apskrities, Girkalnio valsč. Bakaičių kaimo, o Stasys Gaudinskas, kilęs iš Kauno apskrities, Veliuonos miestelio; abudu turėjo po kokius 23 metus amžiaus, pabėgę iš kariuomenės (dezertyrai), bet, kaip kariai, buvo drąšūs savo «profesijoj».

Kai kurių apskričių policija ėmėsi prieš juos griežtų priemonių, o ypačiai kriminalinė policija dėjo pastangų jiems surasti, bet ilgai nevyko. Gana aišku, kad policijai sunku apsieiti be vietinių gyventojų pritarimo ir pagalbos. Pagaliau, kriminalinė policija išleido paveiksluotą afišas, skelbdama po 1000 litų atlyginimo už slėpimosi vietos nurodymų, arba jų įdavimą policijai. Šitoks reklamavimas plėšikams Makūzai ir Gaudinskui pakenkė. Juodviejų «garsūs darbai» sujudomino ne tik visuomenę, bet ir spaudoje rodėsi jų atgarsiai, dar labiau buvo susirūpinęs pats piliečių apsaugos centras. Tiesa, kaip centras, taip ir kai kurios vietos įstaigos laukė viso to jų nelemto darbo galo. Juodu dar paskutinį sykį Šiaulių apskrity apiplėšė pil. Ortelių Karolį gyv. Pašimšės dvare, Pašiaušės valsčiuje, nuo kurio atėmė pinigais 350 litų ir kai kuriuos tinkamesnius daiktus; vėliau metėsi Tauragės apskritin.

Makūza ir Gaudinskas pasirodė Tauragės apskrity 1924 m. pavasarį gegužės mėn. 1 d. Apie šitų nelauktų svečių apsilankymą pirmas iš policijos pusės sužinojo Tauragės apskr. policijos Skaudvilės nuov. v. kas P. Norvila, kuris tuojau pranešė apie tai savo vyresnybei. Tuo reikalu pats apskrities viršininkas p. Vaišnys davė parėdymą visai apskrities policijai atatinkamai budėti sargyboj ir, pasikvietus vietos šaulius, akylai sekti plėšikų pėdomis. Skaudvilės nuovados policija užėmė dešinįjį šoną ir Šilalės nuovados policija kairįjį, o vidurį didesnės policijos jėgos, sutrauktos iš apskrities. Gavę atatinkamų nurodymų ir veikimo linkmę, dar pranešę apie tai Raseinių apskrities policijai, pradėjo guitynes.

Rytojaus dieną, plėšikai pirmiausia pasirodė Barzdžių kaime Skaudvilės valsč. ir tą pačią dieną per Girdiškės bažnytkaimį, Lingių kaimą Skaudvilės valsč. nuvyko nežinomais keliais į Vaitemenų kaimą pas girininką Vilčinską. Čia rado tarnybos reikalais atvykusius 5 eiguilius. Plėšikai atstatė ginklus, pareikalavo iškelti rankas aukštyr ir atiduoti valdiškus pinigus. Susirinkusieji valdiškų pinigų vos teturėjo 30 litų, kurių, pasiūlius, plėšikai neėmė ir tuojau išvyko savo keliais.

Plėšikai varu paėmę ūkininkus su pastotėmis tą pačią dieną vyko dar toliau, vyko važiuoti, o tarpais, nusibodus, paėjėdavo pėsti.

Juodu vistiek jautėsi gerai, vienoje, ar antroje apskrity. Gegužės mėn. 3 dieną 12 valandą atsilankė į Lomiu kaimą, Batakių valsč., pas to valsčiaus valdybos kasininką Daurorą, iš kurio atėmė 1000 litų pinigų ir išdavė pakvitavimą, kad pinigus priėmė Makūza ir Gaudinskas; mat, juodu taip dažnai darydavo su oficialiais savo «pakvitavimais». Apiplėšę Daurorą, pasiėmė jį ir dar du vyrus to paties kaimo, drauge su savim atsivarė iki miško ir čia juos paleido, o patys pasislėpė. Plėšikai dažnai taip darydavo; ką nors apiplėšę, traukdami, varu versdavo palydėti, — kad policija negalėtų iš kaimo jų šaudyti.

Po p. Dauroro apiplėšimo tuojau atvyko ir policija, kuri griebėsi jų ieškoti miškely, bet veltui. Miškelyje nieko nepavyko rasti, nes, kaip paaiškėjo, plėšikai per jį nešėsi gana smarkiai atgal į Girdiškių ir Lingių kaimus ir tenai pasiėmę varu pastotę vyko važiuoti. Policija, padedant šauliams, šitas apylinkes iš dalies apsupo ir plėšikams buvo likęs tik vienas kelias išvažiuoti Kaltinėnų link. Šituo keliu buvo pasiūsti iš Šilalės nuovados policininkai Eismontas, Stonkus ir nuovados raštininkas Barkauskas. Visi jie vyko pagalbon policijai. Kadangi Lingių kaime plėšikai buvo atsilankę jau antrą kartą, tai policininkai, nieko įtartino negalvodami labai skubiai važiavo ir buvo neatsargūs.

Bevažiuodami pamatė toliau pakalnėje priešais važiuojantį vežimą, kuriame jie matė aukštai ant pasostės sėdintį vežėją senelį, o už jo vežime du žemai sėdinčius, kuriuodu atrodė labai maži. Todel policininkai pamanė, kad ūkininkas važiuoja su dviem berniukais į laukus ir, nieko įtartino nemanydami, drąsiai paskubomis ir be sustojimo važiavo. Nesusivaziavus kokia 10—15 žingsnių, plėšikai staiga vežime atsistojo ir pradėjo šaudyti į policininkus. Policininkai tuo tarpu išsoko iš vežimo ir jau buvo begulą žemėn, tik staiga prie jų prišokę plėšikai atstatė ginklus ir reikalavo pasiduoti. Policininkai nespėjo nė iššauti ir, neradę kitos išeities, pasidavė, ir buvo nuginkluoti.

Nuginkluotus policininkus belaisvius pasiėmė drauge su savim vežiman, atrėmę į juos revolverius, skubiai nuvažiavo vieškeliu pro Kaltinėnus, o nuo čia šunkeliais Kražių link. Pabėgęs raštininkas Barkauskas ir vežęs policiją ūkininkas, atvykę Lingių kaiman, pranešė apie įvykį šauliams, kurie buvo jau įspėti Skaudvilės policijos viršininko ir šaulių būrio vado. Broliai šauliai Aleksas ir Pranas Tolvaišai, gavę žinių apie tai, nors turėdami su savim tik vieną karišką vokiško tipo šautuvą, drąsiai sėdo ant savo žirgų ir raiti išsivijo plėšikus. Nujojo apie 15 kilometrų nurodyton vieton ir sužinojo iš vietinių gyventojų, kad plėšikai netoli važiuoja drauge su nuginkluotais policininkais. Šaulių arkliai nuo smarkaus jojimo jau buvo pailsę ir toliau jais joti nebuv

galima, o gauti kiti arkliai buvo vėlu. Todel juodu, palikę savo arklius, vijosi plėšikus pėsti. Atvykę į Lenkaičių kaimą, Kražių valsč., pamatė atstu apie 1½ kilometro plėšikus sustojusius ir besikalbančius su žmonėmis. Po trumpo valandėlės jie leidosi važiuoti link didelio Pašilės miško. Tolvaišams pavyko greitai sumesti linkmę, kur plėšikai važiuoja. Skubiai per laukus juodu beveik kuone visu kilometru užbėgo prie Tomkų dvaro plėšikams už akių. Tomkų dvare buvo vietos jaunimo rengiamas pasilinksminimo vakarėlis ir jame buvo susirinkę daug žmonių.

Šauliai, atvykę dvaran, tuoju pranešė vakarėlio rengėjams atvykimo tikslą ir, patys už dvaro sodno pasirinkę sau tinkamą poziciją, laukė patogios progos plėšikus suimti. Plėšikai, neprivažiavę Tomkų dvaro, norėdami apsisaugoti nuo pavojaus, išsitraukę iš kišenias žiūroną tēmijo į dvarą. Tačiau pastebėję, kad dvare vaikščioja tik civiliai piliečiai, jie drąsiai važiavo pirmyn. Plėšikams prisiartinus visai arti prie užsislėpusių šaulių, Tolvaiša suriko «sustokit plėšikai! Paleiskit policininkus!» Plėšikai, neatsižvelgdami į paliepimo žodžius, policininkų nepaleido. Tuo tarpu Tolvaiša, matydamas pavojų policininkams ir norėdamas juos paliuosuoti, sumanė šauti viršun, manydamas nugązdinsias plėšikus. Čia Gaudinskas, iššokęs iš vežimo ir atsigulęs ant žemės prie pat kelio, pradėjo smarkiai šaudyti į brolius šaulius Tolvaišus. Šaulių pozicija buvo silpnai ginkluota, tik vienu šautuvu ir keliais pusiau supuvusiais šoviniais, bet juodu drąsiai kovėsi. Gaudinskas smarkiai šaudė, o Makūza tuo tarpu laikydamas vieną revolverį vienoje rankoje atsukęs į policininkus, kitą gi į šaudomą vietą, taikėsi prisiziūrėti iš kur apšaudomą. Tuo momentu šaulys Tolvaiša paleido šūvį į vos spėjusį atsisukti plėšiką Makūzą ir kulipką, pataikius į krūtinę, jį nesunkiai sužeidė ir toliau lėkdama, pataikė policininkui Stonkui į galvą, kuris apalpęs pargriuvo. Makūza, nors sužeistas, vis tik norėjo dar keršyti netikėtai sutiktam savo priešui ir, atsigulęs už kelio, užsitaisęs revolverį, pradėjo šaudyti į šaulius. Šaudymas buvo gana smarkus ir besišaudant antru kartu kartu Tolvaiša paleidęs šūvį pataikė Makūzai į kairiąją ranką, iš kurios išmušė revolverį ir nukirto pirštus. Tąsyk Makūza iš dešinės rankos paleido sau šūvį į galvą ir mirė. Gaudinskas, matydamas, kad Makūza jau užmuštas, pradėjo bijoti ir atsišaudydamas leidosi bėgti Pašilės miško link. Šauliai Tolvaišai savo turėjo vos tik du šovinius, kurie buvo paskutiniai ir, išsibaigus šovinias, būtų turėję trauktis, jei ne policininkas Eismontas, kuris, būdamas netoli užmuštojo Makūzos, greitai suvokęs, ištraukė iš kišenias šovinių ir juos nugabeno šauliams, o pats, greitai grįžęs prie sužeistojo policininko Stonkaus, pasiliko prie sužeisto, kurį vėliau nugabeno Tomkų dvaran suteikti pirmutinę pagalbą.

Kova dar tęsėsi. Broliai Tolvaišai, pakilę iš savo «pozicijos», pradėjo vyti bėgantį plėšiką Gaudinską, kuris bėgo miško link ir, sutikęs bėgančius iš dvaro laukų tris darbininkus, varėsi juos su savim, manydamas tuo apsiginsias nuo gresiančio pavojaus. Tuo tarpu, darbininkai, kiek prasiskyrę į šalis; pasidarė gera proga šauliams. Tolvaiša, dar kartą iššovęs, pataikė Gaudinskui iš užpakalio į vidurius ir jis, žengdamas paskutinį žingsnį, sugriuvo, bet dar nepaleido iš rankų revolverio, ir Tolvaiša priverstas buvo dar vieną ir paskutinę kulipką paleisti į Gaudinską. Prisiartinus, jisai buvo vos gyvas ir jau beveik nekalbėjo, tik ištaraš dar žodžius «prašau kunigo» — mirė.

Dalis policijos, kuri laikė pirmąją laukiamą kovos apylinkę, būdama netaip toli nuo įvykio vietos girdėjo šūvius ir skubinosi pagalbon. Pergalėtojai šauliai ir vietiniai gyventojai pas nukautuosius plėšikus rado: du «parabelius», du «mauzerius», 183 št. šovinių, vieną žiūroną, du kišeninius laikrodėlius, bonkutę jodo, žaizdoms perrišti bintų, du žemėlapius, du kompasus, 225,50 litų pinigais, auksinį retežėlį, keletą aukso žiedų ir daug kitų mažesnės vertės daiktų.

Taigi, mes galime suprasti, kaip sunku buvo policijai su taip gerai ginkluotais plėšikais kovoti, kurie turėjo daug ginklų ir šaunamos medžiagos. Tačiau vis tik reikia pasakyti, kad jų dienos buvo suskaitytos ir anksčiau ar vėliau policija būtų su jais apsidirbusi. Broliai Tolvaišai parodė daug drąsos ir sumanumo kovoj su plėšikais. Gal būt tekę drąsumo parodyti policininkams Eismontui, Stonkui ir Barkauskui, jei jie būtų buvę atsargesni, gal būt jiems būtų pavykę nugalėti plėšikus be nuostolių. Iš visų policininkų, Eismonto, Stonkaus ir Barkausko, veiksmų galima spręsti, kad jie nė vienas nėra baigęs policijos mokyklos, todėl ir negebėjo orientuotis savo pareigose, kaip kad padarytų baigusieji mokyklą.

Pergalėtojų pusėj nebuvo daugiau nuostolių, be sužeistojo policininko Stonkaus, kuris po kelių dienų Tauragės ligoninėje mirė, palikęs žmoną ir keletą vaikučių našlaičiais.

Tebūnie a. a. velioniui J. Stonkui lengva tėvų žemelė.

P. Kupčiūnas

Policininke!

Žiūrėk, policijos tarnyba — garbinga! Joje tarnaujantieji žmonės turi būti tokie pat garbingi. Kokio darbo ji nedirba? Tik dirstelk į įstatymus, instrukcijas, ir ten tu rasi gyvą galą paragrafų, straipsnių, kurie riboja, nusako policijos darbą.

Tuos sausus grasiuos paragrafus aš tau, policininke, noriu čia aiškiau, šviesiau atpaskoti. — Paklausyk!

Tu esi tvarkos dabotojas, turi daug darbo — turi būti pasišventęs!

Štai tu vaikščioji gatvėje. Čia tu turi būti tikra enciklopedija. Ateina kaimo žmogelis į miestą ir atsiduria labai blogoj padėtyj: jis nieko nežino, viskas jam nepažįstama, svetima. Ko gi jis pasiklaus? Žinoma, tavęs! Bus labai gerai, jei tavęs paklaus to, kas jam reikalinga, bet juk atsitiks, kad jis vieton paklausti žemės įgaliojimo, pasiklaus žemės galijoto. O jis gali dar įmančiau užklausti! Čia tu turi nusimanyti, jam turi patarti, nurodyti. Reikia daug kantrybės, bet, dabok, jo nebark! Būk mandagus, padėk tiek, kiek tau leidžia tarnyba ir laikas. Juk jis yra tavo vargšas brolis tautietis, kuris mums visiems labai reikalingas, jis purina juodą žemelę, kuri mus visus maitina, dengia.

O kas gi bus, jei tu jam atsakysi? Kur jis eis? Kas žino, kokį žmogų jis sutiks, ką jis jam pasakys; ar jis pats ką nors nusimanys apie klausiamąjį dalyką. Ir, matai, jis nieko neradęs, bus nepatenkintas «miestu», jausis nuskriaustas. Neviskas. Parėjęs namo papasakos kaimynams, ir, štai, jau bus nepasitenkinimas ne vieno, — daugelio. To galima išvengti: nurodysi, papasakosi — patenkinsi, daug gero padarysi, nuveiksi didelį, gražų darbą be daug vargo, rūpesčių... Nemanyk, tai ne menkniekis. Bet tu turi visa tai gerai žinoti, vadinasi pirmiau pats turi išmokti — turi būti enciklopedija! Štai kaip tu, valdžios atstovas, turi elgtis.

Tačiau nevisumet tu turėsi reikalų su tokiais mandagiais neišmanėliais, tu susidursi su žulikais, nusikaltėliais, kurie tave norės apgauti. Čia tu turi būti gudrus, griežtas, bet nesauvaliauk, elkis sulig įstatymu ir žmoniškai.

Teks tau ir ginklas pavartoti — tam jis tau ir duodamas, — bet, žiūrėk, jį vartok taip, kad pavartojimo išdavos ne tik tavęs nepasmerktų, bet atvirksčiai — tau, tavo asmenyje — valdžiai teiktų garbės. Todel «be reikalo nekelk, be garbės nenuleisk», taip yra įrašyta vienos gana kultūringos valstybės policijos nešiojamuose karduose. Tau tai turi būti įrašyta galvoje. O, tai dar gražiau!

Sėdi raštinėje, ir čia tu žinovas. Čia ateis pas tave žmogus su reikalu, kuris — visai ne tavo dalykas. Nebark, kad paklydo, nurodyk, kur jis turi eiti, ką daryti.

Žiūrėk, tu dažniausias svečias, valdžios atstovas kaime. Ten tave vėl apkraus naštomis įvairiausių klausimų, į kuriuos, kad ir stenedamas, tu turi atsakyti. Bet, žiūrėk, neišsižiok kur nereikia. Jei neatsakysi, žmonės tave dar žiopliu pavadins, o tik pasibark — tuoj tavęs ims bijoti. Taip neturi būti. Tu neturi būti baisus, turi būti gerbiamas, mylimas, nesistebėk branginamas.

Atlikdamas savo pareigą, kuri piliečiui gal nevisai maloni, nors ir dėl jo paties kaltės, — atlik griežtai, bet neturėk paaiškinti, kad tai daroma ne tavo valia, kad tau taip įsakyta, kad

„Policijos“ administracija šiuo praneša, kad dar galima gauti „Policijos“ laikraščio komplektų ir atskirų numerių.

Norintieji įsigyti tepasiskubina užsisakyti, iš anksto prisiųsdami pinigų, nes mažam egzempliorių skaičiui esant, vėliau užsakymų negalėsime patenkinti.

Pilno komplekto ligi 9 (13) nr. kaina su prisiuntimu 16 litų; atskiro nr. — 1 lit. 50 ct.

tai reikalinga — kitaip būti negali. Pamokyk kitą kartą taip nedaryti, įdiek jam į galvą dalyką, kuris, išbujojęs, nustelbtų jo palinkimus nusikalsti, neklausyti teisėtų ir jam kaip piliečiui privalomų valdžios reikalavimų.

Matai, dar tau viena pareiga — tu mokytos!

Tu turi būti drausmingas, švarus. Jei tu toks esi, žiūrėk, tu jau pavyzdys. Nemanyk, tave paseks! Vėl geras darbas.

Daboki, negirtuokliauk! Žiūrėk, kaip negražu: tu girtas. Tave už tai nubaus, pasodins daboklėn. Nugi, kur protas? Tave, tvarkos dabotoją, už netvarką patį daboklėn sodins? Tai dar neviskas, dar bus blogiau: paliuosuos iš tarnybos; kur dingsi? Nustosi savo garbingo vardo, pasitikėjimo, nustosi labai daug. Tau juk reikia pavalgyti, apsidengti, tu turi gyventi.

Žiūrėk, jei tu vedęs — dar blogiau: tu gali sugriauti savo šeimos gyvenimą. Pradės sielvartauti tavo žmonelė, kurią tu labai myli, verks vaikučiai, tavo tikras pasididžiavimas, pagaliau, tu pats savęs nekėsi, tave sąžinė grauš.

Todel dabokis, jei stoji tokion garbingon tarnybon, laikykis iki galui! Ne tas geras karys, kuris pirmas šoka į mūšį, bet tas, kuris iš jo traukiasi paskutinis.

Tu man pasakysi, kad policijoje negalima tarnauti, jeigu jai statomos tokios sąlygos.

Nekalbėk. Galima, bet žinok, tu turi būti pasišventęs, tu turi dirbti, ar bent budėti visas 24 valandas, visumet turi būti pasiruošęs, kitaip kas gi policijos tarnybą vadintų garbinga. Asilams laurų ant galvos niekas nededa.

Pasakysi, kad taip galima tik kalbėti, taip daryti, tavo nuomone, būtų beprotystė. Visai ne. Tiesa, vien idėja gyventi negalima — ja pilvo neužkimši. Taip, tu gauni mažą algą, bet daugiau kol kas tu gali tik norėti, reikalauti dar peranksti.

(B. d.)

ŽINIOS

Kontrabandos judėjimas Klaipėdos krašte

Klaipėdos krašto valstybinės policijos darbuotės ištrauka nuo 1925 m. liepos mėn. 1 iki 31 d.

Konfiskuota: spirito 3642 $\frac{1}{2}$ ltr., denaturato 234 $\frac{1}{2}$ ltr., likerio 15, 25 ltr., šokolado 975 plyt., pasiūtų rūbų ir kepurų už 1000 lit., cigarų 105 št., cigaretų 480 št., anodijos 568 $\frac{1}{2}$ ltr., laivų būrinių 2 št., laivų irklinių 2 št., cukraus 100 klg., konjako 1 bonk., perkelinių audinių 8 mtr., degtukų 200 dėž., dviračių 4 št., pusbačių 1 por., arklių 3 št., vežimų 2 št. pakinktų 3 kompl., šilkinių skarelų 273 št., šilkinių audinių 116,24 mtr., vilnonių audinių 5,900 klg., medvilnių 27,500 klg., kojinių 22 por., virvių 15,50 klg.

Išduota: 660 vizų, 9432 sienai pereiti leidimai, 128 svetimš. liudymai.

Sulaikyti asmenys: už kontrabandos gabenimą 21 asm., už neturėjimą prie savęs dokumentų 8 esm., už girtuokliavimą 1 asm., už triukšmo kėlimą 1 asm., už pabėgimą iš kalėjimo 1 asm., už slaptą sienos peržengimą 2 asm.

Sustatyta protokolų: už įvairius prasižengimus 68 protokolai.

Klaipėdos krašto valstybinės policijos darbuotės ištrauka už 1925 m. rugpiučio mėn.

Konfiskuota: spirito 2197 ltr., anodijos 120 $\frac{1}{2}$ ltr., denaturato 25 ltr., mielių 252 $\frac{1}{2}$ klg., motorkuterių 1 št., dviračių 4 št., kailiukų

13 klg. 965 litų vertės, arklių 1 št., vežimų 1 št., pakinktų 1 kompl.

Išduota: 549 vizos, 7923 sienai pereiti leidimai, 87 svetimš. liudymai, gauta 54 svetimšalių prašymai apsigyventi Klaipėdos krašte.

Sulaikytieji asmenys: už kontrabandos gabenimą 26 asm., už neturėjimą dokumentų 4 asm., už girtuokliavimą 5 asm., už triukšmo kėlimą 1 asm., už neteisėtą perėjimą sienos 6 asm., už prostituciją 1 asm.

Sustatyta protokolų: už įvairius nusizengimus 74 prot.

„Policijos“ redakcijai atsiųstos knygos

«Aušros Medis», Lietuvai pagražinti draugijos vienkartinis leidinys «Aušros Medžio» sodinimui ir Veliuonos iškilmėms paminėti, 44 teksto puslapiai, parduodamas po 2 litus.

Tai yra gražiai iliustruotas leidinys, kurį puošia d-ro J. Basanavičiaus 1883 m. paveikslas ir daug kitų medžių sodinimo iškilmų fotografijų iš visos Lietuvos.

Kiekvienas geras lietuvis šituo leidiniu gali pasidžiaugti.

Leidžia Piliečių Apsaugos Departamentas
Redaktorius Antanas Jakobas

Laimės dienos

1925 METŲ
spalių mėn. 11 ir 18 d. d.

Laimės dienos

įvyks Lietuvos Raudonojo Kryžiaus VII loterijos

5-os KLASĖS LOŠIMAS

Laimingieji loterijos bilietų savininkai gaus išlošti po:

60.000, 20.000, 10.000 litų

ir daug laimėjimų po 3.000, 2.000, 1.000 lt. ir tt. * Viso 4.290 laimėjimų sumoje lt. 325.600.

Bilietai paruodami: Lietuvos Raudonojo Kryžiaus loterijos valdyboj, Kaune, Laisvės alėja 35, Ūkio Banko bei Prekybos ir Pramonės Banko skyriuose, visose pašto įstaigose Kaune ir provincijoje ir pas agentus

06967.

Odekolonas „Sanitas“
IR
Vežetalis plaukams

visiems yra žinomi savo aukšta kokybe
Taip pat ir PASTA DANTIMS

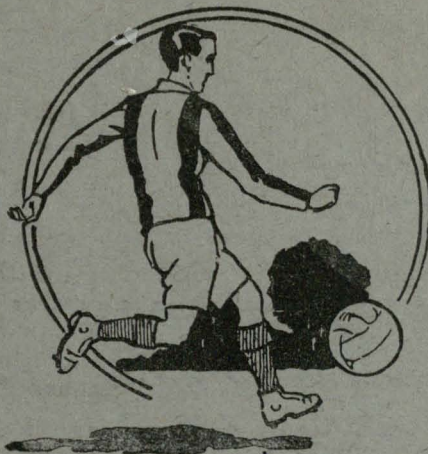
BALTADONT

visų vartojama apsaugojimui dantų
nuo sugedimo ir maloniam
kvapsniui burnoje

Pirmoji Lietuvos parfume-
rijos fabrika

B-vė „Sanitas“ Kaune
Kanto g-vė 6, telef. 12-11.

Viskas sportmenams
ir sporto mėgėjams!

„AEO ANDRE“

Dvirčiai „OLYMPIQUE“ gavę
VIII olimpiadoj pirmus 4 prizus.

Anglų motociklai
„Douglas“ ir „Triumf“
autoritetų pripažinti geriausios
konstrukcijos

Visos reikmenos
lengvajai atletikai,
boksui ir tenisui
Lengvos pirkimo sąlygos!

Garsios pasaulio komandos
„Uragvėjus“ sviedinys

V. Valdenbergas
Kaunas, Gedimino 18, Tel. 140.

Policijai svarbiausia yra
turėti tobuliausias susisie-
kimo priemones. Tokios
priemonės yra

Ford
THE UNIVERSAL CAR

automobiliai ir
WESTERN ELECTRIC
— radio aparatai —

Amerikos Lietuvių Prekybos
Akcinė Bendrovė
KAUNE ** ŠIAULIUOSE

Kiekvienam žmogui,

kuris rūpinasi savo svei-
kata ir grožiu—geriausias
∴ tualetinis muilas ∴

K O S M O S
fabrikos

BERAR ir Ko

Pirmosios reikmenos dalykas!

DAŽNAI MES DAUG LAIKO PRALEIDŽIAME KOL IŠRINKAME

gerą dovaną savo mylimam asmeniui

Juk menamoji dovana turi sukelti džiaugsmo, privalo būti naudinga ir kas svarbiausia privalo parodyti tamstos gerą skonį

«Florance» firma mielai tamstai padeda tame sunkiame darbe pasiūlydama puikų muilą «MIMOSA»

Ta dovana sukels džiaugsmo ne tik dovanos įteikimo metu, bet nekartą ir visą dieną, kada skaniai kvėpiantis Mimosos aromatas persikels į tamstos odą. O jei dar prie šios dovanos pridėsi bonketę

„Eau de Cologne Florance triple ambrée“, tai tamsta būsi tinkamai atlikęs savo pareigą. Tamstos apdovanotas asmuo bus visada dėkingas.

Florance — Kaunas

„MODERN“ FOTOGRAFIJA

Kaunas, Laisvės alėja Nr. 80

Atlieka greit visokius fotografijos darbus, didinimus, grupių nuotraukas ir t. t.

Policijos tarnautojams ir studentams 25% nuolaida.

Fotografavimas atliekamas ir vakare elektros šviesoje

Pirmos rūšies pirtis ir tynės (vonios)

„HIGIENA“

įrengta sulig paskiausiais higienos reikalavimais: garu šildomos, minkštas Nemuno vanduo

Atidaryta kasdieną, išskiriant valstybinių švenčių dienas

Prieplaukos krantas Nr. 13
(buv. Nemuno kranto g-vė)

Pigiai parduodami

paprasti ir rašomi stalai, kedės, spintos, komodos, kušetkos, bufetai, virtuvės spintelės, etažerkos, langai ir durys su šli-gomis ir apkaustymu. Priimami įvairūs užsakymai, atliekami statybos darbai: naujų namų statymas, remontas ir t. t. darbų ir savo medžiaga. Galima išmokėjimui.

B-vė, „Vytautas“, Laisvės alėja 12 nr.

A. Kacas

Kaunas
Laisvės alėja
Nr. 57

Telef. Nr. 388 ir 996.

Vienintelis atstovas Lietuvai žinomo

fabriko „NAUMANN“ Siuvamos mašinos «Naumann». Dvirčiai «Naumann»
Tos pačios firmos rašomosios mašinėlės «Ideal» ir «Erika». Prie krautuvės dirbtuvė

Parduodama taip pat išsimokėjimui

